

Gallereye der uitmuntende vrouwen, of der zelve deugden en ondeugden, in byschriften en sneldichten, verтоond, met verklaaringen en konstplaten verrijkt

<https://hdl.handle.net/1874/44526>

292

IOZUA NEVE
Jans

Sanna Desejans
Anno 1716

1967/198

A VI A 4 (ii')

BOEKSTAFEL DER NEDERLANDSCHE
BOEK- EN BIBLIOTHEEKLEEREN
'ABDELING' ANTHROPOLOGIE

50
~~20~~

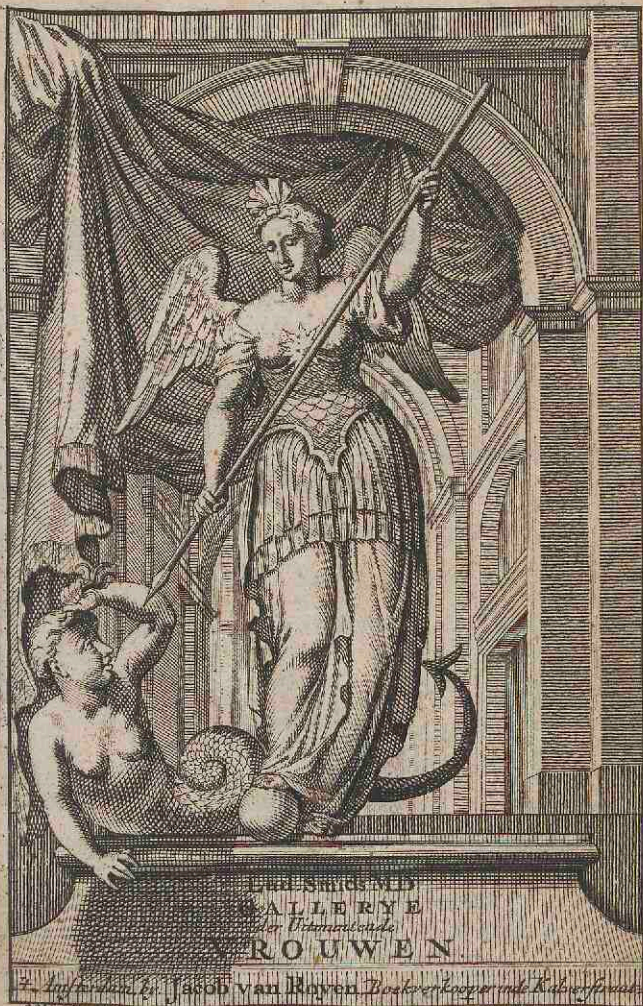
27
~~8~~

292

30 gravures

non

Schwarzebeck

Een Smids MID
 GALLERYE
 der Vismarktsteede
 VROUWEN.

Z. A. 1785. Gedrukt by Jacob van Royen Boekverkooper ende Kabinetfabrikant
 in de Waaghuysen. *J. Muller fecit.*

Dix Republiques de l'Europe
 ARS VINOLOGIE

Gec

GALLERYE

Der

UITMUNTENDE

VROUWEN:

Of der zelve

DEUGDEN EN ONDEUGDEN,

In Byschriften en Sneldichten,
vertoond,

Met Verklaaringen en Konstplaatzen verrijkt,

DOOR

LUDOLPH SMIDS. M. D. Groninganus.

AMSTELDAM.

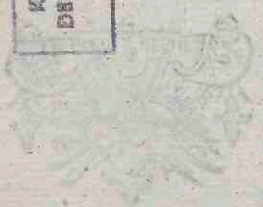
By JAKOB van ROYEN, Boekverkoper in
de Kalverstraat, by de Oſſe-fluis, 1690.

GALLERIE

UTMUNTENDE

VROUWEN

KONINKLIJK INSTITUUT
DER RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT
AFDELING ETNOLOGIE

AMSTEL D. AM.

Van der ...
...
...

O P D R A G T

Aan

M E V R O U W

KATHARINA HOCHEDIJDT,

Huisvrouw van de Heer

Mr. NICOLAAS WITSEN,

Regeerend Burgemeester en Raad.

O Deugd, die de ondeugd, op den drempel
Van dit gebouw, deeze eere-tempel
Van 't fiere Vrouwelijk geslacht,
Verwint met onweêrstaanb're kracht,
En uwe spiets drijft door de lenden,
Wil uw gezicht eens herwaars wenden!
Ziet hoe de Dichters treên in 't perk,
En kroonen, met hun gunst, dit werk
Vol heldedaên, en zedelessen
Van Koninginnen en Princeffen.

De Schilder voegd zich aan hun zy,

En cierd der *Vrouwen* Gallery,

OPDRAGT.

Om ook 't nieuwsgierig oog te freelen,
Met aangenaame tafereelen.

Maar, ach, uw arbeid is niets waard,
O Konftgenooten! spaard, ei spaard
Uw veerzen en uw teekeningen!
Een fchoonder glans komt haar omringen;
KATRYN, Heer WITSENS eed'le vrouw,
Verguld het hoofd van dit gebouw,
En onderfteund de poort en ftylen
Met *Burgemeesters* bundelbylen;
Een eer, die onzer *Vrouwen* Deugd
Verschrikt, en met de fchrik verheugd.

Amfteldam, den
20 April, 1690.

LUDOLPH SMIDS, M. D.
Groninganus.

VOOR.

V O O R R E D E N.

D At (aangezien alle dingen twee handvatfels hebben) de eene bequaam is met gewichtige redenen te prijzen en te verheffen, het geen een ander met dezelve kracht van bewijzen kan laaken en onderdrukken, word ons zonneklaar in het loven en lasteren van het **VROUWELYK** Geslacht geleerd.

Het eerste bewijst het sneldicht van de geestrijke Jeremias de Dekker, aldus luidende:

Men maald het sterflijk schoon, op dat het rasercel
De verven leven doe, die op de kaaken sterven;
In veerzen maal ik u, mijn pen is mijn pinceel;
Op dat het bloeje in int, dat dorren mogt in verven:
Hoewel u niemand kan afmaalen net en wel,
In veerzen als *Apoll*, in verven als *Apell*.

Het tweede word met volgend schimpdicht van zekere onbekende J. C. in zijn Winteravonds Tydkortingen bevestigd,

Klarette, ik hoor gy zegt gy weinig had verwacht
Ik scherpen zou mijn pen zo tegens 't *Vrouw-geslacht*,
Hier hebbe dat de *Mans*, tot seil-erkenning, treft,
En, boven huij, den lof van 't *Vrouw-geslacht* verheft:
Wy *Mans* (of m' ons voor best schoon reken)
Zijn vol van seilen en gebreeken;
Slechts twee in **VROUWEN** zijn te merken,
Dat 's, quaad van woorden, quaad van werken.

Doch dat haare deuzden haare gebreeken verre overweegen,
en vervolgens deeze sexe meer lof als laster verdiend, is bebalven de aloude dichters, *Klaudianus* (in het *Lof van Serena*, &c.) en historischrijvers, *Plutarchus*, (in zijn Voorbeelden) &c. in onzen tijd omstandelyk vertoonnd door den geleerden Geneesheer *Joh. van Beverwijk*.

V O O R R E D E N .

Alwaarom hy ook my voor architect en bouwmeester , in het grondslag leggen en optimmeren van deeze GALLERYE der UITMUNTENDE VROUWEN , heeft gediend ; terwyl hy van de Fransche Le Moyne , en de Italiaansche Marino , met het model hunner Galleryen , wierd bygestaan .

Dus quam deeze GALLERYE , in het jaar 1685 , binnen mijn vaderlyke stad Groningen , onder de titel van PROEF mijner Dichtoefeningen , te voorschijn ; alleen in Fabelen en Historien ruwelyk verdeeld , en , zonder eenig cieraad van printen of afbeeldingen , zoberlyk verklaard .

Zedert welken tyd zy het oordeel zo der waare Konstgenooten , rechtschapeu Liefhebbers , en eerlyke begunstigers , als der eenzijdige Lettervlegels , Dichtgiffers , en Spelzoekers , heeft uitgestaan ; eensdeels tot mijn genoegen ; aangezien , volgens Salustius , æqua laus est à laudatis laudari & ab improbis improbari ; men ontfangt evenveel door het loven der lofwaardige als het lastoeren der berispelyke menschen : en anderdeels tot mijn leering ; want , naar het zeggen van de wyze Thales by Aufonius ,

Cum vera objurgas , sic , inimice , juvas .

Gy doet my voordeel , o tegenstryder , als gy , volgens de waarheid , my bestraft .

Nu breng ik dan dezelve weder voor den dag , doch zo vertimmerd , verplaatst , vergroot , en vercierd , dat haar de Liefhebbers als iets nieuws (en niet als iets ouds door een tweeden Druk herbooren) behoorden aan te nemen .

Want I. zyn haare Tafereelen onder vyftien Inhouden , 8 Deugdelijke en 7 Ondeugdelijke betrokken ; om dus niet alleen de Dichters myne Konstgenooten , maar ook de Schilders , Beeldhouwers , en Graveerders , verscheidene stoffen tot leerzaame Historiestukken aan de hand te geven .

V O O R R E D E N

2. Is onder het Byschriftlicht van ieder Tafereel de Historie en het Verhaal der toegedragene zaaken geplaatst.

3. Zijn de Verklaringen vergroot, en met veel aanmerkelijke zaaken, uit de leerzaame Aloudheid getrokken, verrijkt.

4. Is zy met 30 konstplaatzen versierd; van welke twintig de Gallerye van gemelde Le Moyne zijn ontleend; de overige hebben David van der Plaes, Jakobus de Rijk, en Cornelis Visser ons vereerd; hoe wel wy deezes laatsten Teekeningen, als in de soort van ordinantie, en grootheid van bestek geheelijk van de andere verskillende, op het koper niet hebben konnen brengen, zonder de luister van haare schoonheid te verdoven, en geweldig te onderdrukken.

Ontfangt dan, onder gemelde naam, deeze mijn Dichtoefeningen, genezene Liefhebbers, doch met bermbartigheid en oogluikinge; welke verzoek geen edelmoediz Leezer my kan afflaan. Laat ons anderer menschen vermaak met een vaerdig lof bejegenen, zegt Plinius, (17 Br. des 9 B.) ten einde wy in onze verlustingen verlof mogen verwerven.

Want ik zo mijn vrienden als mijn vyanden geeren zou dwingen te geloven, dat dit werk (gelijk onlangs zo noch beden) by der hand genoomen is by gebrek van nutter bezigheden; en even als Cicero (3 B. van de Redenaar) getuigd van de arbeiders; dewelke, wanneer haa het onweder, of gure wind, van het werk houd afgescheiden, met de kaart, of teerling, of ander tydverdrijf, zich ophouden.

En schoon een eenzijdig ordelaar mogt zeggen, dat daar wel een gevoeligker tydverdrijf te vinden zou wezen; ik antwoorde (en zo sprak Plinius in zijn tyd, 3 Br. des 5 B.) dat ik my niet schaame de handen aan voden en beuzelingen (zo noemden immers alle Dichtoefeningen) te steeken, waar aan Hug. de Groot, Pet.

V O O R R E D E N .

Korn. Hoofd, beide Heinziën, Jak. Katz, Joh. Wefterbaan, Konst. Huygens, en andere wijze, treffelijke, en achtbaare mannen, by ledigen tyd, gearbeid hebben.

Doeh eer ik eindige, moet ik eenigzins poogen te voldoen die geene, welke (met Kunæus, Heinsius, Grævius, en andere mannen, aan dat euvel ziek zijnde) alle Affectatie, of Figuurlyke manier van spreken, met gemeene stemmen verwerpen, en in Treurtooneel - Lier- en Hel-den-dicht te eenemaal veroordeelen en afkeuren.

De scherpzinnige Angelus Politianus spreekt, in zijn brief aan Bartholom. Scala, in deezer voegen: Quod vos Affectationem dicitis, potius innata Poëcos est quædam divinitas; gy noemd het gezochtheid in de Dichtkonst, dat wy een aanzebooren godlykheid heeten.

Met wien voorts overeenkoemen de snerdigste en verstandigste Italiaanen, Fulv. Testa, Virg. Cæsarius, Joh. Ciampolus, Ant. Thebaldeus, Maf. Barberinus, &c. ja zelf Johannes Viktor Roscius, onder de naam van Janus Nicius Erythæus bekend, die wel op deeze wijze durft schrijven: In duas factiones esse ingenia divisa patet; & sanè quæ apud Senecam dicuntur Affectata ea sanctitatem quandam præ se ferre videntur, & sunt: verum requirunt saltus admirabiles, & extantum funem Horatii. En een weinig verder: Optima ingenia qui argutè, tersè, & eleganter loquuti proficisci sunt ab invidis, quod statim non intelligantur, ut Salustius, &c. Et eorum poemata, licet egregia paucos habent admiratores. Sic olim Clarum poetam omnes, præter Platonem, destituerunt; & quod Mecenas & Cyna præter morem acutè dicebant & affectabant, ridebat Augustus, alterius classis & sectæ membrum.

Zo blykt dan dat de Vernuftten in twee partyen zijn verdeeld; en waarelyk zaaken die, by Seneka, gezocht heeten worden, die schynen zekere heiligheid by zich te hebben, ja zy hebben dien inder daad; maar zy verei-
schen

V O O R R E D E N .

sehen wonderlijke sprongen, en gevaarlijke koordedanssen
 gelyk Horatius spreekt. De allerbeste vernuiten, die
 fraai, net, en diepzinnig spraaken, zyn van de nyddige
 mishandeld, om dat zy hen niet in een zelfde oogenblik
 verstonden, gelyk Salustius, &c. En weinige verwonderen
 zich over hunne fraaye gedichten. Zo wierd eertyds de
 dichter Klarius, van ieder een, uitgenoomen Plato, met
 de nek aangezien; en het geen Mecenas en Cinna, met
 een geoorloofde gezochtheid, scherp en bondig spraaken,
 wierd (volgens Suetonius, 86 Hoofdst.) van de Keizer
 Augustus, een litmaat van de tegenstrydende bende, be-
 spot en uitgelacohen.

Men zie mede Dionys. Longinus, πῆρ ὀπρῶσ,
 van hoogdravende Zaaken, en Demstr. Falereus,
 van de verhevene Spreekwijzen; welke beide van gevoe-
 len zijn, dat men, in allerhande zoort van schriften, een
 diepzinnigheid van schilderende spreekwijzen, en krach-
 tige konstwoorden, doch met een welgegronde kennis, en
 een rechtmatig oordeel, mag gebruiken.

Maar waarom toch zo veel waters vuil gemaakt, en zo
 ernstelyk voor de verhevene spreekwijzen in de Dicht-
 konst gepleit? wat is ook het dieptinnigste, en in alles
 volmaakste Dicht?

Ik hoor my van bovengenoemde Dekker beantwoord,
 voorwaar zeer gestig, ter gelegenheid van een roemwaar-
 dig Punt- of Sneldicht, met deezs woorden:

Een puntdicht mag men by een schoone vrouw gelijken,
 Die, om haar aardigheid en schoonheid, word gemeen;
 Maar eens gemeen gemaakt, haar schoon gaar hecne strijken,
 En is zo walgelyk als wenschelyk voor heen.

Op de kunstige
G A L L E R Y E
van
L U D. S M I D S.

UW' heerelijke GALLERY,
O SMIDS! gaat alle pracht te boven,
Verdoofd de koninglyke hoven,
Daar gy, met uwe poësy,
Schakeerd zo aangenaam de verven,
En hoed de schilderkonst voor sterven.

Zo levend beeld gy alles uit
Door uwe konst en meesterstreeken!
Gy leerd de stomme beelden spreken
Met zulk een aangenaam geluid,
Als ofze, door uw pen herbooren,
Op nieuw wêer konden zien en hooren.

't Pinceel vermaakt alleen 't gezicht;
Uw zangheldin streeld oor en oogen,
En voerd, met wonderbaar vermoogen,
De deugd der VROUWEN in het licht,
Waar door ze zyn in top verheven.
Zo moetge, als zy, onsterf'lyk leven!

KATRYNE LESCAILLE.

Op de zelve.

Divisqur videbit

Permultas heroinas.

Nu hoestmen, om 't gelaat van huysche en dapp're **VROUWEN**
In beeld of schildery op 't konstbigst te beschouwen,
Toscaner kabinet, Parijsche gallery,
Noch Pauslyk Varicaan te zoeken: wy zijn vry
Van 't reysen: Nederland komt door deez **SMIDS** te winnen
Een **GALLERYE** van Uitmuntende Manninnen:
Hier, na het meesters keur op 't best bekaaglyk deeld;
Daar zoo het sweemsel in 't natuurlyk weesen speeld,
Na 't uit de spiegel van haar braave daden straalde,
Of, zoo 't haar eygen geest na levens grootte maalde.
Deez tafereelen schenkt ons de ijverige **SMIDS**,
Die zijn geleerde pen verstrekte een tronwe gids
Om 't zinryk bywerk niet in marmer, hout, of doeken,
Maar, in juweelen van haar deugden, op te zoeken
By Griek, Romein, en Perss, Hebreër, Frank, en Brit.
Hy maakt ons deelgenoots van 't kostelyk bezit,
En doet, als waar in hem Prometheus konst herboren,
Verheven redenkonst uit stomme beelden horen:
Die had steelswyse een wonk van 't Sonnerad geroofd,
Apollo schonk aan **SMIDS** een ginster van zyn hoofd,
Die, met een heilig vuur, ontfonkte zyne zinnen;
Om, door een godlyk dicht, de zielen dier heldinnen
Uit de Elyzeesche beemd te daagen, uit elks mond
Te hooren wat geval, of ramp, haar 't Nootlot zond.
Dit weet hy met de pen soo krachtig af te maalen,
Dat daar geen verwen hoogte of diepzel by kan haalen:
Want het volmâkft pinceel roond slechts des lichaams leeft,
Maar Dichtkonst treft de ziel, en tochten van de geest.

LAMB. BIDLOO

BLAD

BLADWYZER.

I. I N H O U D.

I. *Liefde voor het Vaderland.*

1. DEBORA, Barak moedigende tot den strijd. pag. 1
2. JAHHEL, gereed om Sisera te dooden. 3
3. JUDITH, dragende 't hoofd van Holofernes op de hand. 5
4. KLELIA, zwemmende over den Tyber. 7
5. JOHANNNE van ARK, gewapend, met een vaandel in de vuist. 10

II. *Haat tegens het Vaderland.*

6. TARPEJA, met schilden en beuklaaren overdekt. 14

III. *Liefde tot de Ouderen.*

7. ANTIGONE, leidende den blinden Edipus. 17

IV. *Haat tegens de Ouderen.*

8. TULLIA, den koning Servius Tullius oetruyde. 20

V. *Huwelyks Liefde en Getrouwigheid.*

9. ALCESTIS, het leven bewaarende van Admetus. 23
10. HYPERMNESTRA, om haaren bruidegom gekerkerd. 26
11. ATALANTA, beschermende Meleager tegens ziju vyanden. 29
12. EUADNE, zich zelve in het lykvvuur van Kapanus werpende. 31
13. ALCYONE, dragende de doodbuis van de verdronkene Ceyx. 35
14. PANTHEA, met Abradates stervende. 37
15. KAMMA, wreekende de dood van Sinatus. 39
16. ARTEMISIA, drinkende de lykafsch van Mausolus. 41
17. KORNELIA, ontfangende den gevluchten Pompejus. 43

B L A D W Y Z E R.

18. PORCIA, in de dood Brutus volgende. 47
 19. ARRIA, in den dood Pærus voorgaande. 51
 20. PAULINA, nevens Seneka haare aderen openende. 53
 21. *Winberger Vrouwen*, haate mannen den vyand ontdragende. 55
 22. ISABELLA, getrouw aan Zerbijn. 57
 23. ISABELLA, geneezende den gequetften Eduard. 60

VI. Huwelijks ſchenderye.

24. ROSEMOND, toeleggende op het leven van Alboïn. 62

VII. Liefde tot de Kinderen.

25. NIOBE, op de lijken haarer kinderen verfteend. 65
 26. *De ftervende Moeder*, van den ſchilder Ariſtides. 68
 27. SALOMONE, nevens haar 7 zoonen ſtervende. 71

VIII. Haat tegens de Kinderen.

28. KLEOPATRA *Koninginne van Syrien*, Antiochus Grypus naar het leven ſtaande. 74

IX. Kuisheid.

29. ELISE, of DIDO, kiezende ſterven voor hertrouwen. 77
 30. LUKRETIA, de onteeringe op zich zelve wrekkende. 82
 31. STRATONIKA, verbergende de liefde tot Antiochus. 85
 32. ZENOBIA, na de dood van Odenatus de wapens handelende. 88
 33. *Frantiſche Maagd*, haar eer verdedigende tegens de geweldenaar Amolon. 91
 34. GENOVEVA, in her bosch omſwervende. 94
 35. *Nicoſiaanſche Slavin*, doende het Turksche rooffchip ſpringen. 99

X. Onkuisheid.

36. KLEOPATRA *Koninginne van Egypten*, boeleerende met Markus Antonius. 103

XI. Goed-

BLADWYZER.

XI. *Goedaartigheid en Wraakeloosheid.*

37. FANNIA, herbergende de gevangene Marius. 108
38. KONSTANTIA, haaren vyand vergeevende de dood van Koenradijn. 111

XII. *Gramschap en Wraakgierigheid.*

39. ANTIOPA, pogende het echtschenden van Theseus te wreken. 114

XIII. *Rampzaligheid der Vrouwen.*

40. PSYCHE, de uitflag van haar noodlot verwachtende. 119
41. THISBE, stervende met Pyramus. 122
42. ANDROMEDA, het zeedrocht voorgesteld. 125
43. ANNA, beweene de dood van Elise. 129
44. KALLIRHOE, zich zelve doorsteekende. 132
45. ARMIDA, verlaaten van Reinoud. 135
46. BERENICE, gescheiden van Titus Vespasianus. 139
47. MARIA STUARD, onthoofd. 143

XIV. *Geduld en Groothartigheid in rampzaligheden.*

48. IFIGENIA, aan Diana opgeofferd. 147
49. KASSANDRA, de dood bravcerende. 152
50. ANDROMACHE, genoodzaakt haar doodvyand te beminnen. 157
51. OLYMPIAS, Moeder van Alexander de Groote: omgebracht van Kassander. 162
52. SOFONISBA, door Massanissa vergeven. 166
53. MARIAMNA, verdraagende de wreedheden van Herodes. 169

XV. *Ongeduld en Mistroostigheid in rampzaligheden.*

54. MONYMA, pogende door de dood van Mithridates zich te ontslaan. 174

GALLERYE
Der
UITMUNTENDE
VROUWEN:

Of derzelver
DEUGDEN EN ONDEUGDEN
In TAFEREELLEN vertoond.

EERSTE INHOUD der TAFEREELLEN.

Liefde voor het Vaderland.

I. D E B O R A,

Barak moedigende tot den strijd.

In praelia dictis

Horatius. Virgil. ii Æncid.

DAat *Sisera* vry op zijn wagens stoffen,
En leiden 't heir van *Jabin* in het veld,
Ik zie zijn moed en waan reeds nederplossen;
Nu *Deborah* zich aan haar palmboom steld,

En *Barak* aanpord, met gewiffen zege.

Trek op, zo spreekt zy, dit, dit is de dag,
In welk de *Heer* hem geeft aan uwen degen.

Held *Barak* trekt naar *Kifon*, tot den slag;

En *Deborah* begint, met heil'ge klanken,

Den *Heer*, den *God* van *Israël*, te danken.

DEBORE lib. Iudicum. Cap. 4.

H I S T O R I E.

Jabin, koning der Kanaanijten, beziitende, van de stamme *Nefzali*, de stad *Hazor*, poogde mede de andere steden met geweld naar zich te trekken. Zond derhalven *Sisera*, een wel geoefend krygsman, om de *Israeliten* dat landschap af te dwingen. Deeze komt, met negen honderd wagens, in het veld, en slaat zich by de beeke *Kifon* neer. Doch de veldheer *Barak*, door *Debora* (die 40 jaaren de stammen *Israëls* richtede, en op den berg *Efraim*, onder een palmboom, tusschen *Rama* en *Bethel*, htus hield) aangemoedigd zijnde, vernield het geheele leger van *Sisera*, en jaagd hem zelf uit het veld. Deeze neemt zijn toevlucht tot de tenten van *Heber*, zijns konings bondgenoot, staande by de eike van *Zanaïm*, by *Kedes*. Maar *Jabel*, de vrouw van *Heber*, het welvaaren van *Israël* stellende boven de vriendschap van de koning *Jabin*, en de wetten van gastvryheid, dryft *Sisera* (naar eenige verferschinge, in een geruften slaap gevallen zijnde) een nagel door het hoofd; en verlostedus het volk van *Israël* van het jok der Kanaanitische slaverny. Waat op *Debora*, met een deftige zegezang *God den Heere* dankt en verheerlijkt.

Ziet het boek der *Rechteren*, 4 Hoofdstuk, 14 en 21 veers, &c. Vorders de *Historia Sacra*, of de *Viri illustres* van *Georg. Fabricius Chemnicensis*, 3 B. 80 Hoofdst. de Hoofdmannen van *W. Salust. de Barthas*, of den derden dag van zijn tweede week; en het over heerlijk treurspel van *Dionys. Petavius*.

V E R K L A A R I N G E.

Debora] Met deeze begint *P. le Moine* zijn *Gallerye*, vertoonende twintig grootmoedige Vrouwen in te veel afbeeldingen: diewy, wegens haare vierlijkheid, ook in dit werkjen hebben geplaatst: doch zijn klinkdichten zijn eenigzins donker, en zijn *Elogia*, of lofredenen, wild en wydloopig. Voorts beteekend *Debora* (zo schryven de oude) een bye: Zie *I. Drnsins*, over *Sulpitius Severus*, 143 p.

Heil'ge klanken] Zie haar zegezang, door *Scavola Sammarthannus*, en door *Petavius*, in boven genoemd treurspel van *Sisera*, in *Latynsche* veersen overgezet.

VITMUNTENDE VROUWEN. 3

2. J A H E L ,

gereed om Sifera te dooden.

In cursus animus varios abit. Ovidius 9 Metam.

Hier zietmen *Hebers* vrouw , gedreeven heen
en wêer ,

Gelijk een boot , gekeeft van zaam gestooten baaren :

Haar moed is groot ; haar aart is vriendelijk en teêr :
Zy twyfeld en blijft staan , te bloode om voort te vaaren :

Terwyl ligt *Sifera* in haare paveljoen ,
En slaapt en ronkt , vermoeid van stryden , en van vlic-
den .

Ga laat die nagel , en die hamer , wond'ren doen :
God laat , *o Jabel* , door uw handen dit geschieden ,

Op dat de swakke van den sterken zegepraal !

Ga ; klink dan 't yzer door zijn slaap en herfens-
schaal .

VERKLAARINGE.

Hebers] Lees het geen wy terstond van haar gezegt hebben ,
als uit het boek der *Rechtaren* , en *G. Fabricius* , &c. getrokken .

Boot] Zo vergelijkt *Ovidius* , 8 B. *Metam.* de twyfelende
Athea , by een schip , door wind en stroom , op dezelve manies
heen en weder geslingerd :

Utque carina ,

Quam ventus ventoque rapit contrarius astus .

Vrouwen aart] By *Petrinus* worsteldze , op dezelve manier ,
met haar verschillende hertstochten .

Aude aliquid Deo

Authore dignum , nulla quod silent dies :

Sexumque supera . Quid ? nece infandâ hospitiis

Sacrata violes jura ? rescindas prius

Cum rege pactum sadus ? ah ! facinus preme .

LAHEL lib. Iudicum. Cap. 4.

4 G A L L E R Y E D E R

*Ergò ille abibit vivus? hanc manibus sinam
Effugere pradam? &c.*

Bestaaiers dat men de naam van Gods werk mag geven; en waat af de nakoomeling mag spreken. Toon dat gy niets minder als een vrouw zyt. Hoe? zal ik dan, door een verfoeyelijke moord, het heilig recht van gaffryheid schenden? het verbond, met de koning *Jabin* ingegaan, allereerst breeken? neen; laat af zulks te doen? maar, zal *Sisera* dan levendig weder van hier gaan? zal ik deeze prooy my laten ontslippen? enz.

Swakke] Zo spreekt *Debora*, by genoemde *Petavius*, tot *Barak*, onder andere:

*Nec tamen victoriâ
Potiùre solus. Laudis hunc titulum minor
Præripitet hostis: quamque vix credas, dabit
Finem huic labori mulier. Hâc profugus Sisar
Dextrâ peribit. Video trajectum caput;
Humique fixum. Tudite ferrat o procul
Per utraq; clavus tempora impactus sonat.
Exanime corpus cerno.*

Gy zult, ó *Barak*, deeze verwinning ook niet alleen verkrygen. Een mindere vyand zal in deeze roem deel hebben, en een vrouw ('t geen ongelooflijk schynt) zal deeze kryg ten einde brengen. Door haar hand zal de veldvluchtige *Siseras* sneuveln. Ik hoor van verre reeds de nagel door zijn hersenschaal kloppen. Ik zie zijn lichaam al roekloos en zonder leven.

Hersenschaal] *Marino* roemd deeze *Label* in zijn pryzenswaardige *Gallerie*, in een konststuk van *Joseph Arpinas*: en de geestrijke *Remb. Auglo* zet volgend byschrift by *Tempestaas* Afbeelding vertoonende deeze heldendaad:

O *Sisar*! proef den drank van *Jahel* ingeschonken:
Of heeft ze u, door den kop, een spijker heen geklonken?
Zo schoeid Gods krygs heldin, wat list en anbevreest,
Een mannelijke moed op vrouwelijke loest.

3. J U D I T H ,

draagende 't hoofd van Holofernes op de hand.

Levâque receptum

Spektat atrox hostile caput. Statius, 8 Thebaid.

Zy spreekt :

Ziet hier de weêuw, door wien Bethuiljen, en
Haar burgers zijn verlost van krygsgevaaren.
Oftwyfeld gy licht dat ik *Judith* ben,
Assyriër? neen, ik voel dat uw hairen

Van schrik opryzen, dat zich 't bloed ontroerd,
En dat de kop poogd uit mijn hand te rollen

Uit spyt, dat hy word van een vrouw vervoerd.
Bethuiljen, val dan uit! 't heir is aan 't hollen;

't Vliegt door malkaër, en vlucht met groot getier.
Volg! volg! dit hoofd strekke u tot een banier.

H I S T O R I E .

Bethulien (een stad op een berg gelegen in het Joodsche land) door *Holofernes*, veldheer van de koning der Assyriërs, belegerd zynde; ging *Judith*, een ryke, en eerbaare weduwe, op des Heeren almoogenheid betrouwende, in des vyands leger, van voorneemen zijnde het Vaderland, in haar uitersten noot, by te staan, en te verlossen. *Holofernes* haar ziende word daadelyk verliefd, en onthaald haar met alle zoort van beleefdheid. Gaf haar ook de vryheid van uit en in het leger, en waar zy ook wilde, te gaan. Op zekeren tijd verzoekt hy met haar vrolijk te moogen zijn, dat zy, behoudens haar eer, hem bewilligd. Waar op de veldheer zich, boven gewoonte, met spys en drank opvuld, en eindelyk naar zijn rustplaats gaat, om de schoone *Judith* aldaar te verbeiden. Maar deze neemt de gelegenheid waar, en slaat *Holofernes*, reeds in een diepen slaap gevallen zijnde, het hoofd af; en

IVDITH libro. Iudith Cap. 13.

brengt het zelve binnen Bethulien. De burgers, ten eenemaal door dien gelukkigen uitflag hersteld, steecken het hoofd ten tooren uit, vallen met alle magt op den vyand aan, en brengen om al het geen zy achterhaalen.

Ziet het boek *Judith*, 14 Hoofdst. en boven gemelde *Fabricius*, 7 B. 266 Hoofdst.

Wetens] Beroaldus meend het een versieringe te zijn, Chronolog. 3 B. 4 Hoofdst. Ook blijkt het uit de woorden van *Hieronymus*, over *Hag. i c.* dat al eer daar medeis aangerwyfeld. Ziet *Augustyn* van de stad *Gods*, 8 B. 26 Hoofdst. en *Drusius*, 211 pag. over *Sulpitius Severus*.

Mijn hand] Zy word van verscheide konstenaaren in Tafereelen en Afbeeldingen vertoond als *Rafaël*, *Rubbens*, *Fignon*, *Le Pautre*, *A. Basse*, *Christof. Bronzino*: en geraemd van de dichteren *Scouaen* en *Heemskerk*, in hunne *Oneelspeelen*, *Marino*, *R. Anst.* en *Jan Vos*, in hunne *Byschrieten*: voorts de beide *Fabricii*, *Barleus* en *Stieringa* zijn vertaalders, behalven *Jac. Bidermannus*, 3 lib. *Herodiados*, 48 cap. haar dus verbeeldende:

Illic

*Educto qualis gladio Juditha cubantem
Ebriaque Assyro volventem somnia lecto,
Ausaneci dederit, juguloque repente resecto,
Una virago viros, sine milite, fuderit omnes.*

Hier was geschilderd, hoe de stoutmoedige *Judith* den overjadenen veldheer, op zijn *Assyrische* velakoets leggende te slapen, met het bloote swaard te keer gaat, en, door zijn ontroofding, alleen, zonder bystand van gewapende, de vyanden op de vlucht dryft.

4. K L E L I A,

zwemmende over den Tyber.

Franzens undam puerilibus ulnis. Silius, 10 B. Pun. lib.

O snelle Tyber, die met ongetemde stroomen
Den steilen oever schuurd, en holle klippen
breekt,

Breng *Klelia*, met haar gezelschap, binnen Romen,
Die's vyands overlast nu, door dit vluchten, wreekt.

Vorst *Porfena* kan 't geen hy zien moet naeuw gelooven:

Dan valt hem *Kokles* in, en de afgebroken brug;

Dan *Scevola*, te los in 't leven hem te ontrooven.

Trauwanten, roept hy, schiet haar pylen naar de rug!

O snelle Tyber, breng de maagden binnen Romen,
Zo sluit ik, in haar lof, het lof van uwe stroomen.

H I S T O R I E.

Porfena, koning van *Hetrurien*, nam het leed van de verjaagde *Tarquinien* zo ter harten, dat hy, om haar te herstellen, zijn geheele krijgsmagt voor Romen brocht. Maar de dapperheid van *Horatius Kokles* (alleen den vyand op de brug van de stad afweertende) en de moed van *Mutius Scevola* (op zijn leven toeliggende, en na den mislukten aanslag zijn hand verbrandende) deeden hem een verdriet krijgen in de belegering. Hy verdroeg zich dan met Romen; en de gijzelaars wierden aan wederzijden uitgewisseld. Onder die tot *Porfena* gingen was eene *Klelia*, ontrent 12 jaaren oud. Deeze, gelegenheid ziende van by ontijde over den Tyber (aan wies oever het leger zich uitsprekte) te geraaken, misleide de wachten, swom (met eenige andere jonge maagden) de rivier over, en quam van den vyand met een hagelbuy van pylen gevolgd, behouden

CLELIA Titus Livius. lib 2.

in de stad. De koning eifchte haar door zijn gezanten wederom, zijnde anders gezond het verbond te vernietigen. Doch hy zach haar niet weder in het leger, of (door haar dengden kloekmoedigheid bewoogen,) stelde haar op vrye voeten, sloot op een nieuw de vrede, en verliet Romem. Terwijl de dankbaare stad haar beeldenis te paard, in het beste deel van Romem, oprechtede.

Zie Livius, Dionijs. Halycarn. Plutarchus, Florus, enz.

VERKLAARINGE.

Tyber] Wy volgen de oude Scaliger, wiens Sneldicht van *Vollenhove*, in zijn *Heidensche Dapperheid* uit de Grieksche en Latijnsche Poëten vertaald, aldus is verduytscht:

O vader Tyber, die uw oevers, vry van toom,
Beknabbeld, rötzen skuit of voorstuwde met uw stroom,
Verschoon de zwakheid van dees maagden uit ontsermen,
En voerze aan d'overzy, alre vermoed van ermen.
Eibelg u niet, al mistge uw brug, nu neêrgestort,
Zo Klelia gekeert een vaste stroombrug word.

Klelia] By Plutarchus leeft me dat deeze daad *Valeria*, de dochter van de dengdzaame Burgemeester *Valerius Poplikola* (alzo zy mede onder de gyzelaaren was) word toegelchreeven: doch het gemeen gevoelen is aan de zijde van *Klelia*: van haar jongheid schrijft *Silius*, 1o Lib. Bell. Punic.

Bis Clœlia senos

Nondum complerat primævi corporis annos.

De jonge *Klelia* had noch geen twaalf jaaren.

Breng] Swemmende volgens *Silius*, in gemelde boek:

Rege hac, & sedere, & amnis
Et fluvio spretis, mirantem interrita Tybrin
Tranavit, frangens undam puerilibus ulnis.

Acht staande noch op den koning, noch op het verbond, noch op haar jaaren, noch op de vier, is zy onbeschroomd den Tyber (die zich over dit zeldzaam stuk scheen te verwonderen) doorgelwommen, met haar kindsche en tedere armtjes roejende, ende golven van malkander scheurende:

Niet te paarde rydende, gelijk eenige Schilders haar afbeelden. *Plutarchus* steld (in *Poplik.*) dat *Porfena* haar, om haar manne moed, een deftig paard uit de koninglijke stal geschonken heeft, en niet om datze te paarde den Tyber was doorgelwommen.

UITMUNTENDE VROUWEN. 9

Lof] De Heer Hoofd zet volgend byschrift by Kleliaas afbeeldinge:

*Geen weg is ongebaand voor vroomheid: zo de maagden
Ons leeren, die op stroom haar lijf om vryheid waagden?*

Maar Vondel dit by de Schildery van Stokade:

*De Roomsche Klelia ontfwom, met de ed'le maagden,
De gyzeling, en't oog der schildwachtr, en de dood:
Waarom zy zulks Porcenne, en al den Raad behaagden,
Dat de eerste, op's vyands eysch, een riddersbeeld ge-
nood.*

En eindelijk Jan Vos op de zelve:

*Hier zietmen Klelia de gyzeling ontfwemmen.
Zo word een vrouwen list vereend met mannemoed:
Haar Lucht tot vryheid laat zich niet van boejens klemmen.
Men breeft, om vry te zijn, door wal, door swaard
en bloed.*

Ziet ook haar lof by *Casa nova*, *Sabaus*, en *Segethus*, by I. Vollenhove vertaald: voorts by *Virgilius*, *Manlius*, *Silins*, *Exc. Ben-
tius*, *Mercerius*, *Marino*, *Van der Horst*, *Beverwijk*, *Pater le Moyne*,
en *Scuderyn* zijn Roomsche *Klelia*, vol eierlijke Historypinten.

5. JOHANNE van ARK,

gewapend, met een vaandel in de vuyft.

Falsi sub imagine sexus. Statius, i Achill.

Zy spreekt:

AL ben ik een boerin, dit glinsterende wapen,
Ja, die banier verschept my in een oorlogsheld,
De minnaar moet zich aan mijn oogen niet vergaapen;
Haar bliksemen joeg vaak de Britten uit het veld.

'k Heb Orleans ontzet, en had pas achthien jaaren;
Doch 't was het nootlots onontworstelbaar bestuur.
Nu ben ik in het wild ge w eld van 's vyands schaaren;
Die doemen my ter dood, en tot een vlammend
vuur.

Laat af, ó Engelsman, op deeze wraak te brommen;
Door 't vuur heeft *Herkules* het hoog gesternt beklom-
men.

H I S T O R I E.

Als *Karel de VII*, koning van Vrankrijk, vande Engelsche koning, *Hendrik de VI*, overwonnen, by naar zijn geheel rijk had verlooren; zo dede zich, in de grootste wanhoop, een middel op, die de vyanden verschrikte, de inboorelingen verquikte, en de koning en het rijk wonderbaarlijk herstelde. Het was *Jane de Ark* oud 18 of 20 jaaren, gebooren in zeker dorp van Barrois, uit geringe ouders, die met beesten te weiden zich onderhielden. Deeze begaf zich, in manne klederen, by gemelde koning; ontzette Orleans, sloeg en verdreef de Engelsche, die deeze stad benauden, en bracht te weeg dat *Karel* binnen Rheims de kroon wierd opgezet. Doch men ving haar eindelyk in een uitval, na men lang had getracht haar te

LA Pucelle, Annales Gallie.

VIT MUNTENDE VROUWEN. 11

verrassen. Dus wierd zy aan den Hertog van Bedford overgeleverd, en niet als een oorlogsgevangene, maar als een toveres, binnen Roën, in het jaer 1431, verbrand.

Ziet *Eftien Pasquier*, *Recherches de la France*, 5 B. 6 Hoofdst. de *Annales Franciæ*, *A. Cruissens* Dugdstoneel, *Beverwijk*, *le Moyne. Sincerus*, in het Reisboek van Frankrijk, en *la Pucelle, ou la France delivree*, het gedichte werk van *Monsr. Chapelain*, verrijkt met de konstpruitten van *A. Boffe*.

VERKLAARINGE.

[*Een Boerin*] Wy hebben den Duytscher, *Maximil. Vrientius* meestendeel gevolgd, wiens ineldicht aldus luyd:

Rustica sum, sed plena Deo; sed pectore forti;

Sed micat eximio regius ore decor.

Castra virum, sed casta sequor: duce virgine fatum

Vertitur, et cantant virginis arma viri.

Redditus hoc sceptris testabere, Galle, paternis;

Tuque nec id pulsus, save Britanne, neges.

Quod vici, pereo: flammis cur objicis, Angles?

Et nos Herculeâ scandimus astra viâ.

*k Ben een boerin, maar vol Goddelijke invloeyingen, en kloekmoedig, en heb een ontzagheijkheid in mijn wezen. Ik ben in't manneleger, doch eerbaar en onthoudende. Doorde dapperheid van een maagd is de kans verkeerd; en de krijgsknechten zingen des heldinnen lof. De Fransche koning, in zijn erflanden hersteld, bevestigt die roem; en de onbermhattige Engelsman, door my verdreven, kan het ook niet ontkennen. Doch de zege is mijn bederf. Verwijt my evenwel de manier van mijn dood niet. Langs de weg van het vuur, door *Hercules* gebaaud, gaan wy naar den hemel.

[*Doemen*] In *la France Metallique* word een Medalie vertoond, dragende haar hoofd met een helm gedekt, staande deze woorden daar rondzom: JANA LOTHARINGA DIGNA HEROINA LIBERATRIX AUREL. *Ioanna* van Lottringen, een roemenswaardige krijgsheldin, ontzetster van Orleans; op wiens verkeerde zy, *Ioanna* met een standaard in de vuyft, de toeren van Jargeau, met gewapende bezet, beklind: rondzom leeft men deeze letteren: BELLATRIX AUDETQ. VIRISCONCURRERE VIRGO: De oorlogende maagd durft de mannen tegenstaan. Ziet een diergelijke in *Recueil de plusieurs Enigmes, Arts, Devises, & Medailles*, 1684. uitgegeven by *J. Wansbergem*.

Dit.

Doemen] De Schotsche dichter *Robertus Aytonus* poogd, met twee sneldichten, dat van *Vrientius* te ontluisteren en te verdooven; welke aldus luiden:

*Si, qua de Jana jactantur, falsa fuerunt,
 Quis pudor est falsis velle parare fidem.
 Si, qua de Jana jactantur, vera fuerunt,
 Quis furor alterius laude nocere sibi?
 Semper in opprobrium Galli Lotharinga canetur,
 Et gemino infamis crimine Gallus erit.
 Ignavus, qui sceptrum colo debere fatetur,
 Ingratus, non dans debjta sceptrum colo.*

Indien het verziend is het geen van *Ioanna* word verteld, zoo is het wel schaaamteloos met valsche verdichtelen de rydboeken op te smukken. En indien het waar is dat men van haar gewaagd, zo is het een dolheid met het lot van een ander zich zelven te beschadigen. De eerdichten van de Lottringsche *Ioanna* zullen altijd den Fransman tot schande verstrekken, en hem aan een dubbelde misdaad schuldig maaken: want hy is niet alleen blode en kleinbhartig, die het ryksbestier aan het Vrouwen geslacht moet verschuldigd blijven, maar ook ondankbaar die dezelve het wettige kroonrecht onthoud,

*Famincos quid, Galle, juvat jactare triumphos,
 Vix est faminea digna Joanna fide.
 Haccine plena Deo, magis qua freta susurris
 Visa fuit stultis nomen habere Dei?
 Quam permixerunt calones atque bubuici,
 Haccine casta virum castra sequuta fuit?
 Hinc viri, quos faminei praepostera virtus
 Exempli, et solus traxit ad arma furor?
 Mutavit satum Nemesis, non famina vindex;
 Nec, nisi semiviri, faminea arma canunt.
 Lauda ergo, ad libitum, flammam, non invidet Anglus
 Herculeam Gallo, qui petat astra, viam.*

Wat stof gy, ó Franschman, op de zege door een vrouw verkreegen? Het spreukje van *Ioanna* kan by de vrouwen zelf niet aangenoemen worden: is zy vol goddelijke invloesingen, en zien de dwaazen niet dat alles in tovery bestaat? Was zy eerbaar en onthoudende in het manneleger, die met trosboeven en veehoeders heeft te doen gehad? Noemje dat mannen, die, op het voorbeeld van

een verfoeyelijk vrouwensch door zekere dulligheyd tot dewapen aangedreven zijn? De Goddelijke wraak verkeerde de kans, en zy niet; haar lof word ook alleen van lafheertige en verwyfde uitgeproken. Doch, lust het u, roem en sny op van het vuur; de Engelandergund den Franschman het voetpad, waar langhsly, op het spoor van Hercules, den hemel kan beklimmen.

Zo hebben alle dingen twee handvatfels; en de een is bequaam met gewichtige redenen te prijzen en te verheffen, het geen een ander met dezelye kracht van bewijzen zal laaken en onderdrukken: al waarom haar *Steph. Pascasius*, in *Iconum* libro, in deezer voegen doet klaagen:

Jana vocor; Genabo numen, Medea Britannis;
His meretrix; aliis fabula cauta Numæ.
Viva ego qua laceri stabiliæ mania regni,
(Hei mihi!) pro meritis mortua nunc laceror.

Ik heet *Ioanna*; die van Orleans ben ik by naar een God; even gelijk *Egeria* was aan *Numa*; en den Engel(chman een rooverende *Medea*, en een vuyle hoer. In het leven zijnde heb ik het hellende koningrijk ondersteund, en verzeekerd. Doch na mijn dood (helaas) is het loon mijner verdiensten dat men mijn achting schend en onteerd.

T W E E D E I N H O U D .

Haat tegen het Vaderland.

I. T A R P E J A ,

met schilden en beukelaaren overdekt.

Vendidit hæc auro patriam. Virgil. 6. Æneid.

Hier ligt *Tarpeja* (die het lieve vaderland,
Het onvoltooide Rome, ò gruwel, heeft verraaden
Voor goud, en 't sierfel van des krygsmans slin-
kerhand,)

Met schild en harnasplaat bestulpt, en overlaaden.

Dus leerd de ontrouwe, dat de vyand het verraad
Wel vriendelijk omhelst; maar den verrader haat.

H I S T O R I E .

Als *Romulus*, stichter en eerste koning van Rome, de Sa-
bynen had beledigd en verongelijkt, zo trokken zy op onder
T. Tatius (wiens naam by hen, en de om gelegene volkeren,
in achtig was) met hunne krygsmagt, en belegerden Rome.
Het slot van deeze stad wierde bewaard en verdedigd door
zekeren *Spurius Tarpejus*: wiens dochter, op de gouden arm-
ringen (waar mede de Sabynen, volgens gewoonte, zich ver-
cierden) verflingerd zijnde, beloofde aan *Tatius* het kasteel
te leveren voor het geen de krygsluyden aan hunne slinker arm
droegen. Opend daar op de poort, en laat de Sabynen binnen.
Deeze (de last van *Tatius* volgende) wierpen *Tarpeja* toc al
het geene van hun slinker arm gedraagen wierd; dat is, zo wel
schilden als armringen: waar mede zy de verraderes bedek-
ten, en genoegzaam begroeven. Ziet *Dionijs*, *Halycarnas-
saus*, *Plutarchus*, *Livius*, *Florus*, *Valerius Maximus*, *Pro-
percius*, &c.

VERKLAARINGE.

Tarpeja] Wy volgen hier de algemeene dwaaling; want de alleroudste ſchryvers hebben geloofd dat *Tarpeja* aan gen. elde verraderij niet ſchuldig is geweest *Plutarchus* verhaald de zaak als een volkomene verſiering, en voegt er een tweede vertellinge by *Livius* noemd het ook een tabel; maar *L. Piſo* genuid by *Dionys. Halycarnaeſiens*, darze de vyanden de ſchilden heeft afgeeiſcht, om hen ontbloor van dit beſchermtuig, in der Romeinshanden te leveren, en te doen ombrengen. Voorwaart een roemwaardige krijgslift, indien het geluk daar was bygeſprongen. En wie kan gelooven, dat de Romeinen voor haar, al een landverraderes, een aanzienlijk graf hebben gebouwd? haar beeld in de tempel van *Jupiter* geſield? haar met een plechtige jaargetijde vereerd, de berg *Tarpeja*, binnen *Romen*, na haar genoemd? Zie gemelde *Piſo*, en *Festus*, ſchrijvende van het beeld van *Tarpeja*. Wie kan ook aanneemen dat de *Burgemeesterlijke* *Stamhuysen* der *Petronien* en *Titurien*, van de *Sahijnen* herkomstig, een ſchelmachtig, en om haar verraad geſtraft vrouwmensch op haare *Medaljen* hebben afgebeeld?

Onder die van de *Petronien* ontmoet onſcene, op wiens rechte zijde het hoofd van *Augustus* word verſtoond, met dit byſchrift: A V G U S T U S C A E S A R; *Augustus* Keizer; en op de verkeerde zijde deeze *Tarpeja*, met een ſtafel ſchilden overdekt; nevens dit byſchrift: T U R P I L I A N U S H I V I R; *Turpilianus*, eene der driemannen van de *Munt*. En op die van de *Titurien* ziet men een gebaar manſhoofd, met een lauwertak daar nevens, en dit opſchrift: S A B I N. A. P V: *Titus Tatius*, *Sabynen*. Van het gemene zilver geſlagen: op deene; en *Tarpeja*, boven op de ſchilden knielende, tuſſchen twee gewapende krij. sknechten, en dit opſchrift: L. T I T U R. *Lucius Titurius*; op de andere zijde. Zie de Beſchrijvinge van het *Roomiſche* *Capitolium* van *Juſt. Rycquins*, de *Burgemeesterlijke* *Almanak* van *Hub. Goltzius*, en de penningen der *Burgemeesterlijke* *Stamhuysen* van *Fulv. Urſinus*, vermeerderd door den naaukeurigen verzaamelaar *Karolus Patinus*.

Onvoltooide] Zoo beſchrijft *Propertius* aardig, in beneden aange trokken minnedicht, dezelve ſtad gering van ontrect, aanzien, en vermoogen; te weeten in de eerſte jaaren (by manier van ſpreken) van haare jongheid, toen deeze zaak is voorgevallen.

Goud] De goede naam van onze *Tarpeja* heeft evenwel voor de laſter en opſpraak moeten wijken. Zo ſchrijft *Valerius Maximus* (9 B. 6 Hoofdſt.) dat zy voor het genot van gouden armingen het kaſteel heeft overgeleverd. Maar ſekere *Antigonus*, (by *Plutarchus*) is van een byzonder en ongemeen gevoelen, te weeten; dat *Tarpeja*, de dochter van *Titus Tatius* was, dat *Romulus* in de welbekende roof der *Sabynſche* maagden, haar vervoerde, en tegens dank ten wijve nam,

nam, en dat zy deshalven by gelegenheid van gemelde belegering uit wraak, het slot aan haar vader over gaf.

De Minnedichter *Propertius* daarentegen steld, met een Poëtische vryheid, dat zy op de vorst *Titus Tatius* verliefd geworden zijnde, deeze euveldaad bestond, even als (by *Ovidius* in het 8 B. der Herscheppingen) *Sylla* aan de Kretische koning *Minos*, met wiens liefde zy bevangen was, de stad *Megara* overleverde. Ziet het 4 gedicht van zijn 2 Boek, alwaar by haar verliefde heerstochten, vryagie, verraad, en straf omstandiglijk verhaald.

Ontroefwe! *Silius Italicus* handeld (12 B. Bell. Punic.) zeer onzacht met haar; in de beschrijvinge van de Hel, en de straffen der gedoemde zielen, in deezer voegen van *Tarpeja* sprekende:

*Illa autem qua tondetur praecordia rostro
Alitis (en quantum resonat plangentibus alis
Armiger ad pastus rediens Jovis) hostibus arcem
Virgo (immane nefas) adamato prodidit auro
Tarpeja, et pactis reservavit claustra Sabinis.*

Zieh hier *Tarpeja*, wiens ingewanden van de adelaar, de wapendrager van *Jupiter*, worden verscheurd, en ingeslokt. Deeze gaf het slot de Sabijnen over, voor loon trekkende het goud, waarmede zy bekoord was.

DERDE INHOUD.

Liefde tot de Ouderen.

I. ANTIGONE,

leidende den blinden Edipus:

zijnde haar aangezicht niet voldaan.

Aan MARIA . . .

Cæci parentis regimen. Seneca Thebaid.

't Schijnt of gy, met die maagd, hebt eenen borst
gezoogen,

Die meede uw moeder, en haar swakheid, onder-
steund:

Ziet, hoe die gryzaard op zijn ed'le dochter leund;
Haar schouder is zijn kruk, haar voeten zijn zijne oog-
gen.

Wat zagze al, naar hy zijn gezicht had uitgeboord!
Het deerlijk sneu'len van haar uitgeteerde moeder,
Van haar oprechten, en haar trouweloozen broeder;
Het hof van Thebe doodsch, en woest door moord
op moord!

Doch geen elende kan haar van hem af doen wijken.

Maar, vraagtge, waarom blijft het hoofd hier on-
voldaan?

Des schilders wanhoop, ô Maria, liet het staan;
Die zocht een dochter die dien dochter mogt gelijken.

Nu staat de Konstenaar, met zijn palet, al reê;
Leen hem uw wezen: gy, gy zijt *Antigone.*

ANTIGONE, Seneca, Thebaid.

H I S T O R I E.

Antigona was de dochter van *Edipus*, en *Jokasta*, zijnes vaders weduwe; en zuster van *Eteokles* en *Polynices*. Haar vader stak zich zelve beide de oogten uit, van spijt; gewaar wordende de onnossele bloedschande door hem begaan. Haare broeders brochten malkanderen om in een twee-strijd, wegens het koningrijk van Theben. Haar moeder stak zich, op beide die lijken, het hart af. Dit alles evenwel verkropte deeze dochter, en bleef een onvermoeide leidster van deezen koninglijken blindeman, in zijn ballingschap.

Ziet *Sosokles*, *Seneca*, *Rotrou*, en *Racine*, deeze *Antigone* te voorschijn brengende in hunne zielroerende treurspeelen.

V E R K L A A R I N G E.

Dochter J In *Seneca's* Treurspel van *Thebaï's* spreekt de blinde *Edipus* zijn dochter, zich over haar deugdzaamheid verwonderende, aldus aan:

Unde in nefandâ specimen egregium domo?
Unde ista generi virgo dissimilis suo?
Fortuna credis? aliquis est ex me pius?
Non esset unquam (fata bene novi mea)
Nisi ut noceret.

Hoe komt zulk een heerlijk voorbeeld van deugdzaamheid in een verfoeyelijk stamhuys? en hoe komt zy van zeden zo ongelijk met haar naaste bloedvrienden? *Fortuin*, kongy dit gelooven? is 'er niemant godvruchtig en deugdzaam uit my gesprooten? neen; ik ken mijn rampzalig noodlot alte wel; zy is mede niet gebooren als om my te beschadigen, en mijn leven, tegens mijn dank, te verlengen.

Broeder J *Antigone* word niet alleen als een deugdzaam dochter; maar ook als een vroomme zuster, door de Dicht- en Schilder-konst, ons voor oogten gesteld. *Ovidius* vertoond haar zodanig aan zijn huysvrouw, *Trist.* 3 B. 3 *Eleg.*

Eratrem Thebana peremptum
Suppositum tumulo, Rege vetante, soror.

De maagd van Theben, heeft tegens dewil van den koning haar omgebracht en broeder ter aarden besteld.

En *Filoftratus* beschrijft (2 B.) een schildery, waar in zy, by naaren nacht, het lichaam van haaren broeder zoekt, om (volgens haar gewoone deugdelijkheid) dat ter aarden te bestellen, zelf tegen het verbod van den regeerenden koning *Kreon*. Hier af heeft *Sofokles* een deestig treurspel uitgegeven, dien *Katros* nadet hand heeft gevolgd.

Onder dat zoeken is haar *Argia*, de vrouw van haaren broeder *Polynees*, ontmoet, dien zy met deze zielroerende woorden aanspreekt by den verduitschten Franschman:

Zijt gy't *Argia*? ah, mijn zuster! nimmer quamen
 Wy, by zyn tijt, by een: nu voegt zyn dood ons samen;
 Ik zie zyn weduwe, en heb noot zyn vrouw gezien,
 Een droeve zaak!

Ja voorwaar, een ontmoeting, waardig om met die van *Statira*, beschreven in het 12 b. des Thebaanschen oorlogs, vergeleekent te worden:

Doch zie verder haar gevangnisse, en dood, en daar op de dood van haaren minnaar, *Hemon*, *Kreons* zoon, by genoemde schrijvers: ja lees zelf de brief van *Amigona*, aan *Hemon* uit den kerker gezonden, onder de Heldinnebrieven van *M. Alex. Bodin*: of haare klachre in de *Melcremata Hypogaea* van *Them. Seghetus*, twee Scheitsche dichters.

VIERDE INHOUD.

Haat tegen de Ouderen.

I. T U L L I A ,

den koning Servius Tullius overrydende.

Patrios fregit qui curribus artus. Silius, B. P. 13 lib.

T Oenge over 's vaders borst hoogmoedig hebt ge-
reën,

Met dart'le paarden, en medogenlooze rad'ren,
Waart gy meêr dier als mensch: neen, wreede
dochter, neen;

De dieren schrikten 't lijk van *Tullius* te nad'ren.

Zy toonden dat een vrouw, van deugd en kunne ont-
aard,

Afgryffelijker hold als 't ongetemdste paard.

H I S T O R I E.

Tullia was de dochter van *Servius Tullius*, de zeste koning van Rome; getrouwd aan *Lucius Tarquinius*, bygenaamd *Superbus*, of de *Verwaande*. Deze hovaardige en staatzuchtige vrouw was, dag en nacht, onophoudelijk beezich met haar man de regeerzucht in te boezemen, hem aanporrende naar de ryk-
staf te grijpen, zonder het sterven van haar vader af te wach-
ten. Hy, uit den aart eergierig genoeg, door geduurige verwij-
tingen noch meerder aangemoedigd, beloofde haar de heer-
schappye; trok, met allerhande soort van beweegredenen de
Raad op zijn zijde, brocht zijn schoonvader in verachtinge,
hiet hem ombrengen, en verkreeg zo de bestier van het rijk.
Tullia vloog daar op naar het raadhuis, om haar man, met
de naam van koning geluk te wenschen; maar, van daar keeren-
de, ontmoete zy het lijk van haar vader midden op den weg,
daar zy de verschrikte paarden dwars over heen liet loopen.

Zie *Livius*, *Dionysius*, *Florus*, *Valerius Maximus*, &c.

VERKLARINGE.

Hooftmoedig] Ovidius, volgens zijn gewoonte, uitsteekend de kroonzuchtige reden van deeze Tullia tot Tarquinius verhaald hebbende, (in het 6 B. zijnes *Almanaks*) brengt haar alduste voorschijn:

*Filia carpento patrios initura penates
Ibat per medias alta seroxque vias.
Corpus ut aspexit lacrymis auriga profusus
Restitit; hunc tali corripit illa sono.
Vadis? an expectas precium pietatis amarum?
Duc, inquam, invitas ipsa per ora rotas.*

De dochter, willende naar het hof van haar vader zich begeven, zat van hovaardy opgeblaazen, op een hoogen wagen. En als de voerman het lijk van den koning midden op de weg zag leggen, traanen stortede, en stil hield, zo bestrafte zy hem, met deeze woorden: Ry voort: wat loon verwacht gy toch voor deeze ingebeelde deng dz aamheid? Ik zeg, ry voort, en jaag de schuurwe paarden daar met geweld over heen.

Geveel] Zie beide sneldichten van *Marino* op deeze onmenschelijke daad van Tullia, en *Silius* (in het 13 B. der *Punische Oorlogen*) dus haar onder de helsche geesten afschilderende:

*Patrios fregit qua curribus artus,
Et stetit adductis super ora tremantia franis;
Tullia, non ullos satis exhaustura labores,
Ardenti Phlegetonte natat.*

Zie daar swemt Tullia in de gloeiende zwavelpoel van Phlegeton, die met de raden van haar kar haares vaders ledematen vermorzelde, toenze, met geweld, de bevende paarden daar over heen dreef.

Dier] By *Stobaeus* (in zijn *Gnomologia*, of *Zinspreukboek*) spreekt de Blyfscelschrijver *Alexander* van der vrouwen wreedheid aldus:

*Cum multa in terrâ marique fera sint;
Omnium maxima mulier fera est.*

Een vrouw is het wildste en wreedste dier van alle die of op het aardrijk, of in het water zich onthouden.

Schrikten] Dit word van verscheide schrijvers naukenrig aangemerkt:

merke : de plaats van *Silius* is boven aangetekend. *Florus* spreekt van de verbaasde paarden (1 B. 7 c.) in dezervolgen : *ut virum regem salutare , supercruentum patrem , vesta carpente , consternatos equos egit* : Om des te eerder by haar man te komen , en dezelve met de naam van koning te groeten , dreef zy de verschrikte paarden van haar wagen over het weggeworpen lijk van haar vader.

Tullius] Volgens *Livius* was hy de zoon van *Servius Tullius* , een aanzienlijk heer binnen *Kornikulum* ; welke stad ingenoomen zijnde de vader is omgebracht , de moeder , beswangerd zijnde , onder de andere gevangene na *Romen* gevoerd , en van de koningin *Tanaquil* in het hof ontvangen. Alwaar hy is gebooren , en (na dat men zeker voorspook van een vlamme vuurs op zijn voorhoofd had gezien ,) zorgvuldig opgevoed : regeerde 44 jaaren.

Op een zilvere medalie , by *Goltzius* , (in de 7 Tab. van zijn *Burgesmeesterlijken Almanak*) ziet men hem , met een gebogen neus , een w. llig baard , gekrulde hairlokken , en met een koninglijk hoofd-
 snoer versierd , en dit byschrift ; *SERVI. DECULA* : ver-
 zoonende de *avrochtsche* zyde een man , nevens een paard staande ,
 met een slayerkleed omhangen , en dit byschrift ; *M. TULLIUS* ,
 M. F. dat is , *Marcus Tullius* , zoon van *Marcus*.

VYFDE INHOUD.

Huwelijks Liefde en Getrouwigheid.

I. ALCESTIS,

het leven bewaarende van Admetus.

Feminei virtutis opus. Claudianus, Laud. Serenæ.

Hier word *Alcestis*, door *Alcides* kracht hersteld; *Alcestis*, 't voorbeeld van rechtschapen gemaalinnen, Die, zelfs tot in het graf, haar echtgenoot beminnen: *Alcestis*, tergfster van de dood, en zijn geweld.

Admetus twijfeld of het waarheid is of logen.

Hy trekt zijn hand te rug: neen, vorst, zy is het zelf; *Alcides* heeft haar, uit het onderaartsch geweld, Weêr in den dag gebracht; geloof uw eigen oogen.

Zy is het zelf, die, zo gelaaten, wierd een lijk, Toen jeder was verzocht voor u te willen sneeven; En vader, moeder, vriend, elk weigerde zijn leeven. Ga toon haar aan uw hof, en aan uw koningrijk:

Dat zal *Alcestis* nu niet weder laten sterven
Zo lang het koper heeft, en marmerssteen, en verven.

HISTORIE.

Apollo, de bliksemsmeders (na dat zijn zoon was omgebracht) gedood hebbende, wierd van *Jupiter* uit den hemel gedreven. Des zocht hy verblijf by *Admetus*, koning der Fereërs in Theffalien. Die bejegende hem met alle vriendschap, laatende (om onbekend te blijven) zijn yee door hem hoeden.

Voor die beleeftheid gaf hem *Apollo* dat hy (wanneer hy dood-ziek wierd) zou blijven leven, by alden iemand voor hem begeerte te sterven. Die tijd genaakte. Hy wierd ziek, en verzocht wel hertelijk alle zijn vrienden en bekenden; zijn afgeleefden vader, en zijn stokoude moeder. Maar niemand had tot die zaak genegenheid. Alleen zijn vrouw, *Alceftis*, dochter van *Pelias*, (door *Medeas* listen omgebracht) ging voor hem ter dood. Doch van *Herkules* in de hel gevonden zijnde, is zy van daar gevoerd, en weder aan haar man overgeleverd.

Ziet *Euripides*, in het treurspel van *Alceftis*, *Hyginus*, &c. *Mons. de Scudery*, in de 35 harangue van zijn *Femmes Illustres*, ou les Harangues Heroïques; *Alexand. Hardy* in *Alceftis*, tragedie; voorts kortjes, en als een voorbeeld toegepast, van *Ovidius*, 3 B. des Minnekonfts; 5 B. 14 El. zijner Treurbrieven, &c. *Claudianus*, in 't lof van *Serena*; *Seneca* in een rey van *Medea*; *Statius*, 3 Sylv. in het Lijkdicht van *Hetruscus*, &c.

VERKLAARINGE.

Alcidas] Een bynaam van *Herkules* by de Poëten genoegzaam bekend, van het Griekfche woord *Alee*, beteekenende *kracht* en *sterkte*: zo word naar hem *Pallas*, van de Macedoniers, ook *Alcidas* geheeten, volgens *Livius*, in zijn 2 B. van den koning *Perses* handelende.

Voorbeeld] *Vollenhove* doet haar, in meer aangetrokken *Heidenfche Dapperheid* (daarhy, behalven *Seneca* en *Sabius*, den ouden *Scabizer* vertaald) aldus spreken:

*Verachtens onzer sexe, ei leerd nu van een vrouw
Hoe ver gy schiet te kort in ongekreukte trouw!
Daalde Orfeus, met zijn lier, uit min, ter hellen neder,
Hy quam 'er levendig, en keerde levend weder;
Geen rechte trouw groeid aan, zy leeft wel door de dood.
Wie 't lijf ten besten geeft, bemind zyn echtgenoot.
Deeze eerkroon hoord u niet; ik strijkze veel gereder,*

Ieder] Zo spreekt *Apollo* by *Euripides* in boven genoemd treurspel, door *Buchananus* in het Latijn gebracht;

*Quumque ambiisset ille amicos, omnium
Expertus animos, patris, ac matris senis
Qua peperit ipsum, nemo præter conjugem
Inventus unam est, &c.*

Als hy by zijn vrienden aanhield, zo zag hy haast, hoe ieder hem genegen was; zelf zijn vader, en zijn aangeleefde moeder, die hem ter waereld had gebracht. Hy vond dan niemand als zijn vrouw, &c.

Koper] *Statius*, in het gedicht op het tafelbeeld van *Herkules* voegde ook aldus deezé stoffen by malkanderen.

*Hic tibi, qua docto multum vigilata Myroni
Ara, laboriferi vivant qua marmora celo
Praxitelis;
Linea, qua veterem longè fateatur Apellem,
Monstrabit.*

Hy zal u vertoonen de kopere gierzels van den konstigen *Myron*, de marmere beelden van den arbeidzaamden *Praxitelis*, en de aloude schilderyen van den weergaloozen *Apelles*.

2. HYPERMNESTRA;

om haaren bruidegom gekerkerd.

Non istis digna catenis. Ovidius, 4 Metam.

Zy spreekt:

O Quelling! ô verdriet! ô smart!
 Verlaat, verlaat toch eens dit hart.
 Drukt vry mijn armen met die keeten,
 Gy stormd vergeefs op mijn gewecten.

Wat ondermijndge mijn gemoed
 Zo zuiver van 't gestorte bloed!
 Al heb ik 't lemmer opgenoomen,
 Ik ben niet tot de daad gekoomen.

Waar wachtge na! dat ik het hair
 Uittrekke? 't kleed scheur van malkaër?
 De borst, met nagels, oopenrijte?
 Of op dit snijdend yzer bijte?

Gaat heen: mijn zusters hebben schuld;
 Vervoer die tot dit ongeduld:
 Laat deeze zuchten, kermen, klaagen,
 Ik zal hier lijden, en verdraagen.

Maar hoor! men schuift de grendels af.
 O kerker! nu word gy mijn graf.
 Daar vallen de afgerukte sloten;
 De kop're deur word opgestooten.

Hoe *Lijnceus*? maakt gy dit geraas?
 Verlost gy my, uw lief? helaas!
 Wat donkerheid bezwalkt mijn oogen?
 *K beswijk: de vreugd heeft meer vermoogen,

O trouw

HYPERMNESTRE. *Ovid. v. 4. Ep. Her.*

O trouwe *Lynceus*, op dit hart
Als quelling, en verdriet, en smart.

HISTORIE.

Uit verscheidene vrouwen had *Danaus*, zoon van *Belus Priscus*, by verloop van jaaren, 50 dochteren gewonnen; gelijk zijn broeder *Egiptus*, door veelvoudig herhuwen, vader van 50 zoonen was. Deeze verzocht die dochteren voor zijn kinderen ten huwelijk; maar *Danaus*, uit zeeker godspraak, wetende dat hy, door de hand van een schoonzoon, ter eeniger tijd, zou sneuvelen, sloeg dit verzoek af, en begaf zich uit *Egipten*, over zee trekkende na *Peloponnesus*, en het landschap der *Argyven*. Doch *Egiptus* zoud zijn zoonen, met een geweldige krijgsmagt, derwaarts om hunne oom zijn dochters met het staal af te dwingen. Deeze bewilligd daar op de huwelijken; doch geeft, op de bruieloftsnacht, aan yder dochter, een pook om haare bruidegoms daar mede in den slaap omtebrengen. Zy volbrengen zijn last, uitgenoomen *Hypermnestra*, die haaren *Lynceus* opwekte, en uit het hof de vluchten. Hier om liet *Danaus* haar in de gevangenis smijten; doch *Lynceus* (of *Linus*, zo eenige hem noemen) keerd met een leger uit *Egipten*, dood *Danaus* in een veldslag, en verlost zijn getrouwe minnares uit den kerker. Won naderhand by haar *Abas*, die de vader van *Akrifus* is geworden, wiens dochter *Danaë* by *Iupiter*, in schijn van een gulden regen, sliep.

Ziet *Aescylus*, in zijn *Supplices*, of het treurspel van de *Biddende*; *Ovidius*, in zijn 14 *Heldinne* brief, door *J. Kabeljaeuw* verduytscht; *Horattus*, in zijnes; Boeks ii *Lierzang*, door *Vondel* verzaald; *Hyginus*, &c. voorts *Mons. Abeille*, in zijn *Linceë*, tragedie.

VERKLAARINGE.

Snydend] Zo spreekt *Seneca* (3 Act. *Troadis*) van de ketenen:

Aut vinculis manus

Secantibus praestricta.

dat is, gelijk *Westerbaan* het overzet, en berijmd:

Schoon dat zijn boeyen, om mijn handen dicht geslooten,
Mijnueden door het vel, &c.

Zusters]

Zusters] Die van *Nemesianus* (in het begin van zijn jagtbefchryvinge) dus worden omschreeven :

*Danaïque cruentum
Imperium, sponsasque truces, sub jœdere primo,
Dulcia funeris mirantes gaudia tadis.*

Zy dichten van de bloedige last van *Danaus*, en de wreede bruiden, in den eersten aanvang van het trouwverbond de zoete brui-
lofsbedvreugd verwisselende in een doodsche jammerklagt. Ziet mede de 7. leg. des 4 B. van *Propertius*.

Zommige schrijvers zijn evenwel van gevoelen, dat, nevens *Hypermetra*, een andere zuster *Bebryx* geheeten, ook haren bruidegom, *Hippolytus* genoemd, in het leven bewaard heeft. Lees *Muretus*, over de 3 Eleg. des 1 B. van *Tibullus* schryvende, en *Eustathius*, uitlegger van *Dionysius*, aantrekkende. De naamen deezer 50 zusteren vind gy by gemelde *Hyginus*, in zijn 178, en 170 vertellinge.

Meer vermoogen] De eerzuchtige *Chimene*, op het versierde voor-
geven van *Rodrigoos* dood, in onmagt vallende, zo spreekt een om-
stander van haar aldus :

*Maar Ziet, hoe Zy beswijmt, en wilt toch eens bezinnen
Indis haar swijmen, heer, de werking in het minnen,
Haar herteleet heet haar geheimenis ondekt.*

Doch *Chimene*, tot haar zelven gekeerd zijnde, en het regendeel van
gemelde boodschap hoorende, poogt deeze droefheid te ontvein-
zen, en spreekt in deezer voegen :

*Vreugd zo wel als droefheid swijmen doet.
Vernooegen overmaat ontzenuwd onze krachten,
En't hart, daar door verslauwd, zijn plicht niet kan be-
trachten.*

Ziet de onverbeterlijke *Cid* van *Petr. Korneille*, van de Hr. van *Hoems-
kerk*. ter loop doch zuiver en natuurlijk, verduytscht en berijmd.

Deeze geschiedenis of versiering (men laat my toe dit aan het slot
van deeze verklaringe te voegen) waste *Romen*, wel eer, in een
gallerie, of openbaare wandelplaats (ongerwijfeld op verscheidene
tafereelen) geschilderd, gelijk dat geuuygen *Ovidius* in zijn 1 B. van
de Minnekonst, &c.

3. ATALANTA,

befchermende Meleager tegens zijn vyanden.

His amor unus erat. Virg. 9 Æn.

't **I**S *Atalanta*, die dat bloedend fwijnshoofd draagt:
De borstelige vacht bedekt haar fchouderbladen.

Al't heldendom benijd die koninglijke maagd:
Elk mompeld by zich zelf van moorden en verraaden!

Zy, leunende op haar boog, en ftaande op 't bofch-
gedrocht,
Lacht *Meleager* toe, geknield aan haare voeten.

Als of ze fprak: mijn lief, heb ik hem omgebracht,
Ik derf de prinffen ook met deeze fchicht ontmoeten.

Ruft *Meleager*; fteek uw zabel in de fchee,
Wie 't vel maar aantast, die vind *Atalanta* ree.

HISTORIE.

Eneus, koning van Kalydonien, de goden de eerfte vruchten van het jaar opofferende, had *Diana*, by geval, verbygegaan. Deeze (gelijk gemeenlijk de goden in de Heidentche verficeringen zeer wraakgierig zijn) daar over gefhoord, zend een ongemeen groot wildverken in de koorenvelden, en wijngaarden van Erolien, dat daar alles bedorf en om ver fmeet. Hier op fteeld *Eneus* een algemeene jagt aan; in welke *Atalanta*, de dochter van eenen *Iafius*, een Arkadiër, het beeft allereerft querfte, en *Meleager*, zoon van *Eneus*, het zelve 't leven nam. Maar als *Meleager* het hoofd en den huyd van het verken *Atalanta*, als de verwinfte van het bofchgedrocht, aanbod, zo rees 'er een groote oneenigheid onder de prinffen, die mede de jagt hadden by gewoond. Onder welke, byzonderlik, zijnes moeders broederen de maagd deeze prijs poogden te ontrukken.

Zie *Homerus*, 9 *Iliad*. *Diodorus*, 5 lib. *Ovidius*, in 't 8 B. zijner

zijner Herscheppingen, *Hyginus*, 71. *Fab. Anton. Liberalis*, 2 *Fab. Metamorph. &c.* en *Marc. Alexand. Bodrus*, in de brief van *Atalanta* aan *Meleager*.

VERKLAARINGE.

Atalanta] *Homerus* noemt haar *Kleopatra*, gelijk ook *Ant. Liberalis*, op bovengemelde plaatsen; voorts ziet men haar, nevens *Meleager* en de andere jaggenooten, het everwijn bestryden, op een oud stuk marmer, afgeteckend door *Jak. Spon*, in zijn *Mengelingen der geleerde Aloutheid*; die het beeld van *Atalanta* voor dat van *Diana* neemt, en derhalven zich bekommerd, hoe die godin, in deeze jagt, als een medehulpster kan verschynen, daar haare gramschap het verken in *Etolien* gezonden heeft.

Swijnsheofd] Ten tijden van de Keizer *Augustus* waaren de tanden van dit verken noch in wezen, en als aloude heiligdommen in hoogewaarde: zo dat deeze vorst, na de zege verkreegen over *Antonius*, dezelve uit *Arkadien* naar *Romen* gevoerd heeft, volgens getuigenis van *Pausanias* in zijn *Arkadiëche verhandelingen*. Een van dezelve, in de luthoven van *Cesar*, in de tempel van *Bacchus* zijnde opgehagen, was een voet en een vierendeel lang. Zie *Natalis Comes*, in zijn gesprek over de *Verlichtzelen*, 7 B. 4 hoofst. en *Procopius*, 1 B. der *Gottische oorlogen*, 1; Hoofst. by wienstijd ook binnen *Beneventum*, in *Italien*, eenige tanden van dit *Kalydonisch verken* wierden bewaard, die wel eer van *Diomedes* (een voornaam krijgsheld in het beleg van *Trojen*) aldaar gebracht waaren.

Omgebrocht] De jonge *Philosstratus*, de geheele jagt van dit wild verken beschrijvende (in *Icone Atalanta*) maald deeze jaagere mede als zeer kloekmoedig af.

Meleager] Als deeze rampzalige zijn bruid van den overlast der nijldige prinszen bevrijde, en de twee broeders van zijn moeder het levensnam, zo heeft *Althea*, (de liefde tot haar kind stellende beneden die tot haare broederen) zeker noodlottig brandhout (waar in het leven van *Meleager* bestond) in het vuur gesmeeten, en op die manier haar zoon omgebrocht: gelijk dat zeer ciertlik, in het 21 Tafereel van der *Musen Tempel* van den Abt *Michel de Marolles*, word afgebeeld.

Zie *Ovidius*, op de gemelde plaats; *Alexand. Hardy*, in zijn *Althea*, tragedie; *Marino*, in zijn sneldicht op de schilderye van *Petr. Paul Rubbens*; en *Vollenhove*, in zijn *Heidensche Dapperheid*, eenige verzen van *Ovidius* vertaalkende.

4. E V A D N E,

zich zelven in het lijkvuur van Kapaneus
werpende.

Comynes, ardente viro, mislura favillas. Claud.
Laud. Seren.

NAuw zag *Evadne* 't hout ontsteeken
Rondsom de doodbaar van haar held,

Of zy begon aldus te spreken:

Vergeefs mijn hart tot traanen smelt:

Ik kom hier niet uw asch vergaaren,

Maar wil die met de mijne paaren:

O *Kapaneus*! lieve echtgenoot!

Gestort van Thebes oude wallen,

Ontfang my in uw kille schoot.

Ach, laat ik in uw armen vallen.

Al staat dit hout in lichten brand,

't Zy ons een bruilofts ledekant.

Uit hadze, en klom, langs eiken trappen,

Den deerelijken stapel op:

(Wat heldenhart zou niet verslappen?)

De smook vervulde 'er keel en krop;

En 't vuur, met niemands leed bewoogen,

Verslond haar, zonder mededoogen.

H I S T O R I E.

Etheokles en *Polynices*, zonen van *Edipus*, koning van Theben, waaren met malkanderen verdraagen, dat ieder om het andere jaar de koninglijke waardigheid zou genieten en gebruiken. Maar als *Etheokles*, de oudste, een jaar in het bezit was geweest, zo weigerde hy voor zijn broeder de rijkstoel op

te ruimen. *Polynices* zoekt midlerwijlen heul by *Adrastus*, der Argiven koning (met wiens dochter hy trouwde) en komt met een leger voor Theben. Onder zijn bondgenooten was eene *Kapaneus*, een godloos en verwaaten krijgsoverfte. Welke in een storm op de ladder staande, en de goden beschimpende, van den bliksem is neêrgelagen. Naderhand zijn ook de andere bondgenooten, in verscheidene uitvallen omgekoomen. Wiens lichamen, naar 's lands wijze, op houtstapels gelegd zijnde om tot asch verbrand te worden, zo klom *Euadne*, uit *Mars* en *Isia* gebooren, by dat van haar man *Kapaneus*, en wierp zich midden in het vuur, dat het lijk verteerde.

Zie het treurspel van de *Biddende* (*Supplices*) van *Euripides*; alwaar haar deeze daad word afgeraad; het 2 Deel van het *Beeldeboek* van *Philostratus*, alwaar zy in een tafereel de houdstapel opklimt, terwijl dezelve van eenige *Kupidoorjes*, met roortzen, word aangestooken: en, als in het verbygaan, *Statzius*, 12 B. Thebaid. op het einde; *Ovidius*, 9 B. Herschepp. &c. voorts kortjes, en toepasselijk *Ovidius*, op verscheidene plaatzen: *Propertius*, 15 klaagd. zynes 1 B. *Virgilius*, 6 B. *Aeneid*, *Martialis*, 4 B. 75. sield.

VERKLARINGE.

Ontsteeken] De aloude hadden de gewoonte van de dooden lichamen hunner vrienden te verbranden, op dat die begraven zijnde, door de bitterheid der hen beoorlogende vyanden, of door de verwoedheid de wilde dieren, niet weder uit het aardrijk gerukt zouden worden. Om evenwel iets ter gedachtenis te bewaaren, verzamelden zy de vermorzeld beenderen, en slooten dezelve in goud, zilvere, kopere, marmere, of aerden potten.

De zaak is bekend. Van de Grieken getuygt *Homerus*, *Virgilius*, *Statzius*, &c. Van de Romeinen *Silius*, *Plutarchus*, *Livius*, &c. Van de oude Duitschers, *Tacitus*, *Alexander ab Alexandro*, *Philip. Kluverus*, *Schedius*, &c. Van de Gallen *Jak. Cesar*, *Enstathius*, &c. ja zelfs van de Noordsche volkeren, de Herulers, de Venedi, de Wenden, de Sarmtaaten, de Swaben, &c. in Deenmarken en Noorwegen, en omtrent de Visfel woonende, *Joh. Pikkard*, in zijn *Antiquiteiten* van Drenthe, ende omgelegene Landschappen; *Christ. Adolph. Balduinus*, in de *Beschrijvinge* van diersgelijke *Potten*, in het jaar 1674, in Duitsland opgedolven; *Jak. Mellon*, in de *Verhandeling*e over de aarden *Lijkbussen*, in het jaar 1675, in Polen gevonden.

Uit welke ik geleerd heb dat de *Doodbussen*, in het jaar 1685, buiten *Borger*, een dorp in Drenthe, onder eene der vermaarde Steenhoopen,

hoopen, of der *Renzgen* grafsteden, (*Huinbedden* gemeenlijk geheeten) opgegraven, en met haare verbrande beenderen voor een groot gedeelte, aan my geschonken, aldaar niet gezet zijn van de *Romeinen*, maar eer door de *Su-ven*, of *Schwaben*, en andere *Noord-mannen*; in het jaar 50 (of daar ontrent) voorde *Geboorte* onzes *H. E. E. R. E. N.* deeze landen doorkwervende en bevolkende.

Ziet de 96 van mijn *Natuurkundige* en *Geeschonstige* *Aanmerkingen*, gevoegd achter het *Hollandsch Jaarregister* v. n. *Steph. Blonsart*, eervuaan *Medicijnmeester*, alom vermaarde *Schryver*, en mijn zondere vriend.

Afch. vergaaren] Wy volgen *Ovidius* in het 3 B. zijnes *Minnekonsts* van *Enadne* dit schrijvende:

*Accipe me, Capaneu, cimeres miscibimus, inquit
Iphias, in medios desiliitque rogas.*

't geene van *Vollenbore*, in meer genoemde *Heidensche Dapperheid*, in deezer voegen word verduyrlcht:

*Ontfangme ô Kapaneus, ik meng onze asschen voort,
Sprak Ihs spruit, en sprong in 't lyk vuur, op dat woord.*

Nachtgenoot] *Aanmerkelijk* is het dat *Ovidius*, door zijn oneerbaarheid en boecleringen berucht, zijn vrouwije gedurig deeze *kuyfsche getrouwheid* voorhoud, als in de 15 *klaagbr.* des 5 B.

*Cernis ut Admeti cantetur, & Hectoris uxor,
Ausitque in accensos Iphias ire rogas?*

Le hoe men de getrouwheid roemd van *Alofiss*, en *Andromache*, en *Enadne*, die nevens het lijk van haar man zich verbranden liet en in de 1 *Briefuit Pontus*, 3 B.

*Iphias ante oculos tibi erit ponenda, volenti
Corpus in accensos mittere forte rogas.*

Gy moet op het voorbeeld van *Enadne* zien, die zich nevens haar mans lijk in het vuur wierp: 't geene my doet voorkomende woorden gesproken van *Dorante* (in de *Klagende Klaxjenor* van *Adano Kerels*) tot *Theodor*, haaten ongetrouwen echigenoot:

't Oneerlijk vuur word maar voor min genoomen
 In u, en uws gelijk, Die van my spreken, schroomen
 My niet te noemen trouw- en eer-loos. Zo ze mee
 Van u wat zeggen, 't is; hy mind maar Dorstee.

[Klsm.] By verscheidene volkeren is deeze gewoonte onder de vrouwen in gebruik geweest, te weten; dat zy, om haare oprechte en onbevleete *Huwelykshede* en getrouwigheid te betoonen, levendig in het vuur sprongen, dat de lichaaften van hunne afgestorvene mannen verteerde. *Adela*, in zijn *Waereldbeschrjvinge*, *Propertius* 3 B. Sec. getuygen dit van de oude Gallen: *Alianus*, in de 17 *Verrellinge* zijnes 7 B. van de *Indiaanen*, (die noch tot op heden dit gewoon zijn te doen.) *Diodorus*, in zijn 17 B. van de *Kathaaren*, mede een *Indiaansch* volk; *Solinus*, in het 15 B. van zijn *Veelvoudige Historie*, van de *Thraciers*: en eindelijk de Engelsman *Vinesfridus*, in de *Brief* aanden koning *Eduard*, van de *Wenden*, *Sclaven*, en oude *Thuringers*.

5. ALCYONE,

draagende de doodbus van de verdronkene
Ceyx.

Fulbro in moerere. Statius, 4 Thebaid.

Alcione, die de afch van Ceyx beschreid,
Vergeefme dat uw rouw my kan vermaaken.
Geen hartstocht geeft zo veel bekoorlijkheid.
En cierzal noch aan oogen, noch aan kaaken.

Het schoone toond, in uw gelaat, zijn kracht:
't Lukt aan; het stort in ons een mededoogen.
Waar zijt gy die de schilderkonst veracht?
Aanschouw dit beeld met onverschillende oogen.

Het is zeer schoon, is 't niet? maar gy mind licht
Een vrolijk, ik een treurend aangezicht.

HISTORIE.

Ceyx, zoon van *Lucifer*, was gegaan naar *Klaros*, (een stad in *Joniën*) om aldaar de kerk van *Apollo* te bezoeken: hebbende *Alcyone*, dochter van *Eolus*, zijn vrouw (die hem nauwlijks verlof wilde geven) beloofd binnen korten tijd weder te keeren. Doch op de *Egeefche zee* zijnde, overviel hem een schrikkelijk onweer, die het schip in stukken stiet, en hem dèe versmooren onder de golven. Ondertusschen begon *Alcyone* te vreezen, door dien haar lieve man, op de gestelde tijd, niet weder quam: als wanneer haar, in een droom, zijn rampzalige dood wierd geopenbaard. Dus vloog zy, met het aantreken van den dag, naar den strand, alwaar zy het lichaam in zee vond drijvende.

Ziet *Ovidius*, het ii B. zijner *Herschepp. Lucianus* in *Alcyone*; &c. voorts *Meursii* (in *Epist. Heroidum*) brief van *Alcyone*, &c.

VERKLAARINGE.

Dragende de doodbus] In diergelijken gestalte worden te voorschijn gebracht *Elektra*, zuster van *Orestes*, door *Sofokles*; *Alkmena*, moeder van *Herkules*, door *Seneca*; *Agrippina*, vrouw van *Germanicus*, door *Scudery*; *Kornelia*, vrouw van *Pompejus*, door *P. Kornelle*; en eindlijk *Storge*, moeder van *Ista*, door *Vondel*, in zijn *Iesta*

Schoone] Met de schoonheid der treurige aangezichten hebben verscheidene Dichters en Schilders byzonderlijk gespeeld. Wegens het weezen van de Heere CHRISTUS doet *Dekker* (in het 4 Hoofdst. van zijn *Goede Vrydag*) deeze vraag:

*Staat, dunkt u, zijn gelaat
Adin minnelijk als 't plag, om dat het droever staat?*

By de minnedichter *Hoofd* (in zijn door hem zelf afgekeurd *Treurspel*) vraagt *Achilles* aan *Polixena*:

*Helaas, Polixena, als gy uw wang betraand,
Vercierd het schrejen, of oncierd het uw gedaant?
Ik twyfel wat het doet: 't mag cieren of ontcieren,
Ik weet wel, 't buigt mijn hart op veelerlei manieren.*

En by *Laar. Iordanz* (in zijn prijzenswaardige *Studentenkaver*) ontmoet ons voigend punt dicht op een bekoorzaame *Treurige*:

*Wel schoon, Liefroofter, is uw vrolijk gelaat:
Maar schooner noch, wanneer 't van droefheid swanger gaat:
Dan leest 'er iets, het geen my onbekend is, in
Een lieflijk trekje tot medogenheid en min;
Zo vol bekooren, dat ik (kon het zijn, mevrouw!)
U wenschte voor te zien als droef; was 't zonder rouw.*

Hoe? zelf by *Ovidius* vind ik een aanmerkelijke plaats, te weeten in het 1 B. van zijn *Minnekonst*:

*Clamabat, sebatque simul; sed utrumque decebat:
Nec facta est lacrymis turpior illa suis.*

Ariadne schreeuwde en weende te gelijk; beide voegde haar wel; en zy wierd schoon'er door haar traanen.

Voorts zie *Sam. Hoogstraaten* 3 B. 8 Hoofdst. van zijn *Schilderkonst*, schrijvende van de schreiende *Magdalenen*, van *Titiaan* en van *Dijk*; *L. de Bruns* 1 B. 8 Hoofdst. 2 Deel, zijnes *Witsteens*, &c.

6. PANTHEA,

met Abradates stervende.

Heu, qualis pietas! Martialis 85 epigr. 6 lib.

Zy spreekt:

HElaas! kan ik uw bloed niet met mijn traanen stelpen;

Mijn *Abradates!* ach! wat word gy koud en klam!
Getrouwe *Liefde*, wild gy 't braave paar niet helpen,
Daar gy dat finolt in een door zulk een blijden
vlam?

Vlieg! haal my 't kruid, wiens sap uw moeder in de
wonden

Van haar *Eneas* goot: maar, ach, het is gedaan!
Hy strekt zich uit; hy sterft: zijn we aan elkaer gebonden,
Zo toef noch wat, en laat mijn ziel met de uwe gaan!

Dan zal de volgende eeuw nooit echtgenooten roemen,

Of ons, ons allereerst, mijn *Abradates*, noemen!

HISTORIE.

Panthea was de huysvrouw van *Abradates*, koning der Sufiaanen, de schoonste van geheel Asien. Zy wierd van *Cyrus*, der Persiaanen koning, (tegen de Assyriërs oorlogende) gevangen, terwijl haar man by de Baktriaanen zeker gezantschap bekleedde. Bleef hem evenwel getrouw, en verstaande de liefde van eenen *Araspes*, die haar bewaarde. Maakte ook *Cyrus* van vyand een vriend van *Abradates*. Welke, naderhand, om aan *Cyrus* zijn dankbaarheid te betuigen, te veld trok, en slag leverde: doch ontrent de rivier Paktolus sneuvelde. Als nu *Panthea*, (die hem zelf de wapenen had aange trokken) by het doode lichaam quam, deedze haar hofstoet en bedienden ter zijden gaan, stak haar zelyen met een

PANTHEE *Xenoph Cyrop lib. 7.*

fwaard de keel af, en haar hoofd op de borst van *Abradates* leggende, scheidde mede uit het leven. Ter welker gedaachten men een zeer heerlijk graf heeft opgericht, waar op de naamen van *Abradates* en *Panthea*, in de Syritche taal, zijn nagehouwen.

Zie *Xenophon*, in zijn *Onderwijs van Cyrus*, het 5, 6, en 7 B. *Philostratus*, in zijn *Beeldeboek*, &c. voorts *Le Moyne*, *Scudery* in zijn 9 *Harang. Beverwijk*, *Alex. Hardy* en de *Schot*, *J. Lechaus*, in hunne *Treurspeelen van Panthea*.

VERKLAARINGE.

Kruid] Zie vandit wondekruid, het 12 B. van *Virgijls Aeneis*; gelijk het ons *Vondel* in deezer voegen heeft vertaald en beijmd:

*Encas moeder, om haar zoons verdriet ontfeld,
En onverdiende pijn, plukt, in 't Kretenzer veld,
Op Ide, een kruid in 't wild, dat wy polje noemen;
Wien's jonge blaas natuur verciert met purpre bloemen:
De wilde geest behelpt zich met dit kruid in nood,
Wanneer de pijl in 't lijf blijft steeken na den schoot.*

Mijn ziel] *Vollenbore* noemt met recht het zo genaamd heldenstuk van zelfmoorderye een gruwelstuk, ook van de Heidensche Schrijvers misprezen en verworpen. De treurspeldichter *Enripi-des* doet zijn *Herkules* aldus spreken, gelijk gemelde puikdichter het verduitscht:

*Ik denk, verlaate ik 't licht, hoewel met duizend plaagen
Bekien, of de opspraak dus van blöbeid zy te ontgaan.
Want die de moed ontbreekt om rampen te verdraagen,
Hoe zou hy ooit een man in 't barnas wederstaan?*

Van het zelve gevoelen is *Martialis* (II B. 57 Sneld.) zeggende:

*Van 't leven scheid men licht, door veel verdriets gequeld:
Wie dit verdrangen kan, is een rechtschapen held.*

Zie van deeze stoffe meerder beneden onder het vierthiende Inhoud. Hierom prijft *Iohan. Thom. Musconius* in zeker sneldicht, *Victoria Kolumna*, en seld haar lof boven die van *Porcia*; aangezien zy (na de dood van haar man, de *Marquis van Piskaria*) in 't leven wilde blijven, om haar verlies altijd te beklagen, en niet zo ras met een geweldige dood, haar hart zeer eindigen.

7. K A M M A,

wreekende de dood van Sinatus.

Pulchra ô solatio lethi. Stat. 9 Theb.

Zy spreekt :

IS *Sinorix*, door 't gif, den hertaer afgebrooken,
 Mijn ziel, dan is het tijd dat ik u glippen laat!
 Nu is *Sinatus*, door zijn weduwe, gewrooken,
 Terwijlze, in schijn van bruid, voor 't brandend
 alter staat.

'k Heb blijde 't overschot van 't moordvenijn gedron-
 ken,

Als ik mijn bruidegom zag wotst'len met de dood;
 Nu sterft uw priesterin gerust; het is geklonken,
 Heb dank, *Diana*, troost en toevlucht in mijn nood!

En gy, staatjuffers, stut uw stortende vorstinne,
 Die, om *Sinatus* sterft, in onverbreekb're minne.

H I S T O R I E.

Onder de viervorsten van Galatien waaren de vermoogenste *Sinatus* en *Sinorix*, in bloedverwantschap malkanderen bestaande. *Sinatus* was getrouwd met eene *Kamma*, priesterinne van die *Diana*, die van de Galaters wierd geëerd. Om haar, wegens haare bekoorlijkheden, te bezitten nam *Sinorix* zijn amptgenoot, met bedrog, het leven. *Kamma* kropte dit schelmstuk in, verloofde zich aan den verliefden moordenaar, gaf hem haar trouw voor het beeld van *Diana*, en dronk hem, naar 's lands wijze, de bruiloftskelk toe. Maar deeze was vergiftigd. Dus *Sinorix* na den dronk overleden zijnde, scheidde zy, de dood haares mans gewrooken hebbende, met blijdschap, uit het leven.

Ziet *Plutarchus* van de Doorluchtige vrouwen; en *Beverwijk*: voorts de Treurspeelen van *Pater Hoyerus*, en *Petr. Kornelle*; en *Kammaas* klachte van *Jerem. de Dekker*.

CAMME. Plutar. de Mulierum virt.

V E R K L A A R I N G E .

Gedronken] De trouw met een onderlinge dronk te bevestigen was een aloude gewoonte by de Galaters; gelijk dat *Alexander ab Alexandro* bewijst met deeze geschiedenis van *Kamma*: welke huwlykspiechtheid van *Petr. Kerneille* in zijn *Rodogune*, tot de Syriërs, tegens de waarheid, is overgebracht.

In tegendeel hadden de Maedonië's een gebruik van een brood smet het zwaard aan twee stukken te snijden, die wederzijds te proeven, en op deeze wijze hunne huwlijken te voltrekken; volgens *Kurtius*, § B. 4 Hoofdst. verhaalende het trouwen van *Alexander de Groot* met *Roxane*. Zie de *Tafelredenen* van *Lak Lydius* wegens de *Huwlyks-gewoonten* en *Bruiloften* der oude en hedendaagfche volkeren.

Diana] Deeze godin wierd by de ouden, zo Grieken als Romeijnen, op verscheidene plaarzen, met grootere en kleendere roeloope geëerd, bezocht, en genoemd naar de steden, die de aanzienlijkste tempelen, ende vermoogenste beelden van haar bezaaten. Dus, even gelijk heden de *Roomsche Kerk*, in haar bekommernissen en vetlegenheden, gewoon is aan te bidden de *Lieve Vrouwe* van *Lizza*, van *Loretten*, van *Monteterrato*, van *Scherpenheuvel*, van *Kevelaar*, van *Halle*, van *Duffelt*, van *Laken*, van *Kalfort*, van *Sonjesbos*, van *Alfemberg*, eindlijk *Onze Lieve vrouwe* van *Byfians* binnen *Brussel*, en duizend andere; zo aanroepen zy de *Diana* van den berg *Aventinus*, van het bosch van *Aricia*, van *tylus*, van *Perga*, van *Patara*, van *Gnydus*, van *Delusen* den berg *Cynthus*, van *Laodicea*, van *Tauris*, van *Efesus*, &c. en wel in verscheidene gedaanten; of als een jageres opgeschort, of gehooiend, of heel gedrochielijk, met ontelbaare mammen en borsten opgepronkt, &c.

Doch in wat gelaat haar de Galaters hebben geëerd, is ons toechtoe niet bekend, aangezien my, op de penningen van *Ancyra*, hoofdstad van *Galatien*, dan de veelborstige *Diana*, en dan de god *Lunus*, of *Diana* in manne gewaad, te vooren komt. Maar hier af beloof ik elders te zullen spreken.

8. ARTEMISIA,

drinkende de lijkasch van Mausoleus.

Sepulcra videt. Statius, Geneth. Lucan.

Die Koningin verloor haar lieve man.
 Zy drukt het hertzeer uit met stil te zwijgen,
 En slicht een graf zo prachtig als ze kan.
 Noch konnen Min en Trouw veel hooger stijgen.

Terwijl men all' het marmer zaamen haald,
 En sierlijk 't vierhoekig graf doet wassen,
 Wiens wondre kruin de waereld overstraald;
 Trekt zy ten vuur uit haar *Mausoleus* aschen,

En mengd en drinkt dien in: dus is zy zelf
 's Mans graf, tot spijt van 't vorstelijk gewelf.

HISTORIE.

Artemisia was de dochter van *Ekatomnus*, een koningsken van Kariën, zuster en vrouw van *Mausoleus*. Deze, in de 106 Olympiade, stervende, richte *Artemisia*, hem ter eeren, een graf op, 't geen onder de 7 wonderen des waerelds word gerekend. Doch, deeze prachtige tinnieragie haar niet voldoende, verniegde zy haar mans lijkasch met kostelike reukwerken, en dronk dezelve gelijk een hertversterkend geneesmiddel.

Zie *Strabo*, 14 B. *Cicero*, 5 B. der Tuskulaansche vraggen, *Val. Maximus*, 4 B. 6 Hoofdst. *Plinius*, 36 B. 5 Hoofdst. *Gellius*, 10 B. 19 Hoofdst. *Lucianus*, in der *Afgestorvenen* zaamspraak, *Suidas*, Sec. *Le Moyne*, *Severwyk*, en *Scudery*, in zijn eerste *Harangue*.

VERKLAARINGE.

Prachtig] Het geen by haar leven niet voltrokken is; sangezien zy twee maanden naar hem slijft, te weten in de 107 Olympiade.

ARTEMISE Strabo. lib. 14.

volgende haar in de rijkshetfieringe *Iadriens*, in het derde jaar van genoemde Olympiade. De afbeelding van dit gebouw ontmoet ons op een verdichte medalie onder die van den hooggeleerden Heer *Gisb. Kuper* zijn verklaard. Wiens eene zijde een gelluyerd vrouwenhoofd doet zien, met dit byschrift; ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. De Koningin *Artemisia*. En op de averechtse een vierhoekig gevaarte, 3 zolderingen hoog; beneden met een rijgel pilaren, in 't midden met staande beelden, en boven met diergelijke beelden en scheep-stevens versierd: voorts gedekt van een groote pyramide, traggewijs opgaande; op wiens top de koning, op een triomfwagen staande, van de verwinninge word gekroond. Het byschrift is: ΜΑΡΞΩΔΕΙΟΝ. Door de *Mansfelders* gemunt. Waar mede overeenkomt de beschrijvinge van *Plinius*, maar geen zins die van *Vitruvius*, in zijnes 2 B. 8 Hoofdst.

Min en Trouw] Verscheidene Poëten gewaagen ook van dit graf, als mede van het drinken van de lijkasch; als *Propertius*, 3 B. 1 Ged. *Jucanus*, 8 Pharsal. *Martialis*, 1 B. 1 Sneld. en 10 B. 63 Sneld. &c. *Mons. Marschal*, in *Massolee* tragedie; *Marino*, *Boisardus*, *Scaliger*; en *Sabeus*, wiens Sneldicht, door *Vollenhove*, in deezer voegen word verduitscht:

Te klein is voor mijn man het groote grafgebou,
Al kost dat wonderwerk mijn koninglijke schatten,
Best srichte ik in my Zelve een merk van rouw, en trouw,
En cedler graf, en dat voor eeuw'ig hem zal vatten.
Leef daar *Mausool*, rust hier: dat bouwduygemaal
Uw naam ter eer: maar dit kan twygen van haar min.

Troch 27] Daar is ook een *Artemisia* (voor welke zomtjits de onze genomen word) dochter van *Lygdamides*, die, onder de Perzische koning *Xerxes* de Grieken beoorlogde, en zich dapper queet in de zeeslag van *Salamis*, te weeten in het eerste jaar van de 75 Olympiade. Van deeze spreekt de Griek *Aristophanes* in zijn kluchtspel van *Lysistrata*, schoon *Leo Allatus* twijfeld, en *2 Sept. Florens* daar vergeefsich tegen aan gaat: nademaal, volgens de onze schrijvers, deeze kluchtspeldichter, in het laatste van de 97 Olympiade, is overleden. Van haar schrijven ook *Herodotus*, 7 en 8 B. *Justinus*, 2 B. 12 Hoofdst. *Pausanias* in de Lakonische zaaken, en *Orosius*, 2 B. 10 Hoofdst. van wienze *Artemidora* word gheeten. Lees de Verklaringen van aange trokkene penning by de gemelde Heer *Kuper*.

9. KORNELIA,

ontfangende den gevluchten Pompejus.

*cunctorum lumina solvit
In lacrymas.* Lucanus, 8 Pharfat.

Hier staat *Pompejus* voor zijn adelijke vrouw ;
Niet blijde, en praelende op de yvoore zegepagen ;
Maar krom van droefheid, en verbijsterd, en ver-
slaagen ;
En leunende aan een brok van een vernield gebouw :

Zijn bloed bevriest, en stremd van hartzeer, en van
rouw,
Nu hy de boodschap van zijn neêrlaag zelf moet draa-
gen
Tot zijn *Kornelia*, zijn troost, zijn welbehaagen,
In de armen van haar stoet gelegen, stijf van kouw.

Terwijl zy beide staan als onverzetb're steenen,
Ziet hier haar maagden, daar zijn trouwe krijgslieën
weenen,
Dien deeze ontmoeting, meêr als vlucht en neêr-
laag, roerd.

Treur niet, getrouwe, nu *Pompejus* is geweeken ;
Maar als gy hem van drie verraders ziet doorsteeken ;
Treur als hem 't ongeluk na 't valsche Egipten voerd.

HISTORIE.

De vermaarde veldheer, en Roomsche burgemeester, *Pompejus de Grootte* had *Julia*, de dochter van *Julius Cesar*, tot zijn wijf genoomen. Welke trouw de gemoederen van deeze magtige mannen, met een byzondere eenigheid, te zaamen
bond,

bond. Deeze, door een zeldzaam misverstand, getroffen, sterfende, trouwde hy (noch binnen de treurmaanden) *Kornelia*, dochter van *Luc. Scipio Metellus*, en weduwe van *Publ. Krassus* (zoon vanden *Rijken Krassus*) die, in *Asien*, aan den *Eufrates*, tegens de *Parthen* te velde trekkende, nevens zijn vader verlagen wierd. Ondertuschen de burgerlijken oorlog tuschen den schoonvader en den schoonzoon aauvangende, wierd zy, om verzekerd te zijn, naar het eiland *Lesbos* gezonden. Maar *Pompejus*, uit de rampzalige veldslag van *Farfalos* wijkende, heeft haar weder van daar gevoerd, van meeninge om haar, in veiligheid, by *Ptolemeus* en *Kleopatra*, kinderen van *Prolem. Dionysius*, koningen van *Egipten* te brengen. Maar het ongeluk volgde haar, waar zy zich keerde, op de hielen. Zy zag de stranden van *Egipten* niet, of zag met een haaren beminden *Pompejus*, in een boot, van drie schelmen, *Achillas*, *Septimius*, en *Salvius*, verraderlijk door te eken.

Zie *Plutarchus*, *Florus*, *Lukanus*, 5 en 8 B. van den *Farsalischen* oorlog. &c. *Fabius Chisus* (of liever *Paus Alexander* de VII) en *Petr. Cornelie*, in hunne treurspeelen van *Pompejus*; *Pater Jak. Wallius*, in de 4 *Eleg.* van zijn *Vredegelyf*; *Segetus* in zijn 11 gedicht der *Perzoorverfsingen*.

V E R K L A R I N G E .

Pompejus] Zijn beeldenis ontmoet ons, op een medalie, by *Vesinus*, in 15 pag. aangerokken boek; en in het aanzienlijk *Medalykabinet* van mijn *Mecenas*, de Heer *JAKOB* de *WILDE*; zy vertoon, tuschen een wichestaf en een offerkroes, een volstaagen ongebaard aangezicht, boven de oogen verinipeld, met opgerezen voorhoofdhairen, gelijk hem *Plutarchus* almaald, en *Silius* (in het 13 B. zijn 8 meermaalen genoemden wercks) met deeze woorden:

*Ille hirtâ cui subrigitur coma fronte, decorum
Et gratum terris Magnus caput.*

Dit is *Pompejus* de *Groote*, die het hair, op zijn voorhoofd, zo opgeheven staat, een man die de waereld veel dienat gedaen heeft: hebbende dit opschrift: *MAG. PIUS IMP. ITER. Sextus Pompejus*, zoon van *Magnus*, de *Godvruchtige*, voor de tweede keer

UITMUNTENDE VROUWEN. 45

Krijgsoverste. Op wiens ruggestuk *Pompejus* de jonge wederom zijn vader doet afbeelden, in de gedaante van *Neptunus*, met een scheepsverciersel in de vuist, op een steven met de rechtervoet staande, tusschen de *Kataneesche* broeders, *Anapsus* en *Amphinomus*, die kunne ouden uit den brand van den berg *Erna* gedragen hebben: en die volgende geschreeven: *PRÆF. CLAS. ET ORÆ. MARIT. EX S. C.* opziender van de zeehavens en zeemagt. Door 's Raads besluit. Ziet de *Zaamenpraaken* van *Ant. Augustinus*, &c.

Adelijke] Zijnde gesprooten uit het overoude en zeer vermaarde stamhuys der *Kornelien*; aangezien haar vader was (gelijk gezegt is) *Lucius Scipio Metellus*, die na de nederlaagen van *Theffalien* en *Afrika*, zich zelve ombrocht; haar grootvaders vader *Publ. Kornel. Scipio Nasica*, die tegens *Jugurtha*, koning van *Numidiën*, oorklogde; deeze zijn vader *Publ. Kornel. Scipio Nasica Serapion*, die de oproerige *T. Gracchus* het leven nam; weder deeze zijn grootvader *P. Korn. Scipio Nasica*, die, wegens zijne deugdzaamheid, waardig geoordeeld om het zeldzaame beeld van de *Frygiaansche Cybele* binnen *Romen* te ontvangen. &c. Z. dat (om kort te gaan) dit Geslachtregister opklimt tot aan den tweeden oorlog tegens de *Karthagineers*, met welke de *Scipio's*, door hun manhafte daaden, beginnen doorluchtig en beroemd te worden. Ziet *Glaucanus*, in zijn aantekeningen over *Levius*.

Droefheid] Wy hebben de stoffe van deeze beweeglijke zaamenkomst getrokken uit het 8 B. des *Farsalischen* oorlogs van *Luhanus*; die zijn taal verstaan zullen wel doen met dat eens op te zoeken, en dit *Byschrift* daar aan te toetzen.

Doorsteeken] Zie haar jammerklagt, en rouw, bedreeven over de dood van haaren *Pompejus* (aan den oever onbegraven leggende) by *Sabans*, in deezer voegen door *Vollenhove* verduitscht:

Pompejus word op zee moorddaadig omgebracht:
Dies viel *Kornelia* aan 't jam'ren met deez. klagt,
Terwijl ze 't lijk van graf en lijkdiensl zag versteecken:
Deez held heeft al de zee van roosgeweld bevrijd;
Al't land met vorstenroof verbeerlijkt, wijd en zijd.
Ondankbaare aarde en zee, wat baardge al gruweltreeken!
Wie van u beide maakt het erger? de eene gaf
Den moordsteek; de andre gund *Pompejus* zelf geen graf.

Zeldzaam misverstand] *Fulia* was een schoon vrouwmensch, van een onbetrooken leven, en derhalven van *Pompejus* ten uitersten bemind. De oorzaak van haar dood was deeze. Te *Romen*, in

een

een rijksvergaderinge, geschild, en daar op een gevecht, zijnde ont-
 staan, zo wierd het opperkleed van *Pompejus*, met het bloed van
 zekere gequeeste, besprenkeld. Des zond hy dit kleed naar huys,
 om een ander weder te hebben. *Julia* daar bloed op speurende,
 en iets ergers vreezeude, kreeg een miskraam, en stierf naar het ver-
 lossen van de vrucht. Zie *Plutarchus*, *Valer. Max.* 4 B. H. &c.

Bovengenoemde *Sabens* doet deeze deugdzaame dochter, en met
 een getrouwe gemaalin, aldus spreken in een schoon sneldicht,
 ook van *Vollenhove* vertaald:

*Waar Julia geen lijk voor 't opgaan van den brand
 Des oorlogs, 't lijkvuur van 't elendig vaderland,
 Zy zou dus, rood beschreid, tot Man en Vader spreken:
 Hier kan my t effens heil en onheil niet ontbreken.
 Wint gy of gy den strijd, de Zege is my gemeen,
 Maar sneuveld gy of gy: wee my, ik sneef met een!
 't Waar schand voor Julia, zo zy niet storf te gader
 Of met zo groot een Man; of met zo groot een Vader!*

10. P O R C I A,

in de dood Brutus volgende.

Genus est miserabile lethi. Ovid. Trist. I, 2.

D It is de weduwe van *Brutus*, levenszat,
Toen zy de wrecker van 's lands vryheid moest ont-
beeren:

Zy teonde met haar dood, hoe lief zy *Brutus* had,
Terwijl elk arbeide om het sterven af te weeren.

Zy riep: vergeefs ontneemt gy vrienden my 't ge-
weer!

Zwolg gloënde koolen in, en zeez groothartig neer.

H I S T O R I E.

Julius Cesar, na zijn gelukkige oorlogstochten rustende, zag nauwelijks allerhande eeretitels en eerampten zich opgedraagen, of gevoelde met eenen van de oudite en edelste geslachten zich benijd en gehaat. Welke deezen hoogmoogenden amptenaar met geen goede oogen konnende aanzien, te zaamen rotteden, en beslooten hem van kant te helpen. Onder deeze was *Mark. Junius Brutus*, zoon van *Servilia*, waarschijnlijk zelf by *Cesar* (gelijk hy, volgens *Plutarchus*, geloofde) in onechte gebaard, die nevens *Kassius* (zijn zusters man) en andere zaamgeswoorene, in den vollen Raad, met 23 steeken hem het leven naamen. Doch hier door kreeg de Staat haar vryheid, gelijk zy geloofden, niet wederom. Want de oppermagt sloeg over tot *Oktavius*, wegens *Julia* kinds kind van *Cesar*, die met *Mark. Antonius* en *Amyl. Lepidus* een *Driemanschap* maakte. Hierom verlieten *Brutus* en *Kassius* *Romen* en voorts geheel *Italiën*. Doch *Oktavius* en *Antonius* trokken dezelve na, en deden hen in *Macedoniën* stand houden. Dus geschiede, ontrent de stad *Filippi*, een veldslag, en de zeege bleef by de genoemde. Waar op *Kassius* van zijn

D
To
Z
Ter
Z
Z
J
zag
draa
nacht
gene
zaar
der
schij
loof
mar
23 f
Staa
de
kind
een
fius
zou
hou
cud

vergezellen zich het hoofd liet afslaan. Maar *Brutus* stak zich zelve, weinigen tijd daar na, het bart af. *Porcia*, zijn vrouw, dochter van *Kato* (die, in de voorige Burgerkrijg, binnen *Utrika* zich het leven nam) hier af de tijdlinge hebbende ontfangen, wilde haaren lieven echtgenoot niet overleeven; en als haare vrienden allerhande middelen (waar mede zy zich zou konnen leed doen) haar onttrokken, zo greep zy gloeiende koolen van den haartfleder, en nam, dezelve inslikkende, op een vreemde wijze zich het leven.

Ziet *Plutarchus* in *Bruto*, *Appian*. 4 B. des Burgerkr. *Dio*, 47 B. *Val. Maximus*, 4 B. 6 H. *Florus*, 4 B. 7 H. *Aur. Viktor*, &c. voorts *Lippius*, *Scudery*, *Le Moyne*, *Beverwijk*, en *Zeerup* in zijn treurspel van *Brutus* en *Kassius*, &c. en de Sneldichters; *Martialis*, *Grudius*, *Kasjanova*, *Sabans*, *Segetus*, *Benedictus*, *Scaliger*, en *Alcalmus*.

VERKLAARINGE.

Brutus] In der *Junien* geslachtspenningen by *Fulv. Ursinus* ontmoet hy ons bloedshoofds en zonder baard, met die bytschrift: BRUT. IMP. I. PLAET. CEST *Brutus* veldheer. *Lac. Flatorianus Costantus*, nummer van deeze penning; vertoonende het suggestuken hoed tusschen twee pooken, dus omschreeven: EID. MAR. Den 1; Meert, de moorddag van *Julius Caesar*.

Voorts zijn dood aangaande koomen de schrijvers niet overeen: *Dio*, *Florus*, en *Orosius* zeggen dat hy zich van iemand van zijn verwouweningen liet doersleeken. *Livius*, *Paterculus*, *Plutarchus*, *Appianus* en *Zonaras* melden dat hy in zijn eigen twaard voor over stortede, en ondertusschen eenige woorden van *Herkules*, uit zeekeet Grieksch treurspel getrokken, gebruikte. De Fransche dichter *Aug. Prevot* volgd deeze laatste in een sneldicht, van *Vollanbert* dus overgezet:

Toen *Brutus*, die grootmoedige oorlogsheld
Verlosser van zijn vaderland, in 't veld
Te swak viel, al zijn beir het op moest geven,
Bad hy zijn volk om 't einde van zijn leven;
En sprak (gelijk voorheene *Alkmenes* zoon)
Rampzwaalge Deugd! hoe steldge my ten toon!
Ik volgde u trouw met onvermoede schreden;
Ik heb, als iets groots, uw goedheid aanbeden.

Maay

VIT MONTENDE VROUWEN. 47

Maar gy begeeftme in nood, en schiet te kort!
Nu een gedrocht, Fortuin, uw meester word!

Vryheid] Evengeelyk de eerste Brutus, verjaager der onydelijke Tarquiniën, na de verkrachting van Lucretia, Romen van dwinglandy pogende te bevryen. Daarom hebben de stamkintzen der Corneliën en Cassiën, mede aan de toelag op Cafars leven handdaadig, op haare penningen gezet een vrouwen hoofd, zomwylen gekapt zomwylen gefluitend, dus geteckend: C. CASSI IM. LEIBERTAS Kajus Cassius veldheer: de Vryheid. Wiens averechtliche zyde een wicchelstaf en een offerkan verbeeld, met dit byfchrift: LENTULUS SPINT. Lentulus Spintur, te weeten die mede onder de zaamgefworene geteld wilae weezen, schoon hy, volgens Appianus, aan de moord geen deel heeft gehad. Ziet meermaalen genoemde Fulv. Ursinus.

Wat verders de Vryheid aangaat, die was, in de volgende tyden, alleen een bloote schaduwe, een schoonfelykende naam, doch van vermoogen krachteloos, met welke de Keisereen het blinde Romen liefkoofden of liever befehmipten. Zo leefsten op de penningen van Galba Vitellius, en Vespasianus, LIBERTAS RESTITUTA. Herstelde Vryheid, of LIBERT. P. R. RESTITUT. Vryheid der Roomfchen volke hersteld: met het zinnbeeld van een Keiser, die een knielend vrouwtjen opheft, of van een staande vrouw die een hoedjen aan een fluijer vastgehecht in haar hand houdt; of alleen van een eikenkrans. Ziet de Roomfche Mogentheid van Ioach. Ondaan.

Zy riep] De Franfche sneldichter Ludov. Malmus doet in een perzoon verfyering, na haar dood, Porcis, volgens de vertaalinge van Vollenbore, in deezer voegen fpreeken:

Lukreës is vry van fchuld, maar niet van boon gebleven;
Gefchonden, eerze zich om hals bracht met haar hand:
De hand des vaders moest Virgyn de doodftek geven,
Om voor een geil tieran te bergen 't liejste pand:
Maar my werd van mijn liefde een brave dood bevolen;
Toen Brutus storf, door wien mijn eer in 't Roomfche land
Voor alle vrouwen ging: mijn ingewand fwolg koolen
Van binnen half of heel verteerd door minnebrand.
Virginie en Lukreës! gelukkig moogtge sneven,
En dapper: maar 't geluk diend, zeeker, my noch meer!
Ik storf van loutre min, die eertyds was mijn leven,
Heel zuiver, nooit belaagd, noch lydende in mijn eer.
Wien was deeze erfenis van dapperheid ook nader?
Wat held voegd grooter moed dan my, bedroejde weeuw?

50 G A L L E R T E D E R

*Die Brutus tot een man, die Kato tot een vader,
Ten vyand Cefar heb, in dees verbafterde eeuw?*

*Onzeem J Wy volgen eenigzins het 41 sneldicht des 1 B van Ma-
plis, van Dekker aldus verduitscht.*

*Als Porcia verfond de dood van haaren man,
En, door haar vrienden, zich van yzer vond verfteeken;
Hoe, riepze, Zijt gy zot? die sterven wil die kan;
Dit's immers klaar genoeg aan vaders dood gebleeken.*

*En stikkende daar op aan koolen in den haart,
Gaat, sprakze, weigerd nu een moedig hart het swaard.*

*Meermaalen aangetrokkene Vollenhove heeft dit sneldicht mede, en
niet minder aangenaam, vertaald, het geen de Loezer in zijn Heiden-
sche Dapperheid vinden zal.*

II. A R R I A,

Pætus in den dood voorgaande.

Fide pectus amicitia. Martialis, 15 epigr. 9 lib!

Als *Arria*, die gy ziet neêrgezegen.
 Als *Klaudius* haar *Petus* had gevaên,
 En 't vonnis streek; trok deeze vrouw zijn degen;
 En liet dien in haar eigen boezem gaan.

Voort toogze, kloek, het lemmer uit de wonden,
 En gaf het hem, noch drüpende van bloed,
 En sprak: gemaal, 'k heb nooit de trouw geschonden:
 'k Heb u gevolgd: volg nu mijn grootich gemoed.

Vataan! wat queld u met inwendig wroegen!
 Het doet niet zeer! ik sneuvel met genoeg!

H I S T O R I E.

Zeekere *Scribonianus* stond met de wapenen op tegens de Keizer *Klaudius* in Illyriën en Delmatien. *Cecinna Petus*, een Roomsche burgemeester, was mede onder zijn aanhang; wierd derhalven, na dat *Scribonianus*, van zijn krygsmagt verlaaten, zich het leven had benoomen, gevangen en naar Romein gesleept. Hy scheep gaande bad *Arria*, zijn huysvrouw (by de Keiserinne *Messalina* zeer geacht en geliefd) de krygsknechten om mede te vaaren. Doch te vergeefs. Dus huurde zy een visschers schuitjen, en volgde 't grootte schip. Te Romein gekoomen zijnde zochtze *Petus* inden dood voot te gaan, hoe zeer de raadsheer *Traseas*, haar schoonzoon, dit voornemen poogde te beletten. Stiet haar hoofd tegens de wand om hem zelve te verpletteren. Wierd evenwel in het sterven belet. Eindelijk als nu *Petus* zich, op wat wyze hy begeerde, de dood moest aandoen, zo trokze zelf de pook om aan hem te geven; doch, om hem aan te moedigen, stak zy het staal

ARRIE *Dio Cassius, lib. 60.*

eerst in haare borst, trok het weder bloedende uit, en langde het dus over, met deeze woorden: *Petus*, het doet geen zeer!

Ziet *Diö*, 60 B. *Plinius*, 3 B. 16 Brief; *Beverwyk*, *Le Moyne*, *Iust. Lipsius*, die (5 Honderdtrals 82 Brief aan de Nederlanders) deeze aanmerkelijke geschiedenis van *Okt. Venius* begerd geschilderd te hebben. en *Lamb. vanden Bosch* in zijn *Treurige geschiedenissen*, &c. *Martialis*, 1 B. 14 Sneld. &c. voorts *Segetus*, welke ook *Petus* op dereden van zijn getrouwen *Arria* doet antwoorden. Beide zijn sneldichten vindmen in de *Heidensche Dapperheid van Vollenhove* verduitscht.

VERKLAARINGE.

Klaudius] Van het opstaan van *Kurms Kamillus Scribonianus* tegens deezen Keiser, en de schielelike dempinge deezer muniterye zie *Suetonius*, 13 en 31 Hoofdst. van *Klaud.* en het 1 Hoofdst. van *Qth. Orosius*, 7 B. 6 Hoofdst. &c. Doch van *Klaudius* zelf zie mijn KEISERS en KEISERIN NEN.

Niet zeer] Vergelijk dit sneldicht met dat van *Martialis*, door de Hr. van *Paffenrode* (behalven *S. Ingen*, en *Vollenhove*) op deeze wijze vertaald:

Als Arria de kling uit haaren boezem rukte,
Zy gaf ze'er man dat by die in de zijne drukte,
En zei: ô Pete, weet dat my mijn wond niet smart,
Maar die gy maaken zult raakt my alreë aan 't hart!

12. PAULINA,

nevens Seneca haare aderen openende.

Perimit tyrannus lenis. Seneca in Thyest.

P *Auline* is dit, een trouwe zonder ga;
 Wiens eerbaar hart zich schaamt een uur te leven,
 En 't leven zien van haaren *Seneca*
 In 't koude bloed aan laager wal gedreeven.

Men snyd dan ook haar armen vinnig op;
 Maar *Nero*, door een avrechtsch mededoogen,
 Geeft last, dat haar de krygsknecht de ad'ren stop.
 Ach! zegtze en weend, tieran, gy zyt bedroogen.

Het leven is my nu de scherpste pijn.
 Des dood my, dan zult gy méetydend zijn!

HISTORIE.

Nero geen goed oog op *Seneca*, zijn zedemeester, hebben-
 de ('t zy dat zijn vrypollige vermaaning en hem verveelden,
 't zy dat deeze hem laagen leide) liet hem door een hoofdman
 de dood aanzeggen. Doch *Seneca*'s ontling die boodschap zon-
 der onstchennis, en nam daar op afscheid van zijn vrienden en
 zijn getrouwe huisvrouw *Pompeia Paulina*. Maar deeze be-
 geerde niet hem te sterven. Zuecde daar op beide de aderen
 van hunne armen open. Doch *Seneca*, of wegens zijne oud-
 heid, of wegens zijn vermaageringe niet veel bloeds uitstort-
 tende, liet ook de aderen van zijn beenen open snyen. Onder-
 tusschen *Nero* kundschap krygende van het doodlijk voor-
 neemen van *Paulina*, wien hy geen byzonderen haat droeg,
 gaf aanstonds last haar sterven op te schorten. Dus hebben,
 op het aanhouden der afgezondene krygsknechten, de huis-
 dienaaren het bloeden getelpt, en haar armen verbonden. Zy

PAVLIN. Tacitus. An. lib. 15.

54 G A L L E R T E D E R

overleefde dan haar man, doch weinige jaaren, gestaadig een bleeke bestorvenheid in haar gelaat behoudende.

Ziet *Tacitus*, 51 Jaarb. 63 en 64 Hoofdst. *Dio Cassius* 62 B. &c. *Le Moyne*, *Beverwyk*, &c. *Marino*, &c.

VERKLAARINGE.

Pauline] Zie haar lofin de 104 Brief van haaren lieven *Seneca*, en elders.

Seneca] Zijn pijnlijk sterven in een rond watervat word ons, door *le Patre*, niet oncierlijk in een print vertoond, even gelijk het in toetssteen binnē Romen, in den *Burgesiaanschen* luffhof te zien is. Ziet het 14 Beeld der *Honderd Beelden* van *Frans. Perrier*, doot van *Dalen* tot *Amsteldam* nageërst.

Nero] Zie meer van zijne onmenschelijke wreedheden, begaan aan zijn vrouwen, broeder, en moeder, in mijn KEISERS en KEISERINNEN.

13. Winberger Vrouwen.

haare mannen den vyand ondraagende!

Quid enim deterret amantes! Stat. ad Uxorem.

Hier springt het wreede staal uit 's overwinners hand.

Hy staat verwonderd, opgetoogen, en verflaagen,
Terwyl die vrouwen, op haar schouders, 't beste
pant,

(Haar lieve mannen) zijn getergde wraak ondraagen!

Men zegt, *Eneas* zo 't Argolisch vuur verwon,
Zijn vader torzende uit het brandend Iliou.

HISTORIE.

Koenraad de III, Keizer van Rome, tegens *Guelfus*, Hertog van Beyeren oorlogende, belegerde in Swabensland het stedecken Winbergen. Welk gedwongen zijnde om zich over te geven, zo heeft hy de vrouwen toegelaaten, dat zy al het geen zy draagen konden mochten mede neemen. Zy lieten haar huisraad en alle kosteljkheid achter, schorten haare mannen op haare schouderen, en brachten dezelve, op die wyze, uit de stad. *Frederik*, des Keizers broeder, dit ziende, riep dat zy het verdrag braken, en met bedrog omgingen. Maar *Koenraad* prees deezer vrouwen schrandersheid en getrouwigheid, en liet haar onbeschadigd, met haare mannen vertrekken.

Ziet *Hub. Goltzius*, in zijne *Keiseren*, het 135 beeld, *Godsfried* in zijn *Chronyk*, *Beverwyk*, &c.

GALLERY DER

VERKLAARINGE.

Schouwers] *Beverwijk*, 3 B. 5 Hooftst. deeze geschiedenis verhaalt, voegt daar noch by een diergelyken daad van de vrouwen van *Krema*, die, van de keizer *Frederik Barbarossa*, in genaden zijnde aangenoomen, haare ouders, mannen, kinderen, en bloedvrienden uit de stad droegen; en van des oversten vrouw van de stad *Blumfeld*, welke, ten tijden van Keizer *Maximiliaan de I*, van de Switseren overweldigd zijnde, zy haar man op haare schouderen de stad uit droeg.

Beste pand] De geleerde *Daniel Heinsius* heeft, in zijn jongheid, deezer vrouwen getrouwigheid ook in zijne Nederduitsehe Gedichten geplaatst, haar aldus doende spreken:

De Keiser heeft de stad, de Keiser heeft de wallen;
Wy zijn in 's vyands wil, en in zijn magt gevallen:
Ons mannen gaan ter dood, en al haar vroome daad
En heeft haar nieuwers toe, dan tot de dood gebaat.
Haar leven staat in ons: ons is wat toegelaaten,
Zo wy dat wel besteen, dat zal haar kennen baaten.
Een ieder word gezond al dat hy dragen kan,
Wy laten hem ons goed, wy neemen onzen man.

Vuur] Wy zien op de plaats van *Nafos*: Pontusbrief des 1 B. 21, waar hy van het Grieksch vuur op deze wijze schrijft:

Cum foret Aeneæ cervix subjecta parenti,
Dicitur ipsæ viro flamma dedisse viam.

Als *Aeneas* zijn vader op zijne schouderen wegdroeg, zo zegt men dat de vlammen voor hem hebben plaats gemaakt. Even zo spreekt *Kludianus* van het vuur van den Siciliaanschen berg *Etna*, *Auspas* en *Amsinomus* haare ouders uit de brand van de stad *Katana* wegvoerende:

Iusta quibus rapida cessit reverentia flamma,
Et mirata vagas reppulit Aetna fauces.

voor welke als eerbiedig het alverblindend vuur van *Etna* te rugge week, en, vol verwonderinge, voor hen ruymbaan maakte.

Torzende] Even gelijk hy ons word verbeeld in de schoone print van *Fred. Barceins*, en op de gedenkpenningen van *Cesar*, en zijn dochter *Iulia*; van *Antonius Pins*; en *Iulia*, dochter van *Titus*, &c. Zie *Fulv. Ursinus* en *Hub. Goltzius*, en byzonderlijk *Trissanus* op zijn 28 en 31 blad.

14. I Z A B E L L A,

getrouw aan Zerbijn.

Amicitia fallacis imagine. Ovid. 8 Metam.

I Talien, gy streefd de schrandre Griek verby
 Met uwe poczy
 Zovol bekoorlijkheden
 Van tedre tochten, zoete reden.
 Voeg eens uw *Tasso* by de grootſche *Sofokles*,
 Of *Ariosto* by de wijze *Euripides*;
 Laat eens *Angeliken*, *Klorinden*, en *Armyden*
 Met hunne ſtuure vrouwen ſtryden;
 Italien, gy wint:
 Het werk is zonder ziel waar in men niet bemind.
 Ziet *Ariostoos Isabelle*
 In *Rodemons* geweld en magt:
 Hoe zal het die prinses hier ſtellen!
 Zy miſt haar lief *Zerbijn*, zo onlangs omgebracht,
 Noch laatze zich niet van den dollen roover ſchaaken.
 Kom, zegtze, 'k zal u 't lijk onquetsbaar leeren
 maaken;
 Schen my dan niet. Die liſt gelukt;
 Zy zoekt kruid, bloem, en wortel;
 Zy bryzeldze tot mortel;
 Zy gaârd het vocht; zy kookt; zy waſcht haar nek;
 zy bukt
 Ten laaſten, om de proef aan hem te toonen, neder.
 Hy trekt van leder.
 Prins, roeptze, ſla; mijn hals is harder als een ſteen.
 Uw zabel ſpringt in ſtukken.
Zerbijn! dit is het eind van al onze ongelukken.

G A L L E R Y E D E R

Zerbijn ... met slaat hy toe: maar 't staal gaat
door de leên.

Hy ziet, met hartzeer, 't hoofd van 't lichaam
afgesneên.

H I S T O R I E.

Isabella, was een staatelooze prinses van Galiffien, zuster van *Astolfo*, die door de schoone *Alcine* in een myrteboom wierd veranderd. Deeze, met haaren minnaar *Zerbijn*, der Schotten koning, in zekere boschagie wandelende, zo vindende de weggeworpene wapenrusting van den razenden *Roeland*. Waar mede bezig zijnde haar *Mandrikart*, een Tarter, ontmoet, die *Zerbijn* het leven neemt om dat kostelijk harnas te bezitten. *Isabella* b geeft zich hier op by een kluisenaar. Maar *Rodomont*, koning van Argier, verstoord haar in die eenzaamheid, dood den gryzaard, en voerd haar uit het bosch. *Isabella* ondertusschen zijn genegenheid afslaande, en iets quaders vrezende, keerd zich tot bedrog, en ondekt hem een konst om het lichaam hard te maaken. Zy bereid zich daar op quansjuis met een kookzel van eenige kruiden, en beweegd hem een proef te neemen. *Rodomont*, verblijd met zulk een nutten zaak, slaat toe; doch scheid het hoofd van het lichaam.

Ziet *Ariostoos* 29 Gezang van zijn *Roeland*; de *Medicijn Sam. Koster* en de *Ridder Rodenburg*, in hunne *Treurspeelers* van *Isabella*.

V E R K L A A R I N G E.

Tasso Schrijver van dat in aangenaamheid wergalooze werk, het *Verloste Ieruzalem*, vol honderd schoone gedachten; waar af meer beneden by het tafereel van *Armide*: voortz zie *Marino*, in zijn *Gallerij*, deeze uitmuntenden dichter roemende, en beklagende, als zijnde alle de dagen zijns levens rampzalig en ongelukkig geweest: en des zo krankzinnig dat hy, binnen *Ferrare*, in het dolhuis heeft moeten geneezen worden, volgens het schrijven van *Korn. Tollius*, in het Byvoegzel van *Der Guleerden Rampzaligheid*, het werkje van *Joh. Piërius Valerianus*.

UITMUNNENDE VROUWEN. 19

Ariosto] Wiens *Orlando Furioso* mede is vol byzondere vindingen van *Olympia*, *Angelika*, *Aleine*, *Doralice*, &c. bequaam tot schoone sneldichten, konstige treenspelen, en eierlijke historischilderyen. Doch van hoe grooten verstand en Konst deeze *Ludewijk Ariosto* geweest is, hy heet der tijden ondankbaarheid, zo wel als de voorgenoemde, moeten proeven, terwijl men hem zonder mantel, met een gefchuurde lijfrok, langs de straaten zag gaan; gelijk hy dus van de deftige dichter *Gerard Brand*, in zijn *Inleidinge tot de Beschrijvinge der Vertooningen van de Opkomst der Batavieren*, met een nadruk word afgebeeld.

Hierom roept *Martialis* (10 B. 76 sneld.) op de Roomsche ondankbaarheid en zoekere dichter, *Mevius* by hem geheeten, het oog slaande, aldus uit:

Hoc, Fortuna, tibi videtur equum?
Civis non Syriave, Parthiave;
Nec de Cappadocis eques catastis;
Sed de plebe Remi, Numæque verna,
Jucundus, probus, innocens, amicus,
Lingua doctus utraq;e, cujus unum est
Sed magnum vitium, quod est poëta;
Pullo Mævius alget in cucullo,
Cocco mulio fulget Inciratus.

Dat (de zin onze tijden zijnde toegepast) te zeggen is: dunkt u, *Fortuin*, dit redelijk en billik te zijn? dat een welgebooren Nederlander, geen gatlekker of hondsjongen uit Frankrijk overgekoomen, een man vermaakelijk, deugdzaam, nederig, vriendelijk, in het Grieksch en het Latijn geoeënd, en die maar eene (doch een grootte) fout over hem heeft dat hy de *Dichtkonst* aankleeft; dat deeze, zeg ik, qualijk een gelapt greinen rokjen om zijn lijf heeft, daar die vreemde dansmeester hier met een geborduurd scharlaken mantel word omhangen!

Van 't lichaam] Hoe wel dit alleen een versieringe is van den grooten *Ariosto*, zo vierd evenwel de Roomsche Kerk zekere *Martiale*esse, die, om haar zuiverheid te bewaaren, op de zelve wijze zich liet ombrengen. Ziet de schoone *Lugende der Heiligen*, en *Andr. Brunneri* Mariaanschen *Almanak*.

15. I Z A B E L L A,

geneezende den gequetsten Eduard.

Contrigit & thalami mihi gloria rara.

Martial. 63 epigr. 10 lib.

W At doet de liefde niet ! zoon van de vorst der
Britten,

'k Geloof dat gy de reis naar Joppe niet bek laagd,
Na gy die wondartz, op uw legerfpond, ziet zitten,
Die voor uw leven, als *Alceftis*, 't haare waagd.

Zy zuigt de wonden, die de plonderende rover
U met zijn fchichtengaf, gedoopt in heet fenijn,
En liktze (liefde wild gy meêr? wat fchiet'er over?)
Zo zacht en teder, dat hy flaapt, verloft van pijn.

Rys *Eduard*, rys op, om *Izabel* te ftreelen,
Uw fuy're wonden zijn aan 't fluiten, en aan 't heelen.

H I S T O R I E.

Eduard de I, bygenaamd van *Wincheſter*, zoon van *Henrik* de III, koning van Engeland, naar *Paleſtina* gereiſt zijnde, om het graf onzes *Heeren* te bezoeken, wierd, by de ſtad *Ptolemaïs*, door een moor, met een vergiftige pijl getroffen. Welke wond ongeneeflijk zijnde hy gedwongen wierd naar huis te keeren. Alwaar zijn deugdzaame gemaalin, *Izabella*, des *Kaſtiliaanſchen* konings dochter, met een nieuw en ongehoord middel zijn quetzuur deê geneezen. Zy likte daggelijks dezelve, en zoog daar het vuurig bloed uit; waar op de wond, van deeze quaadaartige ſtoffe ontlaſt, zich allenkens loefloot en geneas.

ISABELLE, Rodericus. Sancius. Chap. 41.

WITMONTENDE VROUWEN.

Ziet de Schryvers der *Engelsche* Geschiedenissen; *Roderikus Sanctius*, *Lé Moyne*, *Beverwijk*, &c.

VERKLAARINGE.

Britten] of *Brittannen*; want dit is der Engelanderen oudste naam; van het woord *Brith* (dat is, *geversd*) oorspronkelijk; zo dat *Brittania* in onze taal gezegt zou weezen het landschap der geschilderde volkeren; gelijk wy dat in **ORANJES OVERTOGT** 18 pag. uit *Wilh. Kambden* hebben aangewezen.

Alcestis] Zie wat wy boven van haar getrouwigheid gezegt hebben by het eerste tafereel van de *Huwelyksliefde*, 23 en 24 pag.

Rover] Van de Arabieren, doorgaans de reizigers moejelijk vallende aan de zuid- en noord-zijde van *Palestina*; zie *Lidgeny*, *Dapper*, en andere Reisbeschrijvers.

Lakke] Even het zelve verhaald *Beverwijk* (3 B. 76 pag.) van de vrouw van *Robert*, koning van Engeland, mede met een vergiftig sward in *Syrien* gequetst.

GALLERIE DER

SESDE INHOUD.

Huwelijks schenderye.

I. R O Z E M O N D,

toeleggende op het leven van Alboin:

met de pen getceekend door

CORNELIS VISSER.

Non facile secum versat aut medium scelus.

Senec. Med.

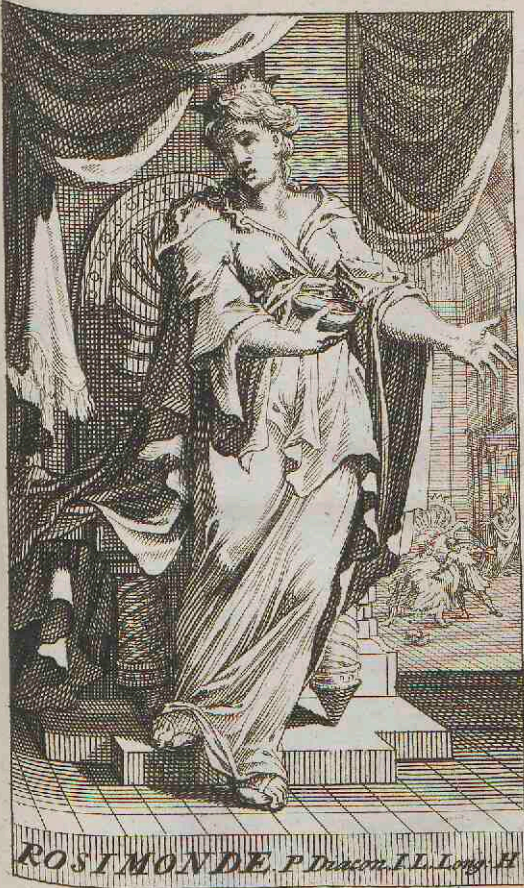
*I*s *Rozemond*: let hoe zy opryft, treurd, en weend,
Beziende en wêer beziende een schaal, half uitge-
dronken;

Zy kend het overschot van 't vaderlijk gebeent',
Enkaauwd de schimpfcheut daar de wyn mêe wierd
geschonken;

Zy sinelt tot water; maar, als dat zijn vloejen laat,
Vorft, beef dan voor het vuur van haar verkropten
haat!

H I S T O R I E.

Alboin, de thiende koning der Longebarden, uit het Deen-
sche Schoonen naar Duitchland getoogen zijnde, had in Panno-
nien, met hulp der Hunnen, de Gepiden overwonnen, de koning
Kunimond verslagen, en *Rozemond*, deezes vorsten dochter, ten
wyve genoomen. Op zekeren tijd, het geheele rijk bevredigd
zijnde, was hy binnen Verona met deeze vrouw vrolijk. Liet
een drinkschaal, gemaakt van *Kunimonds* bekkeneel, op de
zafel koomen, en brocht haar een dronk toe, met de woorden;
drink met uw vader eens! Maar *Rozemond*, het vernieuwen
van 's vaders rampzaligheid niet verdragen konnende, daaren
boven het drinken uit haar yaders hersenpan gewaar wordende,
neemt

ROSI MONDE P. Ducon. IL. Long. H.

neemt voor *Alboin* om te brengen. Ondekt haar voor-
neemen aan *Helmigh*, des konings schildknaap. Die,
door 's koninginnes arglistigheid gedwongen, den koning
in zijn slaapkamer vermoord. Doch de burgery op
de beenen gekoomen zijnde, vlood *Rozemond*, benevens
Helmigh, met de koninglijke schatkist, naar *Ravenna*.
Hier sloot zy een nieuw huwlijk met den stedehouder
Longinus. Des, om zich van *Helmigh* te ontslaan, bied zy
in de baden hem eenig vergif aan. Maar deeze, de werking van
het zelve inwendig gevoelende, trekt zijn degen, doct de konin-
gin het overgeblevene uitdrinken, en op die wyze haar vloek-
waardig leven eindigen.

Ziet *Paul. Diakonus*, van der *Longebarden* krygsbedryven,
1 B. 27 Hoofdst. en 2 B. 28 Hoofdst. *Gregorius Turonens.* 4 B.
41 H. *Eryc. Puteans Historiæ Insulicæ*, 2 B. *Emman.*
Theaurus, in Del regno d'Italia sotto i Barbari; *Bau-*
dartinus, &c. voorts *Jak. Zevekorins* en *Joh. Struss* in hunne
treurspeelen van *Rozemond*; *Vondel* in zijn aangevangene *Voor-*
redenaar; *Nic. Cressien* in *La Vengeance*, tragedie, &c.

VERKLAARINGE.

Visscr] By de liefhebbers der schilderkonst, wegens zijn uitmun-
tende graauwen (gelijk zy die noemen) in de huizen der aanzien-
lijkste lieden van *Amsteldam* geplaatst. zeer geacht en bemind;
doch om het schoon en onberispelijk zinnebeeldwerk aan alle zij-
den, ophet *Medaliekabinet* van de Heer *JAKOB de WILDE*
gezet, meest prijzens waardig. Hy schonk my deeze *Vergrande*
Rozemond, gelijk ook de *Treursnde Niobe*, beide meesterlijk met de
pen geteekend, als wanneer ik der liefhebbers en mijn groot ge-
voelen van zijn konst in deezer voegen poogde uit te drukken;

Visscr, gy word niet geleid,
En ik laat geen roemlust blyken;
Waarheid en gerechtigheid
Hier een wettig vonnis sryken;
Deeze uw werken geven lof,
Die het keurigste oog bekaoren
Met haar aangenaame stof
Zo van droefheid als van tooren;
Die gemoederen entroerd

54 G A L L E R T E D E R

Door 't geweld van deeze tochten,
Op wat wjz' by wil, beroerd;
Die heeft de eerekrans bevochten,
Niobe en Rosemond,
Vissler, toonen wat gy kond!

Kaantw] Roxmonds hertstochten zijn by gemelde Treurspel-
dichters te fraai om vandezelve niet een staaltje den Leezer mede te
deelen. Dus spreektze dan onder andere by *Zevkotius*, in zulk een
gestalte, als zy door genoemde *Vissler*, op mijn verlock, is afgebeeld:

*Maritus ista conjugii? horrescit loqui
Attonita lingua, faucibus adhaerens meis,
Crimenque quod gustavit, effari timet.
Fureste, non sat fuerat immeritum suo
Spoliaste, regno? majus audendum nefas
Majora dirus ausa suggestit furor.
Calviam parentis subdola gemma tegens,
Abominandi fixit in formam scyphi,
Dirique plenam Massici nata obtulit.
Age Rosimonda, penitus in furias abi!
Nil humile tot sceleribus offensam decet
Agitare natam: totus armetur dolor.
Quod Alboini fraude commisit scelus,
Luct Alboinus!*

Doet een man dit aan zijn vrouw? de verbaasheid beneemt my de
spraak; de tong blijft aan het verhemelte hangen, en vrees de mis-
daad te uitten, waar af zy de proef genooren heeft. Was het niet
genoeg; rampzalige, enen, die u nooit beledigd had, uit zijn
zroon te stooren? en het leven te neemen? moest uw verwoedheid
noch hooger steigen, en iets yslijker, by der hand neemen? Hy
doet het bekkeneel van den vader met gesceenten overdekken, en
daar af een drinkchaal maaken, om met deeze den dochter (ô gruw-
wel!) de wyn toe te brengen. Wel aan *Roxmond*, geef u zelve ook
aan uw getergde gramschap over! een dochter, zo baldaadig ge-
hoond, moet niet gemeens besluiten. Uw harteer moet zich geheel
in de wapens steecken. Hebt gy, door *Alboin* misleid, een schelm-
stuk bedreven, laat *Alboin* daar af het loon met zich draagen! &c.

Vorst] Welke, door de veldheer *Narses*, ten uitersten wrekkende
de schimpfcheit van *Sofia*, gemaalin van de Keiser *Justinus*, in Ita-
lien gelokt was; gelijk *Vondel* dat in zijn aangevugene *Roxmond* heeft
aangeroord. Ziet zijn overkomst en oorlogsdaaden, by genoemde
schryvers, en zijn afbeelding byzonderlijk by *Em. Theaurus*.

ZEVENDE INHOUD.

Liefde tot de Kinderen.

I. N I O B E ;

op de lijken haarer kinderen versteend :

met de pen geteekend door

CORNELIS VISSER.

Dirigitque malis. Ovid. 6 Met.

Zie Niobe, de Frygiaansche vrouw,
 In 't veld verslikt door al te een grooten rouw;
 Omringd, helaas, van tweemaal zeven lijken!
 Maar, hoe? noch laat het beeld zijn droefheid blijken!
 Die grauwe steen vertoond zich even bang,
 En stort een beek van traanen langs de wang.
 O moeder! uw elende word onsterflijk;
 Het schreien maakt uw licchaam onbederflijk!
 Neen, neen; het waar al door de Tijd vernield,
 Had Visser u niet wederom beziel.

HISTORIE.

Niobe; dochter van der Frygiaanen koning *Tantalus*, en
 gemaalin van *Amfion*, koning van Theben, was zo hovaardig
 op het groot getal haarer kinderen, dat zy zich boven *Latona*
 stelde, welke alleen moeder van twee kinderen was. Wilde
 deshalven datmen haar, en niet *Latona*, godlijke eer zou be-
 wyzen. De godin, door spijt ontfteeken, klaagd dit aan haat
 zoon *Apollo* en dochter *Diuna*. Deeze stellen daad lijk de wraak
 in het werk. De zoonen wierden, in een oogenblik, in het
 loopveld, voor Theben, doorschooten. En de dochters ont-
 fingen

NIÖBE *Oratio Metam.*

L. Vander Aals. fecit. 1759

lingen, in de lijkstaarzy, het zelve lot. Deeze kinderloosheid doet den vader zich zelve doorsteeken, en de moeder, van droefheid overfulpt, in marmersteen verkeeren.

Ziet *Ovidius*, 6 B. der *Herschepp. Hyginus*, 9 Fab. *Job. Tzetzes* 4 B. 141 *Chiliad. Gellius*, 20 B. 7 H. *Natalis Kommes*, 6 B. 13 H. *Apollodorus*, 3 B. &c. *Propertius*, *Seneca*, in *Edip.* 3 Bedr. en *Raazend. Herk.* 2 Bedr. *Statius*, 1 en 3 B. des *Theb. oorlogs.* *Juvenalis*, 6 Schimpdicht, &c. voorts het Grieksche *Bloembhof*, wiens overgeestige sneldichten, door verscheidene Latijnsche puikdichters, om strijd vertaald zijn; naamelijk *Ausonius*, *Scaliger* de oude, *Paus Urbanus*, *Thom. Morus*, *Sabaus*, *Alciatus*, *Paul.* en *Henr. Stofanus*, *Wilh. Lilius*, *Paul. Melissus*, *J. Sleidanus*, *Coel. Kalkagninus*, *Angel. Politianus*, *Lauterbacchius*, *Uchtmannus*, &c.

VERKLAARINGE.

Nisbe] *Plinius* gedenkt van haar, 36 B. 5 H. met haare kinderen, verwonderens waardig in manner uitgehouwen; welke noch heden (alwaaram ook de Heer *Kuper*, in zijn *Harpocrates*, daat over een geschrift belooft) te *Romen*, in de lusthoven der *Mediceën* word bewaard; even gelijk het in het *Beeldeboek* van *Francis. Ferrier* word verroond. Ziet ook haar gestaltverwisseling in het 44 tafereel van der *Musen Tempel*, van den *Abt Michel de Marolles*, sierlijk afgebeeld,

Frygiaansche] Zy word van het sneldicht van *Ansonius*, het Grieksche *Bloembhof* ontleend, en door *Vollenhove* vertaald, ingevoerd op deeze wijze klagende:

Ik Ben *Thebes* koningin, op *Sipil* nu een rotz,
 Vermit mijn tong de goon, *Latonaas* kroost, niet spaarde.
 Op *Leven* zoonen en op *Leven* dochtren trotz;
 Ik Zag zo veel lijken uitgedraagen als ik baarde.

Noch heeft mijn onheil met dat huysverlies niet uit.
 Ik Verlies my Zelve met mijn menschelijke leden;
 De rouw zit noch in't hart, hoe vast de steenrots sluit,
 De Zijte traanebron vloedt nu noch naar beneden.

UITMUNTENDE VROUWEN. 67

Och! zijn de goden zo opletende van aart?
De vrouw is weg; alleen haar jammer blijfe bewaard!

Lijken] Wegen het getal der kinderen komen de bovengenoemde Schrijvers niet over een. *Ovidius* teld 14, maar *Tzetzes* noemd alleen 12: welke ook van gevoelen is dat door de pijlen (waar mede zy van *Apollo* en *Diana* zijn doorchooren) een quataardige ziekte, en daar op een tchielijke dood, verstaan moct worden.

Steen] *Palefatus* meend dat men geloofde *Niobe* in steen heformd te zijn, dewijl zy haar beeld van marmere op het graf haars kinderen had doen oprichten. *Cicero* is van gevoelen dat deeze steenwordinge is versierd, om het geduurig stillwijgen in haar droefheid; maar *Pausanias* verhaald, in zijn Attische *Verhandelingen*, dat hy *Niobe* bov n op den berg *Sipylus* zelf gezien heeft; van naaby, zegt hy, heeft de steen noch weezen, noch gelijkenisse; maar van verre verroond die een schreidende vrouwenbeeld.

Wederom] Zo doen de sneldichten, in genoemd *Bloem. kof.* haar spreken, door een overkonstige hand, in marmere uitgehouwen; zie de vertaalinge van *Sabeus*, door *Vollenhove* dus verduitscht:

Een vrouw was voor mijn ramp, en eene dood alleen
Gering: dies heeft de Konst my levend weér geklonken
Die steen, en aan de wraak der goden dus geschonken;
Op dat ik eeuwig sterf, op dat ik eeuwig ween.

2. De stervende Moeder ,

van den schilder Aristides.

*Nec tamen moriens adhuc
Deponit animos.* Seneca, in Troad.

Hier geeftmen stad en slot aan 's vyands grim ten
besten.

Het staal vereend zich met het vuur ,
En berst door 't stuivend puin der afgestormde vesten.

Het volk betaald de weêrstand duur,
Ginds storten borgers en zoldaatē.
De wraak en moord zijn uitgelaaten :
Zo dat het bloed dit stuk van schoont beroofd ;
En alle verven doofd.

O *Aristides* ; wy zijn door uw konst bewoogen ;
Doch op de voorgrond toond gy meerder uw vermoogen
Daar ligt een slaanwe *Moeder* neder (gen.
(Misschien zo daadelyk eerst weêuw) geboord in 't
hart.

Zie , zie de zuigeling ! hoe teder
Kruipt hy ze naar , en lacht (onnoozel) om haar smart !
De *Moeder* poogd hem af te keeren ,
(Al sterft het hart , noch leeft het moederlyk gemoed)
En , met haar witten hand , van haare mam te weeren ;
Het trok , voor melk , licht naar zich schuimend
bloed.

Ja , schijnt noch krachten te vergad'ren
Om 't bloed te sluiten in de doorgekorven ad'ren.
Hélaas ! hoe wonderlyk verrukken ons de verven ,
Vermengd , gebroken , geschakeerd ,
Bevallig op den doek gesmeerd !

Dus kan een goed pinseel ons menigmaal doen sterven,
Wanneer het zich aan treurstoff' bind ,

UITMUNTENDE VROUWEN. 69

En, met bebloede schilderyen,
Verwekt en schrik, en medelyën.
O meesterstuk, waar in een moeder lessen vind,
En leerd, hoe zy niet moet begeeven
Haar jongen krooft, ook op den oever van haar leven.

VERKLAARINGE.

Aristides] Een Grieksch schilder, van Theben geboortig, hebbende geleefd ten tijden van *Alexander de Groot*, van *Plinius*, 35 B. 10 H. geroemd als die allereerst de hertsrochten en beroeringen des gemoeds in de troniën zijner konstbeelden heeft vertoond. Die ook derhalven beneeven deeze *Moeder*, zijn ootmoedelijk *Smeekende*, zijn *Ziekaard*, en zijn stervende *Broederliever*, prijft.

Moeder] Gemelde *Plinius* beschrijft heel kort, doch krachtig, dit stuk met deeze woorden: *Hujus pictura est, oppido capto ad matris mortentis ex vulnere mammam adrepens infans, intelligiturque sentire mater, Et timere ne mortuo lacte sanguinem infans lambat.* De vrouwe in zijn schilderye van een overrompelt stad verwekte de meeste verwondering; welke door een swaare wonde in onmagt liggende, haar kruipende zuigeling van haar bebloede borsten zoekt af te weeren: want gelijk zy het naderen van het kind in haar uiterste sehijnt gewaar te worden, zo geeftze haar moederlijke bekommernis genoegzaam te verstaan, niet lijdende dat de zuigeling dat de versche bloed in plaatze van den verstorven melk zou inwielgen.

Ook prijzen het de schilderkonstbeschrijvers van onze eeuw volmondig, als *Kar. Vermader*, in zijn leerzaam Dicht; *Fr. Junius*, 3 B. 4 H. 4 Lid; *Sans Hoogstraaten*, 3 B. 8 H.

Medelijden] De oudvader *Gregorius Nyssenus* (in zijn reden over de Godheid van den Zoen, en den H. Geest) spreekt van *Izaaks* offerhande in deezer voogen: ik heb menigmaal deeze geschiedenis in een schilderye met weenende oogen aangeschouwd, zo krachtig was het offer door de konst voor oogen gesteld.

Dus gelijk wy (zo *Pakatus* zegt in zijn lofreden tot de Keizer *Theodosius*) door het aanschouwen van zodanige schilderyen, de liefde van een onschuldigen handel en wandel door de oogen indrinken, zo word ons gemoed (volgens *Seneca*, van de *Granschap*, 2 B. 2 H.) door de vervaarlijke schilderye des droevigen uitkomts van een rechtvaardige strafte, ook ontroerd: gelijk dit *Alexander de Groot* gebeurde, als hy, na de dood van zekere *Aristonikus*, binnen Etelen, in een tafereel zag het ombrengen van den

onschuldigen *Palamedes*. Ziet *Fotius* in zijn uittrekzel uit de Historie van *Ptolemens Hefestien*, by de vertaalde *Juntus*, 1 B. 4. H. 4 Lid.

Lessen J Jan Vos, willende bewijzen dat de Schilderyen ook leeren en stichten roept van het Oordeel, geschilderd door den grooten *Michaël Angelo*, aldus uit:

Hier preekt men door pinceelen.

Even als *Dan. He nsius* van *Otto Veens Emblemata Horatiana* spreekt in een snoelicht, dat hy niet deze woorden besluit.

*Hactenus humanâ sapientia voce locuta est ;
Nunc primum humanâ pingitur illa manu.*

Tot noch toe wierd de wijsheid door de mont geuitter, nu schilderd de mensch haar met zijn hand.

3. SALOMONE,

nevens haar 7 zoonen stervende.

Fortis animus omnium mentes ferit. Sen. Troad.

A Anfchouwers, geeft het beeld van deeze *Salomone*,
Met haar standvattigheid, u niet een neep in 't
hert?

Zult gy niet zuchten om haar allerjongste zoone;
Schoon 't kind geen blijken toond ook van de minste
smert?

O ja; dit schouwspel moet u treffen en beweegen,
Hier strijd de Godsdienst met de tedere Natuur:
Doch de eerste triumfeerd. God gund haar deeze ze-
gen;

En *Salomone* tart *Antiochus*, en 't vuur.

Zy pord haar zoonen aan, en, tot op 't laatst verscho-
ven,

Wenscht zy voor uit te gaan, naar 't hemelsch hof,
hier boven.

HISTORIE.

Antiochus de IV, bygenaamd *Epifanes*, zoon van *Antiochus* de Groote, koning van Syrien, door een krijgslift, Jerusaleem hebbende vermeesterd, de tempel van cicraaden ontbloom, het priesterfchap verkocht &c. mishandelde de Joden met een ongehoorde wreedheid, dreigende van Jerusaleem hunne algemeen graf te maaken. Onder die hy, op allerhande wijzen, afgrijselijk pijnigde en ter dood brocht, waaren de 7 zoonen van *Eleazer*, des wets uitlegger en *Salomone*; de kinderen der *Macchabeen* gemeenlijk genoemd. Deeze, gelijk veel andere Joden, wilde hy dwingen tot het eeten van verkenylveesch. Als

SALOMONE. Mac. lib 2. chap 7.

zy dit weigerden beval hyze, de een na de ander, met roeden te slaan, de tong uit te snyen, handen en voeten afte hakken, en in gloeiende braadpannen te werpen. De 6 eerste stonden dit stilzwigende uit, terwijl *Salomone* alle, en ieder in 't byzonder, aanmoedigde, en den weg naar den hemel aan wees. De jongste evenwel poogde *Antiochus* in het leven te behouden, en beval de moeder het kind tot gemelde misdaad aan te porren. Maar zy dede het tegendeel, en het kind verachte des konings beloften. Dus wierd die zevende zoon, op een wreeder manier, ter dood gebracht, en eindelijk ook de kinderlooze moeder.

Ziet der *Macchabeën* 2 B. 7 H. *Flav. Josefus* in het boek van de 7 *Macchabeën*; *Sulpit. Severus*, 2 B. *G. Fabricius*, *Hist. Sacr.* 8 B. 321 H. *Suidas*, &c. *Emman. Thesaurus*, in *Elogiis Patriarcharum*, *Le Moyne*, &c. *Kasp. Barlaus*, het 15 dicht zijnes *Bibelstoffe*; *Bidermannus*, 3 B. 9 H. van zijn *Herodias*, &c.

VERKLAARINGE.

Salomone] De Zaamensteller der *Hebreeuwfche* geschiedenissen noemd haar *Hanna* of *Anna*, volgens *I. Drysius*, in zijn doorgeleerde Aanteekeningen over *Sulpit Severus*, 235 pag.

Strijd] Diergelijken strijd merkt *Ovidius* aan in *Agamemnon*, zijnde gedwongen om *Ifigenie*, zijn dochter, ten besten van de Staat, op het ſichtaltaar te brengen, 12 B. der *Herschepp.* met deeze woorden:

*Postquam pietatem publica causa,
Rexque patrem vicit.*

Wanneer de kinderliefde voor 's lands welvaaren week, en het belang van koning dat van vader overwón, zo &c.

Tart] Dus wordze by *Bidermannus* in deezer voegen afgeschilderd.

*Stabat natorum in funere mater
Spectatrix, ferrumque videns ignemque supinis
Artibus admotum, nihil averſata rejugit;*

VITMUNTENDE VROUWEN. 73

*Nec fletu lenire feri precordia regis
 Famine, aut precibus ventam canata molestis
 Poscere.*

Zy stond, in het midden haarer zoonen, zonder eenige tekenen van schrik of vertagenheid te betoonen, hen in het vuur ziende ster-
 ven; nergens minder om denkende als om het hert van den wre-
 den koning met een vrouwelijk geschrei te vermurven, of met bid-
 den en smeeken van hem genade te verzoeken.

Antiochus] Om zijn onbezuide wreedheid is hem spottsgewijz in
 plaats van de dwaaze naam *Epifanes*, of zichtbaare God, die van
Epimanes, of den dollen, gegeven: Men ziet hem in *Vaillants*
Imperium Seleucidarum, op een medalie, jong van weezen, met de
 straalkroon van *Apollo*, en den koninglijken hoofdband versierd:
 wiens ruggestuk vertoonend eenzittende *Apollo*, houdende een pijl
 inde eene en een boog in de andere hand, dus buitenspoorig ge-
 teekend: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑ-
 ΝΟΥΣ: koning *Antiochus*, de zichtbaare en tegenwoordige
 god.

Ziet zijn krijgsbedrijven en euveldaaden by *Appianus*, *Polybius*,
Athenaeus, *Iustinus*, *Jofefus*, en de *Inleidinge* tot de Bibelsche wijs-
 heid, van dien arbeidzaamten onderzoeker *Wilh. Geerse*. &c.

A C H T D E I N H O U D.

Haat tegens de kinderen.

I. K L E O P A T R A ,

koninginne van Syrien,

Antiochus Grypus naar het leven staande.

Mens ubi materna? Ovid. 8. Metam.

O Ntruk die wreede vrouw de ted're naam van moeder,

Vervaarlijk woedende op de vruchten van haar schoot!

Daar ligt, reeds door haar zwaard geveld, den oudsten broeder.

Hier dreigt haar moordkelk ook den jongsten met de dood.

Ik twijfelde of men dus *Medea* quam vertoonen;

Doch haar bedrijf is hier een mindere euveldaad;

Zy wreekt de ondankbaarheid van *Iazon* op de zoonen;

Zeg *Kleopatra*, waar verdienden deeze uw haat?

Zy mengde 'er gramschap met een moederlijk meedoogen;

Maar gy, gy voerd het uit, verhard en onbewoogen.

H I S T O R I E.

Demetrius de II, bygenaamd *Nikator*, zoon van *Demetrius Soter*, koning van Syrien, by de Parthen in hechtenis zijnde, wicad het rijksbestier waatgeoomen van *Kleopatra*; dochter van de Egyptische koning *Lysimeus Filometor*: ten tijde van

haay

haar mans gevangenis hertrouwd aan zijn broeder *Antiochus de VII*, toegenaamd *Sidetes*; door wien *Tryfan*, naar het rijk staande, is verwonnen en omgebracht. *Nikator* los gelaten zijnde, keerd daar op in Syrië, in zijn gevangenis getrouwd aan *Rodogune*, zuster van de Partische koning *Fraates*. Wordt van *Alexander de II*, *Zebinna* bygenaamd, een opgeworpen vorst van onedelen bloede, geslagen, en van *Kleopatra*, om zijn hertrouwen ver-rand, by Ptolemais gedood. Doch deeze *Alexander* werd weder overwonnen en omgebracht van *Antiochus de VIII*, toegenaamd *Grypus*, jongste zoon van *Nikator*; dien *Kleopatra* koning maakte op voorwaarde dat hy de naam en zy dedaad in het rijkbestier zou hebben. Want zy had den oudsten zoon, *Seleukus de V*, die; zonder haar bewilliging, de koninglijke naam en hoofdcieraad gebruikte, het leven benoemen. Maar haar staatzucht leed noch bepaa-ling noch deelgenoodschap. Zy moest alleen regeeren. Ook verminderden de veelvondige verwinningen van *Grypus* haar gezag en waardigheyd. Dus bood zy hem, van zekere oefeningen vermoed, een drinktschaal met vergif aan. *Grypus*, dien deeze lagen waaren ontdekt, verzoekt haar (in eerbiedig-heid quamfuis de moeder voorkomende) eerst te willen drinken. Op haar weigeren komt de verklikker te voorschijn, en over- tuigd haar. Zo schoot'er, tot verweeringe van haar feit, niet over als het drinken. Zy drinkt en sterft.

Ziet *Justinus*, 39 B. 2 H.; *Appianus*, *G. Fabricius*, *I. Vaill-ant*, *Begerus*, &c. de *Rodogune*, tragedie van *Petr. Korneille* & de *Rodogune*, Roman van *d'aigne d'Issremont*, &c.

VERKLAARINGE.

Fromm] Zy was eerst getrouwd aan koning *Alexander de I*, by genaamd *Bala*; maar *Filometor*, deezen zijn dochter ontweldigende, gaf ze aan *Nikator*; welk huwelijk zy verbrak om aan *Sidetes* te trouwen, zo gezegt is.

De medaliën, vertoonen by *Vaillant*, *Begerus*, en *Spanhemius*, *Kleopatra* en haar jongste zoons hoofd nevens malkander, doch de haare, gesluijerd, op de waardigste en aanzienlijkste plaats hebbende, onder andere, op het ruggestuk, een voortstappend *Overwinningbeeld*, en ontrent het zelve een gesternte, het meektee-
ken

ken van Antiochien; nevensdit verwaande byschrift: ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ
ΣΗΣ ΚΑΕΟΠΙΑΤΡΑΣ ΘΕΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ
Degodin, koningin *Kleopatra*, en de koning *Antiochus*.

Medea] Haar vlucht met *Jazon* uit *Kolchos*, zijn hertrouwen met *Kreusa*, en daar op *Medea's* wraak geboet aan zijne kinderen, is ieder een bekend uit *Ovidius*, *Vol. Flakkus*, &c. en de beweeglijke treurspeelen van *Euripides*, *Seneka*, *Petr. Kornelle*, *18to* en *J. Vos*.

Verdiende] Aangezien *Grypus* zijn moeder met eerbiedigheid bejegende, en met ontzag beminde; waar door hy ook de bynaam van *Filomator*, Moederliever, verkregen heeft, volgens de *Scaligeriaansche* uittrekzelen, by *Spanhemius*, in zijn 5de Redeneering over de voortreffelijkheid en het gebruik der Medalien, 410 pag.

Mengde] Het geen by de Grieksche puikdichters een overschoon voorwerp van scherpzinnige sneldichten is geweest. Het *Bloemhof* heeft 'er eenige, die door de Latiniſten reeds in hunne taal zijn overgebracht, en wederom, t'onzen dienst, door *Vollenhove* verduitscht: uit 7 verscheidene heb ik het volgende uitgekeurd, en hier in doen vloegen:

*De geest des meesters, die Medea schildren zou,
Bevoert door kindermis, en 't krenken van haar trouw,
Ging lang in arbeid, om 't gemoed, tweezins bewoogen,
Te maalen met een merk van liefde, en ook van haat.
Noch trof de kunst haar wit. Zie 't beide in een gelaat?
De traanen dreigen, ende wrok is vol meedogen.*

Verhard] In de vertaalde *Agrippa* van *Quinaut* word van dezze ongevoelijke verhardheid aldus gesproken:

*Wie zonder strijd is, heeft die wortel in haar jeng
't Hart afgestooken.*

NEGENSE HOOFDSTUK,

Kuifcheid.

I. E L I S E,

kiezende fterven voor hertrouwen.

Tanta paratur

Scena pudicitiae. Claud. Laud. Seren.

Zy fpreekt:

V *Irgiël*, ik heb mijn borst met deeze pook doorboord;
'K beken 't, de wanhoop heeft my tot die daad gedreven.

Mijn deugd en eerbaarheid zijn oorzaak van mijn dood;

Terwijl ik die bewaar, helaas, verlies ik 't leven!

Dus liegt gy, lasteraar, wiens zoeneloozen haat
My, om een Frygiaan, oneerlijk fterven laat.

H I S T O R I E.

Die van Tyrus, beroofd van hunne koning *Belus*, droegen het rijkfbestier op aan des zelves zoon *Pygmalion*. Deezes zufter was *Elife*, gehuwd aan *Sichaus*, haares vaders broeder, priester van den Tyrifchen *Herkules*, een man van overgrooten rijkdom. *Pygmalion* die fchatten pogende tot zich te trekken, brengt *Sichaus* om den hals. Maar *Elife*, de vermogenfte der Tyriërs en Feniciërs op haar zyde getrokken hebbende, geeft zich by nacht, met gemelde rijkdom, op de vlucht. Landet in Afrika, koopt daar zo veel velds als zy met een offenhuid kon overdekken, en bond (286 jaaren voor de komst van *Eneas* in Italicn) de stad Karthago, die naderhand de Romeinuze veel werke gegeven heeft. Midlerwylèn *Harbas*, koning der Moe-

ELISE. Virg. 4. Aeneid.

Moorcn, het opgroejen deezcr stad beschouwende, begeerd, met bedreigingc van geweld, *Elise* ten huwelijk. Zy neemt eenigen tijd om zich te beraaden. Op welkers einde zy, in schijn van een offer toe te stellen, in de stad, een houtstapel gereed gemaakt hebbende, boven op het zelve, met den swaarde zich het leven neemt. Zedert van de Kartaginenfers als een godin met tempelplechten geëerd.

Zie *Justinus*, 18 B. 4, 5 en 6 H. 't Griekfche *Bloembhof* en haar Latijnsche vertaalders, &c. *Beverwijk*, &c.

VERKLAARINGE.

Elise] Diena haar dood, om datze zich zo mannelijk had omgebracht, *Dido*, dat is, *Virago*, *Manninne*; genoemd is; volgens *Servius* op het 4 B. van *Enëis*. Haar afbeelding vind ik op een fchoone, doch verdichte, medalie van zilver by de Heer J A K O B de W I L D E; welke op de eene zyde vertoonc een vrouwen borstbeeld, wiens hoofdharen cieraalijk zijn gevlochten en zaamengeknoopt, nevens dit byfchrift; ΔΙΔΩ ΒΑΔΙΑΙΣΣΑ, de koningin *Dido*: en op het ruggeftak e n hooge stad, met vierhoekige muuren omringt, hebbende 3 oorlogs chepen in haar haven leggen, geteekeud: ΚΑΡΧΗΔΩΝ, de stad *Karthago*.

Doorboord] Haar dood (gelijk zy van de Poëren *Virgilius* en *Stilins* word beschreeven) leverd ten minften drie fraaye tafereelen uit; als:

I. Waar in zy gereed is zich te doorfteeken, leggende op hare knyen, en spreekende, met de deegen in de vuift, deeze laafte woorden uit *Virg.* 4 *Enëis*.

Dulces exuvia, dum fuit a deusque sinebant,
Accipite hanc animam. &c.

O nagelaaten kleederen en lijfcieraaden, my aangenaam en waard zo lang het god, en het lot beliciden, ontfangt deeze ziel. &c.

II. Waar in zy zich doorfteekt.

III. Waar in zy doorftooken ligt: in welke laafte ik weder zeven omftandigheden aanmerk, te weeten:

I. Een zeer hoogen houtstapel; gelijk zy is van *A. Boffe*, voor 't 4 B. van *Enëis* is afgebeeld; volgens *Silius*, 8 lib *Bell. Pun.*

Pyram,

UITMUNTENDE VROUWEN. 73

*Pyram, cujus de sede dabatur
Cernere cuncta freta, & totam Carthaginiis urbem.*

Een houtmyt van wiens top men geheel Karthago en de omleggende zee kon overzien.

II. Zeer kostelijk gewaad, op de Frygiaansche wijze geborduurd; ongerwijfeld een geschenk van *Eneas*; volgens *Silius*:

*Hic Phrygiam vestem, & baccatum induta monile,
Postquam. &c.*

Na dat zy de Frygiaansche klederen had aangetrokken, en de parelsnoeren omgehangen.

III. Hangend hair; weder volgens *Silius*:

*Resolutaque crinem
Evafit ... in celsam ... pyram &c.*

Het hair ontbonden hebbende klom zy op den hoogen houtmijt.

IV. Met swaard van *Eneas*, waar voor eenige Schilders een stilet of pookjencemen; volgens *Virgilius*:

*Altos
Conscendit furibunda rogos, ensesque recludit
Dardanium, &c.*

In haare razernye den houtstapel opgeklommen zynde, trok zy het Troiaansch swaard uit de schede.

V. Het leggen in de schoot van haar zuster *Anna*; volgens *Virgilius*:

*Semianimemque sinu germanam amplexa fovebat
Cum gemitu.*

De zuster had, al zuchtende, haar, zielroogende, in haar schoot opgevat.

VI. Het leunen op den elleboog; volgens den zelfden:

*Ter sese attolens, cubitoque innixa leuavit,
Ter revoluta tero est.*

Driemaal richtte zy zich over eind, rustende op haar elleboog; doer
driemaal rolde zy in het bed wedernêc.

VII. Eindelijk opgeslaagen oogen; volgens den zelfden:

*Ille graves oculos conata attolere, rursus
Deficit.*

Zy poogd heel pijnelijk haar pogen naar den hemel te heffen;
maar heeft geen krachten genoeg.

Dit alles bynaar is van den Fenix schilder *Ger. Laireffe* waargenoo-
men in zijn Konstafercel van de stervende *Dido*; wiens weergalooze
behaaglijkheid my dit Klinkdicht op het papier dede stellen:

*Hoe cierlijk deê Virgïl de droeve Elise sterven,
Toen hy dat dicht schreef dat het haast bewoogen hart
Eens teëren lezers, door onlijdelijke smart,
En een doet krumpen, en van siebrik zyn warmte derven!*

*Noch ciereijker sterft zy door Laireffes verven.
Haar blanke boezem sweet, ten uitersten benart;
Haar schreiende oogen staan met arbeid opgespard,
Als of ze noch de draad haar 's levens moest zien kerven.*

*Terwijl het swarte bloed uit de open wonde lekt,
't Gewrichte zich verdraaid, en uit zyn voegen rekt,
Alle ad'ren swellen, en de blauwe spieren lillen.*

*Dus is de pen te swak om tegen het pinceel
Te worstelen; en 't vaers wijkt voor het tafereel.
Ei, zacht! 't zyn zusters, en die passen geen geschillen.*

Bewaar! 't is aanmerkelijk, hoe *Dido's* dood, door haare be-
weeglijkheid, en tweederhande oorzaak, aan de uitmuntendste poë-
ten van deeze en de voorige eeuwen tot *Treurdicht*, *Heldendicht*,
en *Sneldicht* heeft stoff gegeven; te weeten (behalven *Virgilius* en
Silius) aan *Ovidius*, *Alexand. Hardy*, *Nik. Frischlinus*, *Ioost v.*
Vondelens, *And. Pels*, *Jak. van der Does*; het Griek'sche *Btoemhof*, *Au-*
sonius, *Marullus*, *Sanazarus*, *Scaliger*, *Beza*, *Menestius*, *Mercerius*,
Bellagus, *Buchanannus*, *Marino*, &c. Meergenoemde *Vollenhove*, in
zijn *Heidensche Dapperheid*, sneldichten te pas brengende heeft, on-
der andere, dat van *Scaliger* de oude aldus verduitscht:

ik Zacht.

'k Zocht, toen ik Jarbas min, geweld, en lagen vlood,
 En vond by lijkdiens hulp, begunstigd van de dood.
 Maar gy, Romein, die valsch mijn eer beklad met logen,
 Hoord dit te boeten door mijn hand en rijksvermogen.
 Eneas volk! betigt geen Penen met verraad
 Noch ontrou, zo gy Zelf uw trouwbedschelms verlaat.

[Lasteraar] Makrobius gelooft, (5 lib. *Saturnalia*, 17 cap.) dat *Virgilius*, als een rechtschapen Romein quansuis, het trouwen en scheiden van *Dido* en *Eneas* versterde uit haat tot de Karthaginezers, der Romeinen gelwoorene vyanden. Ten minsten het is zeker dat *Elise* de stad Karthago bouwde 286 jaaren na de komst van *Eneas* in Italiën (zo hy daar ooit heen is gegaan; want dat word in twijfel getrokken van *Sam. Bochartus*:) 882 jaaren voor des Heeren Geboorte, en 132 jaaren voor Romes stichtinge, welke in het jaar 750 voor des Heeren menschwordinge is geschied. Ziet het Jaarregister achter de Roomsche Historie van *Florus* gevoegd; *Viktorin. Strigelinus*, over *Justinus* schrijvende, 50 en 215 pag. en *Thom. Fabianus*, in zijn aantekeningen over het 1 en 4 B. van den *Enëid*.

Evenwel is het verduichtzel van *Virgilius* by de treutspeldichters, schilders, en beeldhouwers, geloofwaardig gebleven; en de tattelijke waarheid van de kuifche *Dido* door de vermaakelijke schriften van hem en zijne navolgeren geheelijk onderdrukt. Zie *Makrobius*, in zijne aangetrokkene *Saturnalia*.

Dus onderschryft *Andr. Pels*, de Konstplaten van zijn *Dido* (door *Ger. Lairesse* geteekend) met dezelve buitenspoorigheid, op deeze wyze:

Verbodeen darte Min ontvluchte nooit zijn straf;
 De Woede en Wanhoop rukt hem voor de tijd in 't graf.

En

Dus deerlijk snuwelde *Karthagoos* koningin;
 Men schrikke en wachte zich voor ongebonde min.

2. LUKRETIA,

de onteeringe op zich zelven wreekende.

Mori satius vita quam ferre pudorem.

Claudian. Gildon. Bel.

Zy spreekt:

A Lziende zon! dring met uw straalen in mijn borst!
Zie, zie daar of mijn kuis en nooit bevlekt gewiffen,
Met deeze onteeringe, in het minste ook is bemorst?
Kend gy me zuiver? of moet ik mijn achting missen?

Wel aan! dan wil ik niet meêr leven: 'k zoek de
dood;

Doch kan mijn deugd de naam van lijdzaamheid
niet draagen,

't Is echter dapperheid als ik dit lemmer stoot
In deeze borst, waar in die boofwicht nam bchaagen.

O vader, 'k heb geleefd! vaar wel, *ô Kollatijn!*

Gy *Brutus*, wreek me, en straf dien weeligen *Tar-*
quijn!

H I S T O R I E.

De Romeinen tegens de Rutulers oorlogende, en voor de stad Ardea in het veld leggende, rees'er onder de hoofden van het leger, over tafel, een geschil wegens hunner vrouwen deugdzaamheid. Elk prees de zijne. *Kollarnus*, bloedverwant van de *Tarquiniën*, was van gevoelen dat daar af een proef genoomen moest worden. Men rijd dan uit het leger; en vind de koningin by een wellustig gezelschap gastmaalen; maar *Lukretia* werkende, in stilligheid, onder haare dienstmaagden. Dus bleef de prijs by deze, de vrouw van gemelde *Kollarnus*. Weinige dagen daar na keerd *Sextus Tarquinius* alleen binnen *Kollaria*; word heuschelijk ontfangen; doch gaat des nachts, met het swaard in de vuist, in de slaapkamer van *Lukretia*, dien hy overweldigt en verkracht. Maar, met het aanbreeken

LVCRECE Titus Livius lib. 2.

DIT MUNTENDE VROUWEN. 83

van den dag, ontbied zy haar vader, haar man, en haar maus vrienden *Brutus* en *Valerius*; ondekt hen den vuilen handel van de jonge *Sextus*, en steekt daar op, met een mes, zich zelve het hart af. Waar na de bloedvrienden zamen spannen tegens *Tarquinius* de *Verwaande*, en hem met zijn vrouw en zoonen uit *Romen* doen vluchten.

Ziet *Livius*, en alle de *Roomsche* schryvers; *Ovidius*, 2 B. zijnes *Almanaks*, &c. *Malvezzi*, *Scudery*, *Le Moyne*, *Beverwijk*, &c. voorts de sneldichters zo haar lovende als laakende, *Theod. Beza*, *Egid. Menagius*, *Petr. Egidius*, *Scaliger* de oude, *Kasanova*, *Haar. Marius*, *Georg. Benedictus*, *Artur. Jonstonus*, *Lud. Alcalmus*, *Kord. Lepidus*, *Apostolius*, *Gyraldus*, *Modestus*, *Marino*, &c. *Kasp. Barlaus* in zijn klachtdicht, door *Sterringa* verduischt, &c.

VERKLAARINGE.

Ontteeringe] Welk ik eens in een tafereel, door *Stokade* gedaan; in zeeker aanzienlijk huis binnen *Groningen*, heb gezien; waar op het volgende gedicht als toen van my is gemaakt:

Tarquijn, ik kan u niet bekyven

Dat gy, een onbeleefde gast;

Die blanke letie op dit zuiver bed verrast;

Stokade doet my mee die dertelheid bedryven:

Maar gy drukt, onbezuisd, de poesleleden neer;

En doet haar, met uw wapens, zeer!

Schreij niet; gy moet hem toch verladen!

Lukretia, dit bluscht geen brand!

Uw traanen zijn te swak, en vecht gy met uw hand?

Zy swijgt; en 'k zie de schaamt, met kuische rozebleden,

Bescha duwen haar schoot, dat uitgepikt yvoor;

Vergeessch: het stout geweld breekt door.

Dood] Haar zelfmoorderye word van gemelde *Alcalmus*, met een speclende vryheid (de *Poëten* toegelaaten) verdedigd; in tegendeel berispt van *Beza*, met een sneldicht door *Jer. de Deking* op deeze wijze vertaald:

Zou, Lukretia, des schenders daad beviel,

Zo kond gy, uit uw dood, noch loon noch lof verwerven:

Of zo misschien 't gemoed zich onbezodeld hiel,

Wat dubbel was 't de schuld eens anders te besterven.

Uw daad dan was, Lukrees, noch loffelijk noch goed;
Gysneuveld, hoe men 't neemt, of schuldig of verwoed!

Maar in dat van *Alealmus* hoord men haar in een *Perzoonverfijering*
(volgens *Vollenbore*'s overzettinge) de waereld aldus aen (preeken):

Tarquijn, die met geweld mijn huwlijksbed schoffeerde,
Was 't licchaam meester; maar onwinbaar bleef 't gemoed.
En zo de minste lust gedwongen leen onteerde,
'k Heb met mijn leven dit wel rijkelijk geboet.
Ik leerde Rome, hoe mijn ramp-en smaat-geuooten
(Al blijft haar naam by elk van opspraak onbesmet)
Niet rein zijn, zo haar bloed niet, mannelijk vergoten,
Zelf 't onbedreven quaad afwassche van haar bed.
Dus bergd en toond de dood mijn eer noch ongeschonden,
Terwijl ik straffe aan my, het geen ik nooit misdreef.
Mijn voorbeeld lijd niet, dat een vrou ooit ongebonden,
Hier door gemoedigd, eer en kuisheid overleef.
Haar lust de halve schuld van 't lasterstuk te dragen,
Die 't leven, na 't verlies der kuisheid, kan behagen.

Geleefd] Op haar beeld door naald, beitel, of pinceel gewrocht,
zijn in allerhande taalen outelbaare sneldichten gemaakt; doch
onder deeze behaagde my allermeest dat van *Arthur. Insonnas* op
de *Lukretia* door *Isabella Seton*, gravinne van *Lauderdale*, gebod-
duurd; 't geen *Vollenbore* in deezer voegen verduitscht:

Zie hier *Lukretia* haar kuische borst doorsteeken,
Eens anders misdaad met haar eige misdaad wreeken;
Haar naam leeft eeuwig door twee dingen, hand en bed:
De hand van doodschrik vreemd, het troubed vry van smet,
Noch pronkt ze met een prijs zo schoon door *Seton*'s naalde,
Als ooit haar stoute hand of zuiver bed behaalde.

Brutus] Deeze *Luc. Innus Brutus* was een zusters zoon van de ko-
ning *L. Tarquinius* de Hoogmoedige; dien hy nochtans, na de ver-
krachting van *Lukretia*, tentroon uit schupte, de vryheid te Ro-
men allereerst invoerende, en door het halsgerecht zijner zoone
(met de dwingelanden in het heimelijk verbonden) handhavende.
Leest van zijn beleid en dapperheid *Livius*, *Dionijs*. *Halykarnassens*.
Platarchus in *Poptik*, &c. en ziet zijn afbeelding onder de geslacht-
penningen der *Juniën* by *Enl. Ursinus*.

3. STRATONIKA,

verbergende de liefde tot Antiochus.

Torretur aestu tacito. Senec. Hippol.

't **I**S *Stratonika*, die 'k op 't prachtigst hier vertoon;
 Kom, blijf niet hangen by de vorst of by zijn zoon;
 Maar merk 't ontroeren aan van deeze koningin!
 De fierheid worfeld op haar kaaken met de min;
 Aanschouw, door 't vel, in 't bloed een vreesfelijk gety;
 Het rood verdwynt en rijft ook in de schildery;
 't Verdoofd by beurten hier het wit, en 't word ver-
 doofd;

Terwijl het jagend hert zich heimelijk verloofd
 Aan prins *Antiochus*, die meê die strijd gevoeld.

Stiefmoeder, die wel mind, maar op geen schelm-
 stuk doeld

Als *Fedra*, 'k zie de strijd gesluit, het bloed bedaard,
 U, met dien braven zoon, tot 's vaders rust, gepaard.

HISTORIE.

Antiochus de I, bygenaamd *Soter*, zoon van de Syrische koning *Seleukus de I*, *Nikator* togenaamd, bemind met een uitnemende tederheid zijn stiefmoeder *Stratonika*, dochter van de Macedonische koning *Demetrius Poliorcetes*. Durfde evenwel die opspraakelijke liefde aan niemand openbaaren. Dus sleet het verbergen deezer quelling de prins in het bed. 't Geen de koning dede treuren, ja het geheele hof, de dood van den quijnenden *Antiochus* verwachtede. Doch de geneesmeester *Erasistratus* brocht deeze verlegenheid te recht, en verjoeg het ongeval, dat het rijk over het hoofd scheen te hangen. Hy merkte, in het komen en weg gaan van *Stratonika*, zeer schie-lijke veranderingen in des princen weezen, ademtocht, en ader-
 slag; en ontdekke daar uit een ingekroopt minnevuur. De va-
 der, de reden van zijnes zoons krankheid verstaande, en wee-
 zende gewilliger in zijn vrouw als in zijn erfgenaam te verlie-
 zen, gaf den innigzieken *Stratonika* ten huwelijk.

STRATONICE. Plutarck. in Demetr.

W. Kneller del. J. Goussier sculp.

Zie *Appianus*, in zijn Syrische oorlogszaaken; *Plutarchus* in het leven van *Demetrius*; *Diodorus Sicul.* inde *Petrescaam-*sche uittrekzelen, *Vol. Maximus*, 5 B. 7 Hoofdst. *Quinault* in *Stratonika*, tragedie, &c.

V E R K L A A R I N G E .

Stratonika] Het *Besluit* schrift van die van *Smyrna*, by *Seldenus* (in zijn *Oxford* sche marmersteen) geest haar de naam van godin; en in het *Verbond* schrift van die van *Smyrna* en *Magnesia*, by den zelfden, word *Venus*, biinnen *Hierapolis* gevierd, na haar de naam van *Venus Stratoniceis* gegeven; van welke ook *Tacitus*, Jaarb. 3 B. 63 Hoofdst. gewaagd. Zie *Lucianus* van de Syrische *Venus*, of *Iuno*; gelijkze by *Plutarchus* in het leven van *Krassus* word genoemd.

M. Baudelot de *Dairval*, in zijn boek van het *Voordeel*, ontfangelyk uit het *Reizen*, vertcheidene Griekische Medaillen van *Afiatische* vorsten en vorstinnen optellende, noemd ook die van *Stratonika*, gemaalin van de koning *Antiochus Soter*; doch, alzo my dezelve noch niet te vooren is gekoomen, zal het genoeg zijn dat ik het ten minsten heb aangeroerd.

Vorst] *Scienkus* de I, gelyk gezegt is (*Nikator* of *Overwinnaar*, wegens 23 door hem verkregene overwinningen, toegenaamd) was de zoon van *Antiochus*, de voornaamste der veldoversten van de *Macedonische* koning *Filippus*; of liever van *Apollo*, gelyk zijn moeder *Laodice* geloofde, volgens *Justinus*, 15 B. 4. Hoofdst. Ziet van zijn krygsbedryven *Appianus*, *Justinus*, *Diodor. Siculus*, *Plutarchus*, &c.

Op zekere medaillen by meêr genoemde *Vaillant* ontmoet hy ons ongebaard, en met een leeuwenhuid (naar de wyze der *Macedonische* koningen van *Hercules* quansuis afkomstig) overdekt: wiens ruggesluk een dreigende stier (de reden zie by *Appianus*) vertoond, nevens dit byschrift: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ, des konings *Selouci*.

Zoon] Wiens afbeelding mede by *Vaillant* op een medalie is te zien, vertoonende hem ook ongebaard, en met den koninglyken hoofdband omgord, tusschen welke iets uitkykt dat ik liever voor een hoorn (de reden zie by *Spanhemius*) als voor een vleugel volgens *Vaillant*, zou aanneemen: op wiens verkeerde zyde *Apollo*, zijn ingebeelde grootvader, met pyl en boog gewapend zit; mede eenvoudig geteekend: ΒΑΣΙΛΑΣΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ, des konings *Antiochi*.

Rood] Vergelyk met dit eens het ontroeren van *Senecaas*, of *Ravins* of *Pradons Fedra*, en *Vondelens Jempfar*; doch voornaamelyk met de keiserinne *Fausta* van *Bern. Stephanus*, die haar (*Krispus*, zoon van *Konstantijn de Groote*, en haar stiefzoon, boven maaten beyninnende, en echter, als deeze *Stratonica*, haar liefde verbergende) in het 3 toneel des 2 handels van zijn treurspel, dus beschryft:

*Pallet, ignescit, color
Non unus errat; similis attonito, modo
Exanimis albet vultus, amissas prior
Modò flamma vires reparat, & variâ vice,
Fugat & fugatur oris ingenui rubor.*

Zy verbleekt, en staat weder als geheel in 't vuur; doch haar verf veranderd ieder oogenblik; dan is het weezen wit en dootich; en dan brandend en ontsteeken; waar door het eerbaar rood haarer wangens, by beurten, weggaat en wederkomt.

Voeld] Dit zelyc geval word van *Soranus*, in het leven van *Hippokrates*, *Perdikkas* de twaelfde koning van Macedonien toegeschreven; welke getuigd, dat hy op *Fijle*, de byzit van zijn overledene vader *Alexander*, zyn zin gezet hebbende mede (waarlyk krank was geworden; doch door de schranderheid van *Hippokrates* hersteld engenezen. Zie *Joh. Henr. Meibomius* in het 20 Hoofst. zynere *Verklaringen* over den *Beid* van *Hippokrates*.

Stiefmoeder] In de historie vind ik nergens dat zy op de prins in liefde was ontsteeken; maar ik heb, voor eenigen tyd, dit uit de treurspeelender *Romanzische* Franschen gehaald; die (terwijl zy alle grootsche voorvallen met hunns laste minneryen bederven, en ontzenuwen) van der treurspelen oogwit geheeliyk afdwaalen: want in het marmere zinnebeeld van de vergoding des Griekschen hoofddichters *Homerus* (door de Heer *Gisb. Kaper* zo onverbeteryk uitgelegt) word het *Treurspel* in de gedaante van een man verbeeld, aangezien zy koningen, vorsten, en helden in hunne rampzaligheden vertoon; daar alleen het *Blijspel* (des ook in gemeld marmere als een vrouw verschynende) ontceerde maagden en verliefde hoeren, in hunne minplegingen op het toneel doet verschynen, volgens *Laktantius*, 6 B. 20 Hoofst. zynes *Onderwijz*.

Fedra] Die wel op *Hippolytus*, haar stiefzoon, verliefde, doch (niet konnende tot haar oogmerk geraaken) hem valschelyk beschuldigde en ter dood brocht. Ziet, behalven genoemde Treurspeldichters, *Ovidius*, &c. de Sneldichters van het Grieksche *Bloembes*, *Muretus*, *Sabaus*, &c. uit het *Bloembes* vertaalde *Vollenhers* dit volgende.

*De kuisheid en de min, twee nimmer eens gezinden,
Zijn 't eens, en worstlen om twee zielen te verslinden:
Want Fedra raakt om bals door razend minnevier,
En de eed'le kuisheid staat Hippolytus zo dier.*

4. Z E N O B I A ,

naar de dood van Odenatus de wapens handelende.

Stravisse feras immitis amabat. Sil. 1 Bel. Pun.

Dit is *Zenobia*, vorstin der Palmyreenen;
Zet zy den silv'ren helm eens af, men ziet een vrouw;
En had haar boezem door de sluyer niet gescheenen,
'k Weet dat men, in dat staal, een krijgsman zoeken zou.

Zy proefde 'er kracht, in 't woud, op tijgers en leeuwinnen,

Dien zy de kop vergruisde, of in de lenden schoot.
De liefde zelf kon op die jageres niet winnen,
Een fiere weduwe naar *Odenarus* dood.

't Was dan geen wonder dat zy legers aan dorst voeren,
Egipten dreigen, en heel Azien beroeren.

H I S T O R I E.

Als onder de lafhertige en achtelooze bestiering des Roomschen ryks van den keiser *Gallienus*, in alle gewelten de veldoversten, door hulp der krygsknechten, tot vorsten zich opwierpen; regeerde *Odenarus* Palmyra, en de omliggende oosterse landen van Syrien. Zijn vrouw was *Septimia Zenobia*, in heldachtyghheid, geleerdheid, en eerbaarheid uitruuntende; die zich van hem nooit liet bekennen als om te ontfangen, en ontfangen hebbende de mannelyken ommeegang ten eenemaal ontweek. Haar man omgebracht zynde, nam zy, op de naam van haar zoonen, de regeeringe by der hand, met den koninglyken hoofdband en helm op het hoofd, en een purpere krygsmantel om de schouderen, in het leger verschynende. Oorlogde tegens de Perziaanen, Egiptenaaren, en Romeinen. Verwonnen, ten minsten verswakt zynde, gafze zich over aan den

ZENOBIE *Trebellius Pollio.*

den keizer *Aurelianus*, op voorwaarde dat zy met haare kinderen hem naar *Romen* moest vergezelschappen. Zy ging dan, benevens haar zoon *Vabalathus*, voor de triomfwagen van den keizer, met goude ketenen, gesteeuten, en allerhande kostelykheid zo overladen, dat zy, om haar adem te hervatten, zomwijlen moest stand houden. Voorts is haar het leven geschonken, en vergund, met haar kinderen, op een hofstede ontrent de stad *Tibur* (niet verre van *Romen*) in eer en aartzien haar leven te verstyten.

Ziet *Trebell. Pollio* in het leven van haar en *Odenatus*, *Herodes*, *Tetricus*, &c. *Flav. Vopiscus* in het leven van *Aurelianus*; *Okko*, *Mediobarbus*, *Patinus*, en andere uitleggers der Keiserlyke medaliën, *Lipsius*, *Scudery*, *Le Moyne*, *Beverwyk*, &c. *Klaud. de Cirkel* in zyn treurspel van *Zenobia*; en de sneldichters, *Scaliger*, *Marino*, &c.

VERKLAARINGE.

Dit is] Zo plachten veleer de schilders, of beeldhouwers, onder de voornaamste beelden van hunne historicaferceelen de naam te schryven; volgens getuigenis van *Pansanias* (10 B.) spreekende van het beeld van *Helena*, in de schildery van *Troies* verwoesting, ook zonder het byschrift (schoon het'er nevens stond) te kennen. Alwaaron *Lucianus* (in *Herodot.*) in het tafereel, het Huwelyk van *Alexander de Groot*e en *Roxane* verbeeldende, twyfeld van wat jongeling *Hefestion* ondersteund word; aangezien zyn naam daar niet staat by geschreven; gelyk dit word aangemerkt van dikmaals aange trokkene *Kyperus* in de verklaring der vergoding van *Homerus*.

Palmyrienen] Een oosterlyk landschap van *Syrien*, zyn naam dragende van de stad *Palmyra*; welke van *Plinius* (5 B. 25 Hoofdst.) wegens haare gelegenheid bovenmaaten word geroemd. Zy is gebouwd van de koning *Salomon*, en heet *Thadmor* in *Paralipomen.* 2 Hoofdst. 8 veers; Zie mede *Josephus*, 8 B. 2 Hoofdst. der *Joodisch. Oudh.* Doch is naderhand door *Aurelianus*, overwinnaar van *Zenobia*, vernield en geslecht; volgens *Vopiscus* in het leven van dien keizer. Ziede Aanmerkingen van *Thomas de Pinco* over het *Stederegister* van *Stefanus*.

Vrouw] Die (zich roemende afkomstig te zyn van *Ptolemäus*, zoon van *Mark. Antonias* en *Kleopatra*) deshalven deeze koningin tot een voorbeeld en richtsnoer haares levens neemt in de brief tot den keizer *Aurelianus*; te leezen by gemelde *Vopiscus*.

Op de medaliën welke ons *Segrinus*, *Spanhemius*, en *Patinus* vertoonē, verschynt zy met overdekte schoulers, omgeboogen haitlokken, en een myter op het voorhoofd; nevens dit opschrift:

CELTIMIA ZHNOBIA CEB. De keiserin *Septimia Zenobia*; wiens ruggestuk draagd de beelden van de *Hoop* tusschen dooze letteren: L. E. F 5 Ge.

Genoemde *Seguinus*, in de verklaringe zynere uitgezochte medallien, 2 Hooldft. de 23 Medal. zeer geleerdelyk over de bynaam van *Septimia* redenerende, geloofd *Zenobia* uit een Roomsch geslacht geprootten te zyn, en geeft ons in bedenkinge of *Septimus*, eene der moordenaaren van *Pompejus de Groote*, aan de *Ptolomeën* vermaagschapt, deez overoude stamme in Syrien tot aan deeze vorstin niet heeft voortgeplant.

Helm] Ik volg het sneldicht *Scaliger* den ouden; handelende van *Semiramis* in deezer voegen:

*Tolle gravem galeam, attollet se femina, solum
Tolle uterum, invenies corque animumque viri.*

Neem den helm van het hoofd, en daar zal zich een vrouw opdoen; wend uw oogen van de teeldeel en af, en u zullen hier een manshart en een mannemoed bejeguen.

Krygeman] Ziet diergelyk een heldenaart in *Penthesilea* by *Q. Smyrnaeus*, in *Kamilla* by *Virgilius*, in *Marfise* by *Ariosto*, en in *Klorinde* by den onvergelykelyken *Tasso*.

Woud] Ik vind dit nergens als in onze Afsceeldinge, ongetwyfeld met een poëtische vryheid ontworpen en voltrokken. De poëten (volgens *Sokrates* by *Plato* in *Feidon*.) moeten versieren en niets naar de waarheid spreken; het is haar gewoonte (zegt *Strabo*, 1 B. der *waerfeld beschr.*) in de historie haar aanvang te neemen, doch ook dezelve, met byvoegzels te vermeerderen, en een voegelyke cicrylheid te geven.

*UNE Dame Chrestienne & Françoise combat jusques
a la mort pour sa chasteté. Greg. Turon lib. 9. Cap. 27.*

5. De Fransche Maagd,

haar eer verdedigende tegens de geweldenaar Amolon.

Liliumque non tactum. Martial. 5 lib 39 epigr.

OP lelien, als die, draagt Frankryk roem.
De kuisheid kon nooit hagetwiter schynen
Als op getooid met zulk een suivre bloem,
En in de schoot van zulk een armelyne.

Vorst *Amolon*, van tegenstand vermoeid,
Valt op zijn bed in slaap; zy vat den degen,
En quetst hem dat het bloed van 'r leger vloeid.
Hy schreeuwd; de wacht houd deere *Judith* tegen.

Neen, roept hy, laat haar gaan; indien ik sterf,
Mijn rykdom zy die kuische tot een erf.

HISTORIE.

Zekere jonge dochter van Kampanje, een deel van Frankrijk, ten tyde van koning *Contran*, ontrent het jaar 580, langen tijd gevryden aangezocht van eenen hertog, *Amolon* geheeten, stond op het punt van, door zijn baldaadigheid, haar kuisheid te verliezen. Maar zy vermocide hem, reeds door een geweldige dronk bevangen, zo met haar tegenstand, dat hy van slaap overwonnen, in zijn bed neder zeeg. Als wanneer zy zijn geweer trok van meeuinge om hem het leven te beneemen. Doch hy wierd wakker in het treffen. En als, op het gerucht, de kamerlingen toefchooten, zo prees hy die maget, en beval dat men haar zou laten gaan, aangezien hy, naar zijn verdiensten zich vond gestraft. Zy wierd evenwel voor *Contran* gebracht, die haar ook het ombrengen van *Amolon* met verwondering vergaf.

Ziet *Gregorius Turonensis*, 9 B. 27 Hoofdst. *Le Moyne*, &c.

V E R K L A A R I N G E .

Lelien] Eenige fchrijvers gevoelen het wapen der oude Franken te beftaan in 3 zwarte padden, of vorfchen, in een gulden veld, mogelijk met het byfchrift; *MIHI TERRA LACUSQUE*, *Ik bouwde my op het vaste land en in de moerige poelen*; ter gedachtenis van de poelen, meeren, en moeraffen, hunne allereerfte fchuilplaatzen: evengelijk, volgens *Makrobins*, de oude Alaanen, Schwaben, en Duitfchen, een kar (als het blaazen van hunne vryheid) in hunne vaandelen voerden.

Andere daarentegen meenen dat zy geen 3 vorfchen, maar 3 kroonen in een zilver veld vertoonden: wat'er af zy, 't is zeker dat de Koning *Klodovus* (*Hlodowich* in de oude fchriften) *Christen* geworden zijnde, 3 vergulde Lelien, in een blauw veld, van den hemel quansuis hem toegesonden, heeft aangenomen. Ziet de *Florus Francicus* van *Petr. Berthault*, 1 B. 38 Hoofdst.

Frankrijk] De Franken waaron eigenlijk vrye en franke Duitfchers, die deeze hunne naam kreegen, toenze onder het dekzel van 's vryheids (choone naam, het Roomfche juk afwierpen, en zich tegens den geweldigen meester opftelden. Ziet *Prokopius*, 1 B. des Gott. oorl. 3 B der Wend. Oorl. *Agathias*, *Jornandes*, &c. Lagen aan de zeeftand, van den Rhy en de Elbe ooringd en bepaald; erneerende zich met vrybuiten, volgens *Ammianus*, 27 B. *Orosius*, 32 B. *Mamertianus* in zijn lofreden, &c. Haar naam, by *Tacitus* onbekend, wierd onder de Keizer *Gallienus* eerst gehoord; als wanneer zy zich van de Gallie (hunne tegenwoordige woonplaatze) hebben meester gemaakt, verkiezende een zeer vruchtbaare en vaste grond voor hunne weeke moeren en onvruchtbaare woeftenyën. Ziet de lofredenaars van de Keizers *Diokletianus*, *Konstantius*, *Konstantinus*; en *Sidonius Apollinaris*, van zekere *Consentius* in deezer voegen fchryvende:

Tu Vidrum, Vahalim, Visurgim, Albin,
Fraucorum et penitiffimas paludes
Intrares, venerantibus Sicambris, &c.

Gy zoud moeten deufftappen de Vecht, de Waal, de Wezer, de Elbe, en der *Franken* binnewaarts gelogene moeraffen, daar u de *Sicambri* zouden ontzien.

Dus moeten immers de verwaande Franschen heden, in hunne verwyfde galanteryën, bekennen dat zy telgen en uitspuitzels

UITMUNTENDE VROUWEN. 91

Van onze voorvaders, de moedige en dappere Sicambri, Batavi, Frisii, Saxones, en Chauci; dat is, Overisalers, Zutfeners, Kleeflanders, Westfalingers, Embders, Bremers, Ofsenbruggers, Lingeners, Benthemers, Twenters, Drenthers en Friezen zyn. Ziet de *Batavia* van *Hadr. Junius*, de *Drentsche Antiquiteiten* van *Joh. Ptkhard*, &c.

Armelijn] De Natuurkundige zeggen dat dit dier (mus Ponticus van *Plinius* geheeten) menschlijk en moeder bebolwerkt, eer daar in beslooten wil blijven, en van honger sterven, als (een weg door die vuiligheid maakende) zyn hagelwitte vacht besmeuren: dus spreekt *Petrarcha*, in het *Zegelied* van de *Suiverheid*, van het zelve, als een zinnebeeld voor alle kuische verstrekkende, in deezr voegen:

't Zeegteeken in deez dapp're strijd zal zyn
In't groene veld een witten armelijn.

Ziet zyn afbeeldinge by *Jak. Kats*, met het byschrift: *Malo mors quam fadari*; 'k wil liever sterven als my besmetten; voorts de *Icologia*, of uitbeelding des verstands van *Cesar Ripa*, by *Pudicitia* of kuisheid; *Sylvest. a Petra Sancta*, de *Symbolis Heroic.* 1 B. 3 Hoofdst. &c.

Quelst] Diergelijk en by naar het zelve verhaald *Beverwijk* van eenes Advokaats dochter binnen Rijsel, tegens een Spaans edelman zich verweerende; 3 B. 6 Hoofdst.

6. G E N O V E V A ,

in het bosch omfwerende.

*nec merfus acerbis**Exiat bonos. Stat. 4 Thebaid.*

Ziet hier de kuisheid zelf, de zuuy're GENOVEVE,
 Noch, buiten kennis van *Ziegfridus*, in het leven:
 Het byzijn van haar krooft verminderd haar verdriet,
 In wiens gelaat zy den bedrogen Paltzgraaf ziet.

Onnozel kind! 't kon ook uw' moeder niet verveelen,
 Wanneer uw' handjes haar bekreeten wangen streelen,
 Wanneer uw' kleine mond haar traanen binnen
 flokt,
 Terwyl u't lieve rhee, met volle tepels, lokt.

Neen; neen: dit zielvermaak doet haar haar leet ver-
 geeten:

Zy schynt van *Golo*, en zijn haat, niet meêr te weeten;
 Zy wandeld, in dit dal, zo wel met u te vreên,
 Als waar dit hol haar een paleis van marmersteen,

En 't onbesuyfd geboomt een rijgel hofpilaaren.
 O schoone! 't is een last zijn' oogen te bewaaren
 Voor 't hagelwit albast van uw' ontbloote nek,
 Yvoore schouderen, en boezem zonder vlek:

Doch, 'k voel zo haast geen vuur, door deeze le'en,
 ontstoken,

Of zijn geweld terstond, door dit gezicht, gebroken:
 Uw' droefheid wederhoud myn wellust, en myn
 hand;

En bluscht, met traanen, dien onreedelijken brand.

HISTORIE.

Ziegfridus (gemeenlyk *Sifrooy* genoemd) uit de Hertogen van Brabant afkomstig, Paltsgraaf van Trier, onder den wydberoemden *Karel Martell*, tegens de Sarazenen te velde trekkende, gaf de belangen van het graaffchap en het hof aan zekeren *Golo*. Welke, na dat de Paltsgraaf naar Frankryk was vertrokken, tot oneer verzocht des zelve eerbaare huysvrouw *Genoveva*. Die, in haar mans afwezen, een zoon ter waereld had gebracht. *Golo*, tot zijn oogmerk niet geraaken konnende, beschuldigde haar van echtbreuk, als of dat kind by haar in onechte was ontfangen. Veroordeelde voors, uit last van *Sifrooy*, haar om, nevens haar kindeken, in een bosch, in een poel verdrouken te worden. Doch die dit werk was aanbevoolen lieten haar leven, en brochten *Golo* 't vereifte bewys van haar onverdiende dood. Ondertusschen sworf *Genoveva* in her wond, terwijl haar zuigeling van zeker ree dagelyks wierd gespyst. In het vyfde jaar haares ballingschaps, te weeten in het jaar onzes Heeren 750, ontmoete zy met haar kind den Paltsgraf, by toeval op de jagt zynde verdoold, die haar zo uit de onderlinge zamenpraak, als wel aan zeker litteeken in haar aangezicht (eerryds ontfangen in Brabant) wierd kennende, en met groore blydichap weder ten hove brocht. Alwaar zy, den 7 April des zelve jaars, is overleden; na dat ter gedachtenis van deeze herkenis, een kerk, *Maria Sospitatrix* (of Ons lieve Vrouwe de Bewaardster) toegewyd, door *Sifrooy*, in het bosch waar opgerecht.

Ziet *Molanus*, *Andr. Brunnerus*, *Andr. de Boeyc*, de oude Registers van de *Karthuizers* te *Koblenz*, &c. de *Herstelde onnozelmheit*, het treurspel van *Anton. Franc. Wouters*, &c.

VERKLAARINGE.

Ziegfridas] Het schryven en leezen deezer naamen doet met elkema met een nieuwe eerbiedigheid onze Moedertaale bejegenen, die voorwaar in schoonheid en vermogen noch de Grieksche, noch de Larynsche spraak, behoeft te wyken. Ten minsten is zy de eerste geelyk in de kracht der eigene naamen; welke, zynde koppelwoorden, uit een aloud Duitsch of Saxisch woord meerendeels hunne meeninge en bevidenisse ontfangen, als by voorbeeld:

Van *Gast* (dat is , een heerscher , en oppergebieder over het omgelegenland) komen de naamen van *Radagast* , *Arbogast* , *Wirdogast* , *Salagast* , *Hildegast* , &c. by *Cesar* , *Orosius* , *Claudianus* , &c. ons ontmoetende.

Van *Meyer* , *Maior* (*Maior domus* , opperhoofdmeester , en veldheer) komen die van *Otmar* , *Virdomar* , *Inductomar* , *Segimer* , &c. by *Livius* , *Tacitus* , &c. te vinden.

Van *Dieth* (volk) komt *Dieterich* , en zo voorts : gelijk van *Zige* , of *Ziege* , en *Frid* de naam van onze *Ziegefridus* ; beteckende *victoriosam pacem* , een zeeghaftige vrede.

Behalven dat ons veel oorspronkelijke woorden in de eigene naamen te vooren koomen , waat af de beduidenis t'eeneemaal is verlooren en verduisterd ; gelijk als in *Arnulf* , *Rollo* , *Krudo* , *Gelo* , &c.

Deredenis dat onze Voorvaderen , alle de oorlog volgende , niets of zeer luttel (en dat noch in het Grieks volgens *Cesar* en *Tacitus*) bechreeven , en de voorvallende zaaken aan het geheugen van hunne zingende *Bardes* (waar af *Lucanus* , en *Ammianus*) overgaven.

Veel lichts evenwel hebben wy wegens de woorden in de naamen der landschappen , steden , dorpen , en vlekken zich op doende , heerkregen , te weten ; &c.

Haar (een hoogte verhevens als het omliggendeland , en evenwel geen berg) in de *Vatte Haar* by *Kovorden*.

Loo (een diergelijke hoogte) in *Tonge loo* aan de *Berkel* , *Tessanderloo* aan de *Demer* , *Tongerloo* , *Hulsterloo* , *Schakerloo* , &c.

Wart , *waert* , *woert* (laagland dat met hooge vloed en onderloopt) in *Holwert* ontrent *Kovorden* ; *Ruigewaard* , *Adwert* , &c. by *Groningen* ; *Langewaart* en *Hoogewaert* by *Leiden* ; voorts aan den *Rhy* , *Keizerswaart* , 's *Gravenwaart* , *Stevenswaart* , *Tilwaart* , *Bommelewaart* ; en ontrent het verdronken Zuid *Holland* ; *Muggewaart* , *Kievijswaart* , *Eierwaart* , *Krimperwaart* , &c.

Geest (een zandige plaat in groene weilanden) in *Endegeest* , *Oestgeest* , de *Geest* , &c. ontrent *Leiden*.

Go , *Ga* , of *Goww* , (land of grond) in *Ostergo* , *Westergo* , &c. in *Friesland* ; *Hunfinge* , *Fivelingo* , onder *Groningen*.

Gart , *gaard* , of *goort* (een hutt met boomen rondsom beplant) in *Seargart* , *Belgart* , *Bremgart* , *Orgart* , *Torgart* , *Emelgart* , *Grammelgart* , *Ostrogart* , *Rugart* , &c. in *Jutland* , op *Zeeland* *Fuinen* , en elders in die landstreek.

Brink (een groene doch onbezaaide grond) in *Brinkhuizen* , *Staalbrink* , &c. in *Ovenijel* en *Westfalen*.

UITMONTENDE VROUWEN. 97.

Rode (afgebrnde heide) in de dorpen tusschen de Elbe en de Weizer, by Grubenhagen, Mansfeld, &c. te weeten; *Weisrode*, *Bleichrode*, *Oldenrode*, *Bisperode*, *Isenrode*, *Ofterode*, *Griefenrode*, *Hatskerode*, &c.

Doch de aangenaamheid deezer stoffe zou my hier van het spoor brengen, en dat zou misschien den Leezer onvermaaklijk zyn; nademaal de Duitfche taal niet de nek word aangezien van die zich door de gewaande betooveringen van de laffe spraak der Franschen laaten verrukken.

En ging het wel eer ook zo binnen het welspreekend Romen niet, toen zy door der overheerde Grieken zedelooze dertelheden en wellusten was ontzenuwd en verswakt? hoe walgden haare burgers, van hunne moedertaal, dat aanbiddelijke Latijn? *Juvénalis* klaagt er dus over in zijn 6 Schimpdicht:

*Quid rancidius, quam quod se non putat ulla
Formosam, nisi qua de Thuscâ Gracula facta est?
De Sulmonensi mera Cecropis? omnia Gracè,
Cum sit turpe magis nostris nescire Latine.
Hoc sermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi secreta; quid ultra?
Concumbunt Gracè. &c.*

Dat (de zin onze ryden en het Frans spreken zynde toegepast) te zeggen is: wat is 'er sordiger als dat een Nederlander geloofd zich niet aangenaam en bevallig te zyn, ten zy hy in een Fransman is herschept, en word van een zedige Amsterdammer een trippelende Parisiaan? Alles moet in het Fransch uitgesproken worden, daat het immers ons een uiterste schande is dat wy geen volkomen Duitfch verstaan. In het Frans worden zy bevreest, vergramd, en verblyd; in het Frans ontdekken zy aan malkanderen hunne geheimenissen. Wild gy meer? zy gaan ook slapen op zyn Frans, &c.

Dus zullen wy het gesprek over de voortreffelykheid onzer Moedertaale uitstellen, en den Leezer wyzen tot *Mark, Zuer*, van *Boxhorns* Antwoord op de *Vraagen* ontrent de *Domburgsche Neballania*, *Sin.* van *Loeuwens Bataria illustrata*, *Hadr. Junius*, *J. Piskard*, &c.

Gola] Die wel schelmachtig uitvoerde het dreigement, waar mede de *Tarquyn* de kuifche *Lukretia* vervaard maakte, als hy eene der hofbedienden op het bed van *Genoveva* smeet en aldaar doorstak; volgens gemeld trenispel van de *Hr. Wenthers*.

Hospitaarts] De weergalooze dichter *P. K. Hoofd*, in zijn heerlyk

lyke Bats, tempels en paleizen met een boschagie vergelykende;
 Ichryft onder andere dit volgende :

*Wat marmersteene vloer Lou ook Zich konnen roemen
 By voetrapijt van kruid, gespikkeld met haar bloemen?
 Wat wanden rijk vermaald, of wat beeldhouwery,
 Wat orde van gebou is Zulke, datze by
 Een schaduwrijke beemd in majesteit mag halen?*

En een weinig verder :

*Wat Lou het weezen by de pilers der boschagien,
 Zo rijzig, en gekapt met weelige plumagien
 Van aartigvloeiend lof; by stammen nimmer los
 Van klimop, geborduurd op groen stuweelen mosch?
 Het kostelyke koor zal de oogen haast verveelen,
 Maar nimmermeer het frisch der scheemrige prieelen;
 Welk, als gy 't duizendmaal en duizendmaal beziet,
 Van duizendmaal aanschouwd op een gestalte niet.*

7. De Nikoziaansche flavin,
doende het Turksche rooffschip springen.

Hæc iam sœminæ vidimus acta manu.

Martial. 6 spectac.

Oud Cyprus brom niet op de toorts van haar go-
din,

Die's minnaars herten doet in dolle liefde branden;

Maar op de toorts, waar meê die dappere flavin

De plonderzieke Turk grootmoedig aan durfd randen.

Dus, Rome, staak de roem van uwe *Scevola*,

Alleen in 't offervuur verzengende zijn ving'ren;

Hier ziet men, op de strand, voor 't hoog *Nikofia*,
Door buskruids blikzemsflag, een maagd aan slenters
sling'ren.

Noem 't edelheldenhert; hoe heet die maagd? de
Faam

Slechts peinzende op haar daad, vergat van vreugd
haar naam.

H I S T O R I E .

Nikofia, een der beroemste landsteden van het eiland Cy-
prus, in het jaar 1571, door *Kara Mustafa*, krijgsoverste
van Keizer *Selim de II*, na 15 stormen overweldigd zynde,
wierd al het vermogen der burgeren de krijgsknechten ten
roof gegeven, en zy zelve, met huanc vrouwen, zoonen,
en dochteren gevangelijk weggerukt. Onder de bloem der
Cypersche jeugd, die men (benevens de kostelijkste buit) met
3 schepen naar Konstantinopolen wegvoerde, was een jonge
dochter, de edelste der gevangenen. Deeze veinsde zich ziek
te weezen, alleen om een middel uit te vinden van haar eer te
bewaa-

UNE Dame de Chipre, met le feu aux galeres
des Turcs. Thuanus lib: 40.

bewaaren, en haare lotgenooten van der overwinnaaren schimp en smaat te bevryen. Dus kreegze de vryheid van over het schip te mogen wandelen. Zy, dezelve gebruikende, vond gelegenheid om in de kruidkamer te komen, en vuur daar in te werpen. Waar op zy met het schip, al den roof, en zo wel de overwinnaars, als de overwonnene, is in de lucht gevlogen. Eenige weinige evenwel ontfwommen hunne dood, naderhand geloofwaardige getuigen van deeze groothertige heldendaad.

Zie *Bizarus*, in zijn *Beschrijvinge* van den Cyperfchen oorlog; *Thuanus*, 47 B. en *L. vanden Bosch*, in zijn *Oude Nieuws* der ondeckte waereld, 20 Hoofdst. *Le Moyne*, &c.

VERKLAARINGE.

Godin] Verwonderens waardig is de overeenkomst der hedendaagfche Roomfche met de aloude heidenea van Italiën en Griekenland.

Als de eerste onze Lieve Vrouwe in konftige histori- tafereelen, of pronkbeelden, willen verroonen, zo verbeelden zy een welgemaakt, zomtyds overprachtig, zomtyds heel zedig gekleed, vrouwmensch; daar in tegen deel hunne mirakuleuze Lieve Vrouwen van Lorennen, Halle, en Scherpenheuvel, noch ermen, noch beenen, noch eenige leeden hebben; alleen ronden, gelyk een fuikerbrood, spits opgaande; met hoofd en handen onkunfzig opgefchnikt.

Op de zelve wyze handelden de laetste (behalven *Apollo*, *Cybele*, *Diana*, *Iuno*, *Pallas*, *Ceres*, &c.) met de godinne *Venus*; hoe fchoon word zy niet verbeeld op de zilvere medalien van de keizer *Iulius Cæfar*, en de keizerinne *Etruscilla*! ja hoe bevallig en bekoorlyk was zy van marmerfteen (het konfwerk van *Praxiteles*, waar af *Plinius* en *Lucianus*) by die van het eiland *Knydus*! en ondertuffchen was haar beeld van mirakel by die van *Pafos*, op het eiland *Cyprus*, een maakzelooze fteen, rond en spits opgaande gelyk een ipijnappel, volgens *Tacitus*, 2 Hist. 3 Hoofdst. en *Maximus Tyrius*.

Op de medalien, by *Hub. Goltzius*, vind ik haar dus afgebeeld in het 25 tafereel zyner Eilanden; te weeten gelyk een pyramied opwaards opgaande, in het midden van een aanzienlyke tempel, met dit byfchrift: *KOINON ΚΥΠΡΙΩΝ*, met gemeene ftemmen van die van *Cyprus*.

Maar ziet eens hoe veel veiliger had gy, ô Roomfche (zo gy toch de verblinde heidenea in de godsdienft na woud volgen) de aloude *Seythen* en *Duifchers*, in plaats van de *Latynaen* of *Grieken*, tot uwe voorgangeren aangenoemen.

VITMUNTENDE VROUWEN. 101

Van deeze schryft de staatkundige en zeer bereisde *Tacitus*, in het boek van der Duitschen zeden, 9 Hoofdst. dat zy noch beelden noch tempelen, in hunne godsdienst, gebruikten; als of zy, midden in hunne onweetenheid, merkten dat de oneindigheid van een Godlyk weezen in dusdanigen engte niet begrepen kon worden. Het zelve doet der Dichteren *Hoofd*, in bovengenoemd treuxipel van *Baro*, zijn boschpapijnne *Zegemonde* op deeze wyze zeggen;

De goedbeên, die *Zich Zelfs* ons ooit te nut uitdeelden,
 Verheffen wy als Goôn, maar eerenze in geen beelden.
 Want sterflijk hoofd versierd (hoe diep het *Zich* beraad)
 Geen maakzel, of het gaat hunn' heerlijkheid te na.
 Ook *Zijn* wy ongewoon 't geen dat *Zich* niet begrypen:
 Van al de waereld laat in tempels te benyppen.
 Maar wyen wel, tot eer des besligbeên, in 't woud
 Een levendige kerk van ongekorven hout,
 't Welk, met *Zijn* telgen breed, en hemelhooge toppen,
 Het dertel maakend licht bestaat den weg te stoppen;
 En steld van binnen toe een akeligen dag,
 Die 's menschen hart bestulpt met ootmoed en ontzag.

Doch ziet *Schedius* van der Duitschen *Afgoden*; *Saubertus* van der ouden *Offerhanden*; en *Boxhorn* in zijn *Antwoord* op de *Vragen* rakende de *Zeelelandsche Nehallenia*.

Scévola] Van wiens welbekende daad (behalven de *Roomsche* *Historiëschryvers*) *Mauilius* 1 B. zyner *Sterrebefchryving*; *Silius* 8 B. der *Punische Oorl.* in de *beschryving* van een *beschilderd* schild, &c. *Martialis* 1 B. 22 *Sneld.* en 8 B. 30. *Sneld.* *Scaliger* de oude *Haar, Marius, Faust, Sabens, Georg, Benedictus*, wiens *sneldicht*, door *Vollenhove* in deezer voegen is *verduitscht*:

Haar hert heeft *Porcia*, maar *Scévola* *Zijn* band
 Gerooft met gloejend vuur: hy voeld, zy swelgt den brand.
 Bei' waard hun vaderland; maar *Porcia* met reden
 De waardste, hadze dit voor 't vaderland geleden.
 Nu wint hy 't, die uit min voor 't vaderland dus leeft,
 't Welk zy, haar man ter liefde, al stervende begeeft.

Nikofia] *Olf.* *Dapper* gevoeld (in de *Beschryvinge* der *Eilanden* van den *Archipel* en de *Midlandsche Zee*) dat *Nikofia* of *Likofia* van ouds *Leuteon* of *Ledrum*, en namaals *Leucofia*, is genoemd geweest: Maar *Thuanus*, het veroveren van *Nikofia* verhaalende, geloofd 47 B. dat men haar eertyds *Tremithus* noemde, en dat zy naderhand is aangegrocid uit de ruïnen van het gebuurige *Amathus*, door

Richard de I, koning van Engeland, vernield. Wie 't allerbest geraden heeft, dat stel ik aan de liefhebbers van de Landkaartkunde, welke ons deeze stad aanwyzen in het midden van Cyprus, aan de beek *Pedeus*, in de valleye *Messaria* geheeten.

Faam] Welke, om haar geswindheid, met vleugels word afgebeeld; volgens *Virgil*, 4 B. *Aeneid*. *Valer. Flakkus*, 2 B. *Argonaut.* *Klaudians*, 2 B, van *Stilik*, &c. Alwaaron de schrandere sneldichter *Anton. Tebaldus* de paarden van *Frederik Gonzaga*, hertog van Mantua, wegens hunne snelheid willende roemen, de *Faam* op deeze wyze roespreekt:

*Enceladi Cœique soror, qua, nuncia veri
Et falsi, montes traiecis et maria,
Vis fieri solito velocior? exue pennas,
Gonzagæ que citis utere regis equis.*

O *Faam*, zuster van de reuzen *Ceus* en *Enceladus*, die bergen en zeën overtrekt om overal zo waarheid als logen te verkondigen, wild gy geswinder nu boodschappen doen? leg uw wieken neder, en gebruik de snelle paarden van den hertog *Gonzaga*.

Ziet by *Seb. Erizzo*, en *Cesar Ripa*, in zijn *Iconologia*, zekere Grieksche medalie van *Antinous*, waar op *Mercurius* een vliegend paard by de toom vast houdt; by hem de *Fama Chiara*, of de doorluchtige naam, zinnebeeldig berekenende.

THIENDE INHOUD.

Onkuifcheid.

I. KLEOPATRA,

koninginne van Egipten,

bocleerende met Markus Antonius.

Omni
Veste procul jacta. Ovid. 4 Metam.

V Ergaap u langer niet aan Lesbiaanfche vrouwen;
Maar wil de geilheid van die koningin aanschouwen;
Die trotze en weelige, die, zonder eenig kleed,
Hier naar de slaapkoets van de Roomsche *Bacchus*
treed,
Om, met het poezel naakt der blanke ledemaaten,
Hem op te houden, die misschien haar zou verlaaten,
Terwijl *Oktavius* zich tot den strijd bereid,
Wiens zuster, vruchteloos, met traanen, voor hem
pleit.
't Gelukt die *Venus*; zy raakt hem niet met haar han-
den,
Of 't halfgesmoorde vuur begint op nieuw te branden,
Waar door hy de oorlog en *Oktavius* veracht.
Zie daar de Deugd door weelde en dertelheid ver-
smacht!

HISTORIE.

Kleopatra, uit het aloud geslacht der Egiptische *Ptolemeën*
afgedaald, was de dochter van *Ptolemeus Dionysus*, en ge-
maakt

maalin (volgens het onwettig gebruik deezer koningen) van haar broeder *Prolemeus*. Vermaard meêr door het bekoorlijke van haar ſchanderhey; als het aanlokkelijke van haar ſchoonheid. Als de zegepraalende *Cesar*, na de dood van *Pompejus*, in Egipten lande, zo bezocht zy hem op een overgeile wijze, en wierd zijn byzit. Na wiens dood zy den drieman *Markus Antonius*, in zijn veldtogt naar de Parthen, aantrof, en, met haar dertelheden en overdaad, van *Oktavia*, zijn deugdzaamme vrouw, t'eenemaal vervreemde. Maar dit verwekte een ooflog tuffchen hem en haar broeder, zijn amptgenoot, *Oktavius*. Welke by Aktium, (den vermaarden uithoek van Epiëren, heden Cabo Figalo geheeten) met een zeeſlag eindigde. Alzo *Antonius* en *Kleopatra* ſchandelijk de vlucht naamen. Na deeze nederlaag zocht zy *Oktavius* tot haar te trekken. Doch de kuitſche veldheer walgde van haare dertelheid. Des zy, na dat *Antonius* in zijn eigen ſwaard was gevallen, met het vergif van een adder zich zelve heeft omgebracht.

Ziet *Plutarch* in het leven van *Ces.* en *Anton.* *Dio*, *Paterculus*, *Florus*, *Suetonius*, en *Lav. Torrentius* zijn verklaarder, *Mart. Scok* in *August. Jak. Filip. Bergomensis*, *Koffezean*, *Scudery*, *Beverwyk*, &c. *Balbas. Caſtilionaas*, en *Sr. de la Chapelle*; &c. *Jak. Kats*, in zijn *Trouwring*, *Martino*, *Segetus*, &c.

VERKLAARINGE.

Lesbiaanſche] Te weeten *Sappho* en haaren aanhang; wegens haare buitenspoorige oneêrbaarheid genoegzaam bekend in de ſchriften van de minnedichter *Ovidius*. Ziet de *Lesbiaanſche* medaliën by *Hab. Goltzius*, in het 14 Tafereel van de Griekſche eilanden.

Bacchus] Tot zo verre was *Antonius* van de Roomsche zedigheit ontaard, dat hy zich niet ſchaamde met een kroon van klimop op het hoofd, gelijk een *Nieuwe Bacchus*, *Alexandrien* in re ryden; volgens de getuygenis van *Paterculus*, 2 B. 82 Hoofdst. *Dio* 48 B. *Plutarchus*.

Onder der *Antoniën* geſlachtpenningen by *Fulv. Urfinus* ontmoets ons ene waar op het hoofd van *Markus Antonius*, met klimop gekroond, nevens een wicchelſtaf, binnen een krans van klimop, ſtaat afgebeeld; dus geteekend: M. ANTONIUS. IMP. COS. DESIG. ITER. ET. TERT. *M. Antonius*, veldheer, zunder

der - en derde - maal verkoozen *Burgemeester*. Verbeeldende de arechtſche zyde een vrouwenhoofd op een offerkift ſtaande tuſſchen twee ſlangen ; nevens deeze letteren : III VIR R. P. C. *Drieman* om den Staat vaſt te ſtellen. Zie mede *Spanhemius*, in het 5 Deel van meermaalen aangeſtrooken boek.

Zuſter] *Oktavia*, die op allerhande wyzen *Antonius* van *Kleopatra* poogde af te trekken, en hem weder met *Oktavius* te verloenen ; doch hoe zy ook ontrent haar man arbeide, de koningin van Egypten bleefmeester van hert en zyn genegenheden. Zie *Plutarchus*.

Zy is te beſchouwen op zekere opmerkenswaardige penning by de keurige *Petr. Seguinus* ; ſtaande haar hoofd tegens die van *Oktavius* en *Antonius* over : wiens ingeſtuk het Siciliaanſche teeken van drie ſcheenbeenen nevens een oorlogſchip verſtoond ; en daar nevens dit afgebroken byſchrift : --- I T E R. P R A E F.

Gemelde *Seguinus* geloofd die ter gedachtenis van haar huwelyk, en het verbond, binnen *Brundisium*, tuſſchen die beide veldheeren geſlooten, geſlagen te zyn.

Venus] In wiens gedaante en gewaad *Kleopatra* allereerſt *Antonius*, op de riviere *Cydnus* in *Cilicien*, onttraoete, volgens *Plutarchus* ; doch zy heeft naderhand ook, zo de zelve geruigd, de naam en kleding van de *Nieuwe Iſis* (gelijk *Antonius* die van *Oſiris*) ſpottelyk aangenoomen : Ziet de Heer *Kupers* verklaring over zekker uitgekijpt *Opſchrift* ; *Spanhemius* op boven genoemde plaats ; en de uitlegginge van *Joh. Faber* van *Bamberg* over de afbeeldingen der *Doorlochtige Mannen en Vrouwen* van *Fulv. Urſinus*.

Haar hoofd verſchynst op drie verſcheidene manieren op de medallien van *Mark. Antonius*, onder de geſlachtpenningen van gemelde *Urſinus* :

I. Op het ruggeſtukalleen, met een myter, en de haren zaamen gewrongen ; ſtaande een ſcheepsſteven ontrent haar boſt ; nevens dit hovaardig byſchrift : REGINAE REGUM FILIORUM REGUM CLEOPATRAE ; Ter eeren van de koningin der koningen, (verſta *Ptolemans Caſario*, *Alexander* en *Kleopatra*) zoonen der koningen, (te weeten *Julius Caſar* en *Mark. Antonius*) *Kleopatra* : verſchynende op de andere zyde het hoofd van *Antonius*, met een Armeniſche kroon ontrent zyn nek ; dus omſchreven : ANTONI. ARMENIA DEVICTA, *Antonius*, Armenien overheerd.

II. Tegens dat van *Antonius* over, met een muts gedekt, om den hals gepaekeld ; ſtaande ontrent haar nek een ſcheepsſteven ; dus geteekend : M. ANT. IMP. IT. COS. DESIG. III VIR R. P. C. *M. Antonius* ; andermaal veldheer, verkoozen *Burgemeester* ;

meester, Dricman om den Staat vast te stellen : op wiens ruggestuk een zeilend oorlogschip gezien word, en ontrent haar deeze letteren : P R A E F. C L A S S. F. C. Gebieder (Gebicster volgens de verklaringe van Patinus) van de vloot.

III. Met dat van Antonius vereenigd, en als zamengejokt ; met den koninglyken hoofdband verciert, en om den hals bepaereld ; dus geteekend : M. ANTON... CLEOP... Op wiens verkeerde zy mede een zeilend oorlogschip, en weder deeze letteren gezien worden, P R A E F. C L A S S.

Dertelbeld] Hoe schandelyk en vloekwaardig haar oneerbaar leven by de schryvers word aangereekend, haar edelmoedig sterven hebbenze echter gepreezen, en bynaar benyd ; want als zy merkte dat zy de kroon verliezen moest, en Oktavius haar, gelyk een slavinne, in triumf voor zyn wagen wilde doen gaan, zo heeft zy, om die schandete ontwyken, haar zelve omgebracht. Zie *Plutarchus, Florus, Horatius*, die (1 B 37. *Lierz.*) dus van haar opzind :

*Deliberatâ morte ferocior ;
Savis liburnis scilicet invidens
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.*

Moediger zynde geworden op een voorbedachte dood, heete zy het onverdragelyk van een hoogedel gellacht te zyn, en, gelyk een geringe slavinn, van een opgeblazen overwinnaar, in triumf gevoerd te moeten worden.

En Statius, Sylv. 3 B. in het Affcheidicht van Metius Celer, op deeze wyze haar roemende :

*Blanda quâ mersa veneno
Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.*

Door een slaapverwekkend senny omkoomende ontweek de overheerde Kleopatra de Roomsche ketenen.

Ja Thom. Segentus doet daarom haar vrymoedig den overwinnaar aanspreken in een sneldicht, door Vollenbore in deezer voegen vertaald :

*Acht gy me dan, Romein, van inborst zo veraard ;
(My, konings moeder en uit koningen gesprooten,
Wiens rykstaaf Rome zelf noch onlangs heeft vervaard,
De grootste van Antoons en Celars bedgenooten)*

Dat ik, uit levenslust, uw vrolijk Zegeseest
 Zou cieren tot mijn hoon? ô neen, uw Rome teelde
 Geen Roomsche moed alleen. Een vrouw, niet laag van geest,
 Zelf van Kanopus land, door dertelheid en weelde
 Besaamd, gaat mannen voor. Uw Zege Zelf, hoe groot
 En heerlijk, Cesar, mag niet haalen by mijn dood!

Maar de manier van haar dood aangaande verschillen deschryvers ongemeen van malkanderen, alhoewel tot zo verre overeenkomende dat zy door vergif is gestorven.

Florus, *Virgilius*, *Horatius* &c. gelooven dat zy door het byten van een adder is omgekoomen: en hier doct zich weder een tweede verschil op; aangezien sommige stellen dat zy in den erm, en sommige dat zy inde borst wierd gewond.

Voor het eerste gevoelen pleit *Petr. Viktorius*, die de aloude verzegelsteengravers en de hedendaagfche historiefchilders berispt dat zy *Kleopatra* mer adders op de borst vertoonen; Zie by *Leonard. Augustini* het 78 beeld van het 1 D. zynes *Beeldebocks*, door *Jak. Gronovius* verklaard; en by *Abrah. Gortens*, het 146 beeld van het 2 D. zynen *Verzegelsteenbeelden*: en alhoewel *Baldus Angelus Abbatius* hem wederberispt; geloovende waarschynlyk te zyn, dat zy den aspis op haar borsten gezet heeft, zo word hy echter geleerdelyk verdedigd van *Kasp. Hofmannus*, *Variar. Lectionum* 1 Lib. Ziet mede *Thom. Broun*, 5 B. 12 Hoofdst. zynen *Algemeene Dwaalingen*.

De overwinnaar *Octavius* heeft het voorste gevoelen aangenoomen; doende, volgens *Plutarchus*, het beeld van *Kleopatra*, met een adder aan haar erm, voor zyn zegekoets dragen,

Van welke afbeelding *Propertius*, 2 B. 9 D. in deezer voegen spreekt:

*Brachia spectavi sacris admorsa colubris,
 Et trahere occult um membra soporis iter.*

Ik heb de aan *Isis* geheiligde slangen aan haar ermen gezien, en de koninginne zelf als van een aangenaame slaap bevangen.

Plutarchus schryft dat eenige meenen dat men in een mand vol vygebladen, of in een waterkruik, een adder tot *Kleopatra* heeft gebracht; dat evenwel in haar vertrek nergens zulk een dier is gevonden: alwaarom *Dio*, en de Schryver des boeks aan *Piso* van den *Theriaak*, getuigen dat zy haar arm met een hairnaald gequetst, en daar op de wond, met het fenyn van een aspis, vergiftigd heeft. En hier mede komt *Plutarchus* overeen, verhaelende, dat zy fenyn in een uitgehold scheermes, tusschen haar vlechten verborgen had bewaard. Zie *Francis. Rhedé* in zyn Aanmerkingen over de Adderen.

E L F D E I N H O U D.

Goedaartigheid en Wraakeloosheid.

I. F A N N I A,

herbergende de gevangene Marius.

Animis odia damnata excidant. Senec. Thyest.

Zy spreekt:

G Y zijt gevangen, en aan *Fannia* gegeven;
 'k Bezit dien rechter, die zo streng en vinnig was:
 Maar, O rampzalige, begeerde ik nu uw leven
 'k Waar onmedogender als 't Minturneesch moeras!

Neen; kan mijn hert de smaat van 't vonnis niet ver-
 swelgen,
 'k Wil *Marius* niet als in 't rechterampt verdelgen.

H I S T O R I E.

Kajus Titimius van *Minturnen*, zocht zijn huysvrouw *Fannia*, van wien hy wegens багаane echtbreuk was afgescheiden, ook haar middelen te onthouden. De Burgemeester *Marius*, hier over te recht gezeten zijnde, veroordeelde haar alle beide; belassende hem de goederen weder over te geven, en haar in een sware geldboete bestaande: Als nu *Marius*, van de Roomsche Raad vyand verklaard, in de moerassen by *Minturnen* zich had versteeken, doch van de stedclingen daar uitgetrokken, gevangkelijk naar de stad gevoerd, en in het huys van *Fannia* in verzekering was gesteld, zo toonde zy geen geheugenis van het verledene te hebben, bejegende hem

mer

met alle beleefdheid, en bezorgde alle het geene tot zijn nood-
drufst wierd vereifcht.

Ziet *Plutarchus* in het leven van *Marius*, *Valer. Maximus*
8 B. 2 Hoofdst. 3 voorb. *Appianus* 1 B. der *Burgerlyk.*
Oorlogen.

VERKLAARINGE.

Gy] *Kajus Marius* uit een gering geflacht van *Arpinum* voortge-
koomen, is byzonderlyk by de Roomfche fchryvers bekend door
zijn zevende *Burgemeefterfchap*; een deftige eertytel die voor hem
geen Romein heeft mogen gebeuren: maar gelyk hy door zijn
oorlogsdaden en overwinningen den Roomfchen Staat zeer verplich-
te, daarom ook tweemaal triumfeerde, en het tweede, derde, en
vyfde *Burgemeefterfchap*, in zijn afwezen, verdiende; zo heeft hy
het eerfte en het vierde door bedrog verkregen, het zefte met geld
gekocht; het zevende, met openbaard geweld genoomen en met
gruwzaame moorderyen bezoedeld en bevlekt; doch bekleede het
laafte slechts weinige dagen, volgens de getuigenis van *Plutarchus*,
Appianus 1 B. des *Burgerl. Oorlog*; *Paterculus*, 2 B. 19 Hoofdst.
Florus, 3 B. 21 Hoofdst. *Livius*, 77 Inhoud; *Cicero*, in zijn red-
nen voor *Sextus*, en tegens *Pifo*; *Orosius*, 5 B. 19 Hoofdst. &c.
en hierom word hy een gelukkig booswicht geheeten van *Augustinus*,
23 Hoofd 2 B. des werks van *Godsftad*; gelyk dat van meerge-
preezene *Vollenbora* by zeker gelukwenschaers is aangetekend.

By de medalien van de Heer *Guelielm. Goëfius* was onder de ge-
flachtpenningen der *Mariën* eene (by *Fulv. Ufsinus* noch *Kar. Paté-*
aus te vinden) waar op *Marius* verftoond wierd, ongebaard, kaal
van voor- en tuyg van achter-hoofd; nevens dit byfchrift: *Cos. VII.*
voor de zevende maal *Burgemeefter*: fttaande op het ruggeftuk een
opgereehte wapentronk, dus geteekend: *VIC. CIM.* ter gedach-
tenis van de verdelgde *Cimbers*, die met een leger van 30000 mannen
in Italië waaren gevallen,

Minturneech] *Minturnen* was een ftad in *Latiuin*, een gedeelte van
Italië, op de grenzen van *Kampanië*, een weinig boven de mond
van de rivier *Liris*, nu *Garigliano* geheeten: is te eenemaal ver-
woeft, hebbende alleen eenige overblyfzelen van een ronde fchou-
burg, een tooren, en een waterleidinge behouden; en een over-
vaart, heden, tuffchen de vernielde fteden *Formië* en *Sinuëffe*, met
de naam *La barca del Garigliano*, aanmerkelyk: behalven dat uit
haar ruïnen het ftedeken *Trajetto* haar oorfprong neemt.

110 GALLERY DER

Moeras] Ziet de genoemde schrijvers, en *Lukanus*, 2 B. des *Farfalisch-oorlogs*, onder andere, dit van hem schrijvende:

*Post Teutonicos Lybicosque triumphos
Exul limosa Marius caput abdidit ulvâ.*

Na de *Cimberische* en *Numidische* triumpfen heeft de in ballingschap gezondene *Marius* zich in het modderige lisch der moerassen moeten versteeken: en *Ovidius* 3 *Pontische* B. des 4 B. op deeze wijze hem gedenkende:

*Ille Jugurthino clarus Cimbroque triumpho,
Quo victrix toties consule Roma fuit,
In coeno Marius jacuit, cannâque palustri,
Pertulit et tanto multa pudenda viro.*

Die *Marius*, door de *Numidische* en *Cimberische* triumpfen zo wijd beroemd; in wiens burgemeesterschap Rome zo dikmaals haare vyanden overheerde, die moest in de slijkerige biesbosschen der moerassen zich verschuilen, en elenden en rampen uitstaan, waarlijk te onverdraagelijk voor zulke een man.

Onder welke geensins het geringste is, dat hy, in Afrika, onder de ruïnen, en op het puin van het vernielde *Karthago*, van gebeld brood heeft moeten leven.

Ziet zijn ongevallen van *Iroenalis* (10 *Schimpd.*) dus opgeteld:

*Exilium, et carcer, Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victâ Carthagine pants,
Hinc causas habuere.*

Door het lofelyk konstgenoodschap van *Nil volentibus arduum ver-
taald*, en berymd:

*Wat heeft toch Marius in ballingschap verzonden?
Wat heeft in kluiters en in boeyens hem gebonden?
Wat deed hem schuilen in morasschen, vol gevaar,
En maakte, dat hy moest, gelijk een bedelaar,
In het verwonnene Karthago brood gaan bidden?*

Een grootsch voorwerp voor de *Historieschilders*; alwaar om ik hem als een schonwspel der waereldsche veranderingen, (*Zie Valer. Maximus*, 6 B. 9 Hoofst.) op het overschot van het verwoeste *Karthago* zittende, in een *Tafereel* heb gebracht; het geen men, te zynertyd, zal vinden in myn *GALLERYE* der uitmuntende MANNEN.

2. K O N S T A N T I A,

haaren vyand vergeevende de dood van
Konradijn.

Respuere offensas facilis. Claud. 2 Stilie.

W As *Karel's* vader die prins *Konradijn* dèe sterven.
Dus tred die jongeling naar 't zelfde moordschavot,
Om 't, ook onschuldig, met zijn kostlijk bloed te ver-
ven,
Vrymoedig, en te vrêen met 's oorlogs wreede lot.

Blijf staan; *Konstantia*, *Salerne*, schenkt u't leven!
Gy zult niet sterven om uws vaders euveldaan;
De wijze koningin wil wreken door vergeven,
En haar doodvyanden met vriendschap tegen gaan.

Dus is ze een *Livia*; neen, die moet voor haar strijken,
Gelijk 't een heiden past voor *Christenen* te wijken.

H I S T O R I E.

De rampzalige *Konradijn*, door *Karel* van Anjou geslagen, en
gevangen, werd, benevens zijn boezemvriend *Frederik* van Oo-
strijk, op het aanraden van Paus *Klemens de IV*, in het jaar
1268. het 17 zijner ouderdoms, binnen Napels opentlijk onthalt.
Doch die wreedheid is, 14 jaaren daar na, gewrooken met de Si-
ciliaansche *Vesperen*; waar in, op het luyden der *Vesperklok* ont-
trent de 18000 Franschen, in Sicilien zijn omgebracht. Als
wanneer dit eiland *Petrus* van Arragon, aan *Konstantia* (dochter
van *Manfredus*, *Konradijns* vaders bastaardbroeder) getrouwd,
tot koning heeft aangenoomen. Weinige tijd hier na ving
Roger Doria, de ammiraal van koning *Petrus*, de jonge *Ka-
rel*, prins van *Salerne*, zoon van *Karel van Anjou*, in een
zeeslag. Het geen de vader, in het jaar 1284, van hertzeer

en mismoedigheid dede sterven. Voorts wierd de prins, uit last van *Petrus* en *Konstantia*, de dood aangezege; die zich verblijde dat hy, zijnde onschuldig, op die dag, op welke de *Heere Christus* onschuldig was ter dood ebracht, uit het leven zou scheiden. Maar *Konstantia* zijn verduldigheid verstaande, wil, zeize, de prins van Salerne, ten aanzien van de goede Vrydag, met genoeg sterven, ik wil, ten aanzien van die op deze dag overleden is, hem berambertigheid bewijzen. Brocht hier op te weeg, dat hy, in het jaar 1288, tegens de wil van het geheele rijk, op vrye voeten wierd gesteld.

Ziet *Pandulf Kollenutius*, 3 B. der Napolitaansche geschied. *Thom. Fazellus* 2 D. der Siciliaansche geschied. 8 B. 3 Hoofdst. *Kuspianus* in het leven van *Koenr. Ritus* van de Siciliaansche koningen: *Paul. Emylus* van der Franken krijgsbedrijven; De Suabische Jaatregisters; de Chronijken van *Karrio*, *Godfried*, en *Kalvisius*; *Just. Lipsius* in zijn Staatkundige Vermaaningcn; *Zwingelius* in zijn *Tooncel des Menschlijken levens*; *Fulgosius*; *Nauklerins*, *Jak. de Strada*, *Guarzo*, *P. Motna*, *Beverwijk*, &c. de *Konradinus*, treurspel van *Vernulcus*, de *Konstantia*, treurspel van *Pater L'Abuis*, *Konradyns* brief aan zijn Moeder, van *Pater Jak. Bidermannus*, &c.

VERKLAARINGE.

Konradyn] Zoon van keizer *Koenraad* de II, *Frederiks* zoon; en *Elizabeths*, *Otto* van *Beyrens* dochter: word eigentlijk van de Duitichen *Koenraad*, doch van de Italianen, hem weinig achtende, *Konradino*, dat is, *Koenraadje*, spotsgewyze geheeten.

Sterven] Op 3 valsche beschuldigingcn, als 1. Dat hy *Karel* van *Anjou* naar het leven had gestaan; 2. Dat de rust van de *Kerk* doot hem was gestoord; en 3. Dat hy zich de naam van koning van *Napels* had aangemaatigd. Ziet myn *KONRADYN*, in welke treurspel ik alles, wat het leven en de dood van dien ongelukkigen prins aangaat (niet zonder toedoen van *LAMB. BIDLO*, groot oeffenaar der aloude en hedendaagsche Letterkunde) uit de bovengenoemde schryvers heb verzameld.

't Zelfde] By manier van bedreiging laat ik de rampzalige Prins in het 3° Ton. van het 3° Bedr. mynes treurspels van deeze op volgende wyze spreken:

*Al 't geen aan ons gebeurd, kan aan zyn kroost geschiën.
 Zyn zoon, prins Karcl, kan ook uit een veldslag vliën;
 Men kan hem vangen, en ook in eenen kerker storten,
 En, met de zelfde byl, zyn levensdraad verkorten,
 O Frederik, die hy tot onze nek bereid!*

Livia] Deeze ziende dat de wreedheid van *Augustus* ontrent de muitelingen en zamenfweerders meêr schade als voordeel aanbriecht, ried haar man met barmhertigheid en vriendschap de vloekverwanten tot hunne plicht te brengen. Alwaarom hy ook *Luc. Kornelius Cinna*, dochters kind van *Pompejus de Groote*, den toelag op zyn leven genadig heeft quytgescholden; volgens het verhaal van *Dio*, *Seneca*, en de latere schryvers, *Beverwyk*; *Petr. Kornelle in Cinna Tragedie*; *Paffenrade in het treuspel van Arkel*, &c.

T W A A L F D E I N H O U D.

Gramfchap en Wraakgierigheid.

I. A N T I O P A,

pogende het echtschenden van Theseus te
wreeken.*Conjux viduata tædis**Alder et odit. Senec. Med.*

Z O valt een bofchleewin op haar befringers aan,
 Gerced haar klauw en tand hen in het hert te slaan,
 Vlic *Theseus*, tempel noch altaar zal u bevryen
 Voor de *Amazoone*, en haar gezarde razernyen!
Alcides reisgenoot, staak deeze tweede trouw,
 Is *Minor* krooft uw bruid, *Antiope* is uw vrouw,
 Die, u noch minnende in haar onverduldig wreeken,
 Alleen uw minnaares het hart poogd af te fteeken.
 Doch 't mist haar; *Theseus*, trek geen fwaard; zie
 wat ge doet?
 Trouwlooze! ondankbaare! ach, daar wenteldze
 in haar bloed!
 Puikfchilders! nu aan 't werk met verfche konfpi-
 ceelen;
 Hier vloed een fchoone verf tot droeve tafcreelen!

H I S T O R I E.

Herkules de koninginne der *Amazoonen*, *Hippolyte*, met
 geweld ten huwelyk eifchende, trok met een groote krygs-
 magt naar *Pontus*, om haar te beoorlogen. Op welke reis
Theseus, zoon van *Egeus* der *Athenienferen* koning, of
 liever *Neptunus*, hem verzelde. Die (terwyl *Hippolyte*
 haar de *Fafis* vluchte) *Antiope*, haar zuster, gevangen
 kreeg.

ANTIOPE. *Plutarch. in Thes.*

kreeg, naar Griekenland met zich voerde, ten wyve nam, en by haar *Hippolytus* teelde. Hier uit rees de vermaarde oorlog der *Amazoonen*, die, onder *Hippolyte*, in Europa vallende gewapenderhand de geroofde *Antiope* poogden weder te halen. Doch zy lieuevelden, voor het grootste gedeelte, in het veld van Marathon, in de eerste veldslag. En *Hippolyte* week naar Megara, daar de nasmert van de nederlaage haar leven eindigde. Naderhand trok *Theseus* (om zijns vaders onderdaanen van de last, hen door koning Minos opgelegd, te bevryen) naar het eiland Kreta. Keerde overwinnaar weder met des konings dochters *Ariadne* en *Fedra*. De eerste (hoewel de voornaamste oorzaak zijner overwinningen) liet hy achter op het eiland Naxos. De tweede met zich naar Athenen voerende om te trouwen. Maar dit was de *Amazone* geteygd. Welke, op den trouwdag, met haaren aanhang, in den tempel dringt, en op *Fedra* aan valt. Doch, in het treffen misfende word zy van den echtfehendenden bruidegom doorsteeken.

Ziet den dichter van *Theseus* by *Plutarchus*, in het leven van *Theseus*; *Arrianus*, in de veldtoege van *Alexander de Groote*; *Lykosron*, in *Kassandra*; *Isokrates* in Panathenaïco; *Ovidius* in *Fedra's* brief; *Seneca*, in het Treurspel van *Hippolytus*; *Pausanias* in de Atrische zaaken; *Job. Meursius*, in zijn *Theseus*; *Petr. Petitus*, van der *Amazoonen* leven en krygshandel, &c.

VERKLAARINGE.

Boschleeuw] By *Juvenalis* (6 schimpd.) is een vergramde vrouw *orbâ tygride peior*, boozer als een tygerin, die men haar jongen heeft ontroofd; maar *Ovidius* vergelijkt haar by alles by naar wat zich in de wildernissen boosen woedende vertoond (2 B. van de *Minnekonst*) in deezer voegen:

Sed neque fulvus aper mediâ tam savus in irâ est,
Fulmineo rapidos dum rotat ore canes;
Nec lea cum catulis lactentibus ubera prabet;
Nec brevis ignavo vipera lasa pede.

Geen everfwyn, midden in zyn grimmigheid, de jagthonden met zyn verhitte houwers vermorzelende; noch leeuw, haare jongen de

borst toereikende; noch adder onverziens met de voet getreden, was immer zo toornig en verholgen.

Amazoone] De schryvers twyselen zomtjids of daar ooit een geheel volk, *Amazoonen* geheeten, in de waereld is geweest; doch worden hier in geleerdelyk onderrecht van *Petr. Petrus* in zyn geschrift van der *Amazoonen* wezenheid en bedryven in vreedden ootlog. Het gemeengevoelen echter is,

I. Dat zy in Kappadocien, binnen en ontrent de stad Themiscyra, en de rivier Thermodoon, haar verblyfplaats hebben gehad. Zie *Strabo*, 12 B. van zyn Wacreibeschryving. &c.

II. Dat zy (daar zy haar naam afdragen, also *μαζων* een borst beteekend) haar rechterborst (om den arm van die zyde dus vaster en sterker te masken) niet afgebrand, maar met kruidzappen en windzelen kleen gehouden hebben; volgens *Hippokrates*, van de Locht, &c. *Galenus*, over des 7 deels 43 Kortbondige spreuk van *Hippokrat.* &c. tegens de meeninge van *Strabo*, *Justinus*, *Eusebathius*, *Isidorus*, &c.

III. Dat haare wapenen zyn geweest een Byl; volgens *Arriannus* in de veldtogt van *Alexander*; *Plinius*, 7 B. 56 Hoofdst. *Virgilius*, ii *Aeneid.* *Horatius*, 4 B. 4 gezang, &c. Boog en Pylen; volgens *Virgilius*, in 't zelfde B. &c. Spierz en Werspschicht; volgens *Virgilius*, *Lucianus* in het *Gesprek* van de Beelden, *2 Smyrnaeus*, 2 B. *Paralipom.* &c. Eindelyk een Schild, hebbende de gelijkenisse of van een suite, of van een klimopblad, of (en wel doorgaans) van een wassende maan; volgens *Plutarchus* in het leven van *Thesens*, *Nama*, en *Pompejus*; *Dionysius Halycarn.* 2 B. *Pausanias* in de Attische zaak. *Pollux*, 1 B. uit *Xenofon*; *Virgilius*, 1 *Aen.* *Ovidius*, *Senneca*, &c.

IV. Dat zy in de veldslagen gebruikten Trompetten; volgens het bekende sneldicht van de keiser *Hadriannus*; Egyptische Ratels; volgens *Isidorus*, in der *Beginzelen* 2 B. 21 Hoofdst. en 18 B. 4 Hoofdst. Riet pypen en Fluiten; volgens *Martian. Kapella*, 9 B.

V. Dat zy te paarde vochten; volgens *Virgilius*, II B. *Aeneid.* *Arriannus* in gemelde Veldtogt; *Hippokrates* van de Locht; *Filostrotus*, in zyn *Heldebeelden*; *Smyrnaeus* 1 B. *Paralip.* &c.

Ziet haare Afbeeldingen uit Latynsche en Grieksche medalien en marmersfeenen gehaald, en by malkander gebracht door gemelde *Petrus*: daar en boven de aloude lamp by *Fortun. Licetus*, waarop (volgens *Plutarchus* in 't Lev. van *Demostheus*) zekere *Thermodoon* een gequetste *Amazoone* in zyn armen houd.

Alicides] Op eene der medalien van de keiser *Makrinus* by *Trifst-*
ans,

UYTMUNTENDE VROUWEN. 117

us, ontmoet ons *Herkules*, met de rechter zyn knodze ophoeffende, en met de flinkerhand *Hippolyte*, op een steigerend paard gezeten, by de arm vast houdende: welke dus is geteekend: ΗΡΑΚΛΗΑC EN ΗΟΝΤΗ, genaamt by die van de Pontische Heraklea.

Plutarchus (in *Hellenicis*, of de Griekfche zaaken) verteld dat *Herkules* de Byl van *Hippolyte*, als een oorlogfroof, aan *Omfale*, koningin van de Lydiërs verzeerde; dat naderhand de Lydifche koningen die Byl, als het teeken van koninglijke waardigheid, hebben gebruikt; en dat *Gyges* (na de dood van *Kandaules*, die dit gebruik afchaftte) dezelve tot *Mylafa*, in Karien, in de kerk van *Jupiter* opofferde, en het beeld van dien god, in plaats van de bliksem, (ziet de medalie, van de koning *Idriëus* by *Seguinus* en *Spanhevoius*) te dragen gaf; die daar at zedert van de Lydiërs (by wien een byl *ad. Opn* word geheeten) de naam van *Jupiter Labradus*, dat is, *bydrager*, ontfangen heeft

Zie deeze byl dragende *Jupiter*, in een tempel fttaande, op de Griekfche penningen by meergenoemde *Petitus*.

Reizgenoot. } Volgens *Aulus Sabinus*, in de brief van *Demofoon* aan *Fillis*, op deeze wyze van hem gewagende:

*Qui modò peltsiferas sudat Maotidas armis,
Alcidæ magni non minor esse comes.*

't Welk de Rechtsgeleerde *Jonas Kabeljans*, in zyn *Treurbrieven* dus overzet:

*Wiens wapenkracht floeg de gemaanfchilde Amazoonen,
Daar by een waard gezel des groote Alcides wier.*

Voorts gelijk hy, in het gezelfchap van *Herkules*, de *Amazoonen* heeft bevochten, zo was hy, met *Pirithous*, in de kryg der *Lapithen*, tegens de *Centauren*; met *Meleager* op de jagt van het *Kalidonifch* everfwyn; met de *Argonauten* in de togt naar *Kolchos*, wegens het *Gulden vlies*. Ziet *Apollodorus* 1 B. der *Verfietingen*; *Ovid.* in de boeken der *Herfcheppinge* boven genoemd.

Ja zyne heldachtige bedryven behoeven die van *Herkules* niet te wyken; aangezien hy verwonnen en vermeerft heeft de *fropers*, *fruikrovers*, en *moordenaars*, *Perifetas*, wiens knods hy zedert altijd heeft gebruikt; *Scenis*; *Fea*, gemeenlykhet *Kremyonifch* verken geheeten; *Scyron*; *Cercion*; *Prokrustes*; de geweldige ftier van *Marathon*; ter welker gedachten hy miffchijn met een gehoornde ftieren huyd op het hoofd is afgebeeld in het 85 Beeld van dikmaals geroemde *Kanini*; de *Kretifche Minotaurus*; &c. Zie *Plutarchus*, in zyn leven; *Pausanias* in zyn *Attifch*. zaaken; *Strabo* 9 B. *Catullus* in zyn *Bruilofsdicht* van *Peleus* en *Thetis*; *Ovidius* in gemelde *Herfchepp.* *Seneca* in *Hippolyt.* *Statius*, 12 B. des *Theb.* Oork. &c.

Bruid] *Fedra*, die ik vind in de 22 Afbeeldinge, uit een medalie getrokken, by *Kanini*; van gelaat niet onaangenaam, met hangende haarlokken, en de hoofdharen ongevlochten in de nek zaamen geknoopt: Haar leven en bedrijf zie by *Plutarchus*, *Ovidius*, *Seneca*, *Diodorus*, *Pausanias*, en *Hyginus*.

Ondankbare] Alwaarom *Fedra*, by *Ovidius*, van hem aan *Hippolytus* dit is schryvende:

Prima securigeras inter virtute puellas
Te peperit, nati digna favore parens.
Si quaras ubi sis? Theseus latus ense peregit,
Nec mater tanto pignore tuta fuit.

Dat gemelde *Kateljanus* aldus vertaald:

De moedigste heldin der bylgearmde vrouwen,
Heet u geteeld; een vrouw wel waard zo grooten loon.
En vraagte waar ze bleef? Zy is ter neergehouwen
Van Theseus; voor zo groot een pand kreeg zy dien loon.

Ja, by *Seneca*, erinnere de voetsler de wreedheid van *Theseus* aan *Fedra* op deeze wyze:

Immitis etiam conjugii casta fuit;
Experta savam est barbara Antiopa manum.

Dat is, gelijk het *Vondel* verduitscht:

Hy viel ook streng genoeg zyn kuische bedgenoot;
D'ongrieksche Antiopa bezuurde 't met de dood.

Weneldze] Zekere medalie van de vergode keiser *Trajanus*, by *Adolfokke*, vertoon ons de Grieksche *Achilles* op dezelve wyze *Penthesilea* doorsteekende. Merk midlerwylen, ter gelegenheid van deeze en diergelijke Vertellingen, drie tijden aan in het geheel bellag der waereliche Historien, te weten:

I. *Obscurum*; zich strekkende van der eerste menschen *Scheppinge* af tot aan de groote *Waterloed*; waar in alles door een langduurende vergatheid word verdonkerd.

II. *Fabulosum*; beginnende met de *Waterloed*, en bereikende het allereerste jaar der *Olympische schenspelen*; waar in veel verfieringen en verdichtzelen van gebeurlijke dingen aan den dag koomen.

III. *Historicum*; van het aller eerste *Olympisch speeljaar* tot in onze tijden nederdaalende; die ons de getrouwe en onvervalschte waarheid der gebeurde zaaken voor oogen stelt. Ziet deeze verdeclinge, uit *Terens Varro* getrokken, by *Censurinus*, 21 Hoofdst. zijnes boeks van de *Geboortedag*.

DERTHIENDE INHOUD.

Rampzaligheid der Vrouwen.

I. P S Y C H E,

de uitslag van haar noodlot verwachtende:

geschilderd door

PETR. PAUL. RUBENS.

Terra defixam oculis & multa timentem.

Sil. 8. Bell. Pun.

't O Raket was wel wreed, ô *Rubens*; gy noch wreeder;

Gy laat haar al te lang op 't hoog gebergte staan;

Zet haar, door *Zefirus*, eens in de daalen neder;

Doe *Psyche* naar 't paleis van haren bruijom gaan!

Zy schreid, zy schrikt, zy weet niet waerze zich zal wenden.

Ach *Psyche*, *Rubens* zoekt zijn lof in uw elenden!

H I S T O R I E.

Psyche, eenes konings dochter, was zo schoon en bevallig dat men de godinne *Venus* onder haar stelde. Dit speet deeze en bad deswegen haar zoon *Kupido* die hoon te wreeken. Maar hy, deeze dochter naderende, word zelf verliefd. Onder tusschen wierd den vader door *Apollo* belaft haar op een hooge berg te brengen. Waar af haar de wind in het paleis van *Kupido* voerde. Daar wierd zy met allerhande soort van beleefdheid omhaald, en eindelyk te slapen geleid. Doch *Kupido* liet zich nimmer uiterlyk aan haar zien. Des haar beide zusters de onnozele rieden met licht in de slaapkamer te gaan, en haaren bedgenood (in dien hy volgens *Apolloos* godspraak een slang was) den hals af te snyden. Zy steld dit in het werk: maar vind een

zeer schoone jongeling. Het mes dan wegwerpde zo valt terwyl de heete olie uit haar lamp op de schouder van *Kupido*. Die daaraf wakker word, en wegvliegt. Naderhand is zy van *Venus* met groote wreedheid geplaagd; tot dat eindelyk *Jupiter*, meelyden hebbende, haar opgenoomen, en aan *Kupido* ten huwelyk gegeven heeft.

Ziet *Apulejus*, 4 en 5 B. zijner *Herschepinge*; *Fulgentius*, 3 B. der *Verfieringen*; 't *Gulden Kabinet des Schilderkonstes van Kornel. de Bye* &c. de *Psyche*, tragedie van *Moliere*; &c. *Jan. Lernutus*, *Nik. Grudius*, *Martino*, &c.

VERKLARINGE.

Psyche] Door het Grieks woord $\psi\chi\eta$, word, gelyk bekend is, de ziel beteekend; alwaarom men in de 74 Afbeeldinge des 1 Deels der *Beelden van Leonard. Agostini*, een *Fapilso*, of boterkapelleken, (het zinnebeeld van de ziel) op de boezem van het borstbeeld van *Psyche*, uit een *Kerniole* genoomen, loopen ziet. Ja in de 150 Afbeeld. uit diergelyk gesteente getrokken, zit zy op haare knyen, met de handen op de rug, en evengelyk dat beestje, gevleugeld. Ziet de *Afreckening van het schoone gesteente van P. Ligorius* by *Jak. Sponius*, in meêr aangetrokken boek, waar in *Psyche*, gevleugeld en geheel yk overdekt, van *Kupido* ter bruiloft word geleid.

Bruigom] Haar aanslag op de slapende *Kupido* is door *Malombra, Vafari*, *Vonit*, en andere puikchilders, met groote bevalligheid ons vertoond; doch onder de print van den laaften kunstenaar heb ik volgend sneldicht gevonden:

Cade soporatum, blando nec parce sopori,
Psyche, ô quot insidias contegit ille sopor!
Cade soporatum, ne, dum cunctaris Amorem
Perdere, te vigili vulnere perdat Amor!
Quid suspensa times? miseris ulciscere amantes!
Pendet ab hoc uno vulnere tota salus.

Steek toe, ô *Psyche*, en verschoon dien aangenamen slaper niet; aangezien zo veel listen en lagen onder die slaap verborgen liggen. Steek toe, want zo gy te langzaam zyt in hem het leven te neemen nu hy slaapt, gy zult het uwe verliezen wanneer hy wakker word. Wat vreesige roch? ei wreek de rampzalige verliefden; wiens geheele welvaart is hangende aan het uitvoeren van uw voorneemen.

Elenden] Het geheel verlichtzel van deeze schoone, doch eenvoudige, *Psyche* is door *Iulio Romain* afgebeeld in 30 konstprinten, ten onrechte, zo men my bericht, de grootte *Rafaël* toegeschreven. Maar *Bartholom. Spranger* heeft, onder andere, de bruiloft van haar en *Kepido*, in een aanzienlyke afbeeldinge uitgegeven, nevens een Latynisch veers; 't geen, wegens zyn aangenaame zintykheid, met recht hier een plaats mag genieten:

En thalamos Psyches, & caelestes hymeneos!
Invisamque nulum Veneri, sed Amoris amorem.
(Fas sit) Apuleii commenta haud vana sagacis.
Regia progenies et proles tertia, Psyche,
Sed vultu roseo, sed forma prima decore,
In se thuricremos Veneris traduxit honores.
Indignata dea est, gnatique Cupidinis artes
Implorat; visa sed virgine protinus ardet
Flammiger ille puer, mandata que matris iniqua
Syncero Psyches flagrans mutuavit amore,
Dilectam Zephyris ad dia palatia ducens,
Connubii que fide socians, vincloque jugali.
Felicem prima sortem invidere sorores,
E que aula technis exturbavere beatâ.
Sacrati divina thori nam jura fidemque
Elevat, et vanis aquat fraus amula monstris.
Illaproco fraudata deo, et felicibus arvis,
Post exantlatos terraque marisque labores,
Connivente Jove, et tandem exorante marito,
Arce recepta poli est, peperitque enixa perennem
Diva Volupratem, superisque admista triumphat, &c.

De verduitschinge zal ik, met believen van den bescheidene Leezer, overflaan; aangezien men de bovenbeschrevene Historie, alleen met andere woorden, hier tot zynen laste zou moeten herhaalen.

2. T H I S B E ,

stervende met Pyramus.

Gemini monumenta cruoris. Ovid. 4 Metam.

Ziet, hoe de bleeke maan het lampswart bystand doet,

Om *Thisbe* met een spreed van nachten te overtrekken;
Doch 't helder wit, van u bepurperd met haar bloed.
Laat zich van schaduwen of swartzels geenzins dekken.

Wat boezem! die, gelijk een zuiv're middagzon,
De maan en uw pinceel, in deeze nacht, verwon.

H I S T O R I E .

Pyramus en *Thisbe*, binnen de stad Babel, twee gelieven van eenen ouderdom, beminden, buiten kennis van hunne ouders, malkanderen boven maaten. Op zekere vroege morgenstond quamenze over een by malkander te komen in een bosch, onder zekere boom, omtrent het graf van de koning *Ninus*. *Thisbe* aldaar eerst verschijnende, wierd verschrikt en verjaagt van een leeuw, die, naar het aazen op zeker wild dorstig, by toeval uit bygelegene fontein quam drinken. Deeze boet zijn lust met een kleed dat *Thisbe* had laten vallen, en vertrekt. *Pyramus*, op de bestemde plaats komende, vind het bebloede kleed, geloofd dat *Thisbe* van een boschgedrocht is verscheurt, trekt zijn degen, en doorsteekt zich zelve. *Thisbe*, zich een weinig hebbende hersteld, keerd weder, en vind haar minnaar in het gras uitgestrekt. Dus neemt zy den degen, en stoot dien ook in haare boezem.

Ziet *Ovidius*, 4 B. der Herschepp. &c. *I. Owenus*, *P. Melissus*, 1 B. *Scafenatus*, *I. Stigelius*, *Marino*, *Lin Vos*, &c. *Pradon* in *Pyrame* tragedie, &c.

VERKLARINGE.

Thisbe] Zy is van de overedele Schilder-Sny en-Ets-konsteneen gemeen en overal ontmoetend voorwerp; doch ik had haar, hangende in zeker huys binnen Groningen. naar de tekening van *Schus* getchilderd, voor oogen, toen bovengesteld en volgend sneldicht ter neder zijn gesteld:

*Moest Thisbes borst de nacht van dit panneel verjaagen?
En streek het wit voor 't swart der ongedekte leen?
En 't ongevoelig oog kan deeze smaak verdraagen?
Tart niet een diamant albast of marmersteen?
Ja, swijg; de schilder heeft zich treffelijk gequeeten,
Maar zy had, troosteloos, haar oogen doof gekreeten.*

Nachten] De nachtstukken worden by de liefhebbers, wegens hunne aangenaame zomberheid, geliefd en hoog geacht. Welke achting ook verdiende het nachtstuk van *Leonard. Bramer*, op koper gemaald; waar in de ouders van *Pyramus* en *Thisbe*, by toortslicht de lyken van hunne kinderen opzoeken: weshalven ik ook met dit sneldicht de genegentheid tot dat kostelyk tafereel poogde te uiten:

*Eerwaarde grÿsheid, wat zoekt gy, by naaren nacht,
Met toortslicht aan dit graf van Ninus? 't is de vader
Van Pyramus, en het is Thisbes moeder; zacht!
Hoe zullen deeze twee zich houden, treênze nader!*

*Hier ligt de minnares in 's minnaars bleeken arm.
O ongelukkige, ó medoogenswaardde lyken!
Elk word zijn kind gewaar; zie beider droef gekarm!
De moeder knikkebeent; by stut haar in 't beswijken.*

*Doch, onder 't stutten, leeg by met de vrouw haast neer,
Had Bramer hem niet, met de kracht van kloeke verven,
Gesterkt, 't bloed met een nacht gedekt, en 't moordgeweer
Verborgten in het gras: hy poogd haar zelj van sterven*

*Te vryen, met metaal gebard; dus zullen zy
Hier eeuwig treuren, in een kop're schildery.*

Boxem] Gelyk de Fransche geduuring alle historien en versieringen verkneden, en in walgelyke Romans herscheppen, zo maakt de

de treurspeldichter *Pradon* *Thisbe* een kind van eenen *Nerbal*, gedood door den veldheer *Arsaces*. quansuis de vader van *Pyramus*; doende haar mede beminnen van *Belus*, zoon van *Amastris*: welke koningin op *Pyramus* haar zinnen had gezet. Laat haar eindelyk, by nacht, uit door gemelde minneryen verward hofkrakeel vluchten, en (in die vlucht malkandermissende) zich zelven doorsteecken. Doch wy houden onsaan de aloude versieringe, welke ook in de *Heidensche Dapperheid* word ingelyfd van *Vollenhove*, verduitschende dit ineldicht van den bovengenoemde Italiaan *Scasensius*:

De droeve Thisbe sprak dit naauw, gereed te volgen
Met een rampzalig eind haar trouwen mingenoot:
Stond beider dood dan vast door 't Noodlot, dus verbolgen,
Och, waar ik voorgegaan! ik sterf een dubbele dood.

Maar neen; dan storf Pyraam wel tweemaal, al te onschuldig.
'Kverdiende zelf dit lot, en ly 't met recht geduldig.

3. A N D R O M E D A,

het zeegedrocht voorgesteld.

sua maternis queritur livere catenis
Brachia. Propert. 4. L. 7 Eleg.

Zy spreekt:

HElaas! wat zie 'k? erbarmd zich de opgezwollen zee?
Waarom beweegd mijn klagt de droeve rots niet
mêe?

Van deez word ik geboeid, en by het hair gegreepen;
Daar die zyn golven sild, en van de strand laat sleepen!

Alcyones, en gy beschaamd die harde steen;

Gy treurt, en schreid, en klapt uw wicken tegens
een,

En overlommerd mijn gezicht, en droogt mijn voeten;

Of deeze dienstbaarheid mijn hartzeer mogt verzoe-
ten.

O rotzen! klippen! hoort dit deere lyk geluid!

Breukt de yf'le ketenen, of spuw de krammen uit!

Ik zie van verr't gedrocht het ruime pekelscheuren,
En ach, van niemand zal my troost noch hulp gebeu-
ren!

H I S T O R I E.

Kassiopea, vrouw van *Cefeus*, koning van Ethiopien, was wegens haare ongemeene schoonheid zo verwaand, dat ze de Zeegodinnen geloofde voor haar te moeten wyken. Hierom werd haar door *Jupiter Ammons* godspraak bevolen *Andromeda*, haar eenigste dochter, om van een zeegedrocht vernield te worden, aan den oever te zetten. *Perseus*, uit *Danaë*
(door

(door een guldene regen beswangerd) gebooren, door deeze landstreek trekkende, ziet deeze maagd aan de klippen staan. Verliefd op haar; en, van de beide ouden trouwbelofte ontfangen hebbende, verlaat het gedrocht, en verloft de maagd. Met welke bruiloft houdende hy van *Fineus*, des konings broeder, zyn medeminnaar, word besprougen. Doch dien hy, met alle zyn aanhang, overweldigt, en van het leven beroofd.

Ziet *Ovidius*, 4 B. der *Herschepp*. *Manilius* 5 B. der *Sterkunde*; *Herodotus* in *Poëym*. *Lucianus*, in zyn B. van het *Huys*, en in het *Gesprek der Nereiden*; *Schill. Statius*, 3. B. der liefde van *Klitjon* en *Leucippe*; *Filoftratus*, 1 B. zynes *Beeldeboeks*; *Pausanias* in de *Korint. zaaken*, &c. voorts de *Andromede*, tragedie van *Kornelle*; de *sneldichten* van het *Griekfche Bloembof*, *Marmo*, &c.

VERKLAARINGE.

Geboid] De staande *Andromeda* van *Titaan* is bovenmaaten fchoon, door *Bloteling* in het *twart* gevolgd; even bevallig zyn die van *Bloemaart*, *Vermander*, &c. De zittende en liggende *Andromeda's* hebben, mijnes oordeels, minder aartigheid; aangezien het vereefchte naakt in de staande beelden zich in een volmaakter fchoonheid op doet en vertoon; hoewel zy met haar klederen aan de rotzen vastgehecht was, volgens *Ach. Tatius*, en *Manilius*; die van de zelfe dus is spreekende:

*Defluxère finus humeris, fugitque lacertos
Vestis, et effusi scopulis hæsere capilli.*

Het swierende ahangzel gleeed van haare fchouderen, en het afzakkend gewaad ontbloote de armen, haar uitgespreide haiten in de fcherpe klippen verwerrende.

Voorts, het by naar in alle *historiestukken* gezochte naakt aangaande, ontmoet my, in de *Winteravonds Tydkortin*, e van de onbekende J. C. een dubbelzinnige quinkslag, die, wegens haaraartigheid, verdiend hier nevens gevoegd te worden:

*Zo eel is 's Schilders konst, dat ze, in verscheiden stof,
Haar konstenaars beloond met veelerhande lof.
In landschap Keerens praald, en Mompert in zyn rotzen,
Naar 't leven Holbeen kan de gantsche waereld trotzen;*

Van

Van Dijk mee; Rubens in histori; Olivier
 In zijn verlichtery; in keukens Lange Pier;
 In scheepen Vroom; Steenwijk in perspektive kerken;
 Maar, Kousnaar, uw vermaak is in het Naakt te werken!

Stild] Ik volg *Manlius*, het geval van *Andromeda* met een
 byzondere aangenaamheid beschryvende; wiens woorden deeze
 zyn:

*Ad tua continuū fluctus spectacula pontus,
 Assuetasque sibi desit persundere ripas.*

De zee (getroffen door dit jammerlijk schouwspel) bleef onbe-
 weeglijk staan, en verbood de golven naar den oever te rollen.

Alcyones] Dit word vertoond in het 40 Tafereel van der *Musen
 Tempel* van den Abt de *Marolles*; doch de gedachten vertochte hem
 ongetwyfeld gemelde *Manlius*, van die vogelen in deezer voegen
 schryvende:

*Te circum Alcyones pennis plauxere volantes,
 Fleveruntque tuos, miserando carmine, casus,
 Et tibi contextas umbram secere per alas.*

De ysvogels omringden de rotzen, haare wieken deerlijk zamen-
 klappende, en met de zelve uw hoofd beschaduwende; terwyl zy,
 op haar manier, uw rampzaligheid betchreiden.

Voeten] Van haar schoonheid gewaagt volmondig, behalven de
 aangetogene schryvers, *Ovidius* in genoemde *Herfchepp.* hoewel hy
 (2 en; b. des *Minnekonstes*) geloofte haar een bruine moontinne ge-
 weest te hebben, doende ook de dartele *Saffo* dus aan *Fao* schryven:

*Candida se non sum, placuit Cephæia Perseo
 Andromede, patris fusca colore sua.*

Dat is, volgens de vertaalinge van *Kabeljauw*:

*Ben ik niet blank, zie hoe de Griekse Perseus branden
 Op 't geel landaardig krooft van een Andromede.*

Alwaarom zy ook in der *Musen tempel* niet blank maar bruin van
 ledemaaten is afgebeeld.

Endrocht] Welk door de historiefchilders of in de gedaante van
 een vliegende draak of van een overgroote visch word uitgebeeld;
 Wiens beenderen, uit de Joodsche stad *Jeppe* gevoerd, door *Mark*
Scamius

Scamys te Romem zyn gebrachte; weezen zyn ruggegraat anderhalde-
 ve voet dik, en ieder ribbe 40 voeten lang, volgens de Vertellers der
 ongeloovelyke Zeldzaamheden, *Plinius*, 9 B. 5 Hoofdft. en *Soli-*
anus, 47 cap. Verhaalende de laafte ook dat, binnen genoemde
 aloude ftad, noch tot aan zyn tyd wierde bewaard (ongetwyfeld
 als een heiligdom) de fteen (zo *Ach. Tatius* getuigd, gelijk een
 graf uirgehold) waar in noch de overblyfzelen van de ketenen
 met welke *Andromeda* was vaftegeheekt, waeren te zien.

Van wien] De hulp van *Persens* haar beweezen word mede op
 verfcheidene wyzen door de zelve konfenaars vertoond; dikmaals
 tegens het gevoelen der bovengenoemde fchryvers; als by voor-
 beeld: zy fchryven eenpaarig dat *Persens*, met de wieken van *Mer-*
kurius aan zyn voeten in de locht hangende, het zeedrocht be-
 ftreed; en evenwel doen hem de fchilders meefte deel, in die ftyd,
 op de vliegende *Pegasus* zitten. Doch de aloude meefters naamen
 ook hunne vryheid in de manier van haar hechtenis, verloffing en
 ontfluiting; gelijk men by *Lucretius* (in der *Nereiden* Gefpr.) ziet;
 al waar *Andromeda* aan een paal gebonden ftat, en *Persens* haar, de
 voeten op zyn handen neemende, van de klippen laat atdaalen; en
 weder by *Filoftratus*, die door een minnegodjen haar ontflooten
 verbeeld (van welke *Korneille* de Winden maakt in zyn treufpel)
 terwyl *Persens* op de klippen zich te ruften legt. Gemeenlyk even-
 wel beeldmen *Persens* at, haar zelf de boeyen van de handen ftrou-
 pende; gelijk my, voor eenigen tyd binnen Groningen, in een
 fchildery van *Stokade* is ontmoet; als wanneer ik die verliefde ver-
 lofter op deeze wys haar deede aanspreeken:

Andromeda, vergun dat ik uw Zachten hand
Van dit hard yzer vry! het monfter is verflagen,
En dobberd hier met doorgekorven ingewand!
Reik toe; zy moet, in plaats van yzer, peerlen dragen!

Schaam u voor Perseus niet; hy ftaat zyn oogen neer,
Reeds door de glans gequetft van uwe ledematen.
Schrei ook niet langer, o mijn fchoone! fchrei niet meer!
De tyd wil dat de fchaamte en droefheid u verlaaten.

Geef my uw bert; en, eer 'k de flinkerhand ontfta,
Betaal mijn arbeid, ach, met deeze, Andromeda!

Hulp] Op dezelve wyze, als deeze onfchuldige dochter, word
Hefione, om de misdaad van haar trouweloozen vader, der Troiaanem
 koning *Laamedon*, een zeedrocht voorgesteld; en, met de dood
 van het zelve, door *Herkules* verloft by *Ovidius*, in het II B. der Her-
 fchepp. Doch *Andromedaas* verfferinge heeft de verwonderenswaar-
 dige *Ariofte*, in zyn *Rogier* en *Angelika*, nagevolgt in het 10 Gez-
 van zyn *Razende Roeland*.

4. A N N A ,

beweenende de dood van Elise:

door

P E T R. T E S T A.

Fletumque cruore

Miscuit. Ovid. 4. Metam.

Zaamenpraak.

D. 't IS niet genoeg dat *Dido's* zuster staat,
 En deerlijk schreid, in ongegord gewaad;
 Maal haar ook stortende in het zwaard
Sch. Neen, *Anna* word van 't noodlot hier gespaard;
 Dat jaagd, en werpt haar op *Laurentis* boord,
 Daar zy zich in *Numicius* versnoord.
 D. Ach, zo zy toch in 't water sterven moet,
 Waarom terstond niet in een traanevloed?

H I S T O R I E.

Anna, na de dood van *Elize* (waar af hier vooren op 77 pag. is gesprooken) gewapender hand, door *Hirbas*, haares zutters minnaar, uit *Karthago*; en door *Pygmalion*, haar broeder, uit *Cyrenen* gejaagd, begaf zich uit *Afrika* zeewaart; doch quam, na veel omfwerrens, onder de kust van *Italien*, voor de stad *Laurentium*, schipbreuk te lyden. Gestrand zynde vond zy een landstreek haar te eenemaal onbekend. Als wanneer de *Trojaansche Eneas*, (in het koningryk van *Latium* in rust en vrede bezitende) in het gezelschap van *Achates* en *Askanius*, haar onvoorziens ontmoet. De ontsteltenis in beider gemoederen is allerbest af te merken naar de reden, die daar toe ieder had. *Eneas*, een weinig bedaard zynde, brengt haar in de stad en in zyn hof.

Maar *Lavinia*, zyn gemaal, door minnenyd zynde inge-
noomen, legt aanstonds *Anna* lagen. Des zy, van haares
zusters schim gewaarschuwd, by nacht ten venster uitspringt.
Doch aan de *Numicius* komende, en nergens heul of troost vin-
dende, werpt zy zich in die rivier. Alwaar om men haar, met
de naam van *Anna Perenna*, in het getal der goden heeft ge-
steld, en in de maand van Maart by de Romeinen gevierd.

Ziet *Ovidius*, 3 B. zynes Almanaks, en *Silius* 8 B. der
Pun. Oorlog. *Makrobus*, in zyn Saturnalia.

V E R K L A A R I N G E.

* *Is niet*] Dit vriendelyk gesprek tusschen de Dicht- en Schilder-
konst erinnerd my haar zusterichap, waar at 80 pag. in het klink-
dicht op *Laitressis Dido*, gesproken is. Welk maagsehap ook aan-
gemerkt word van de jonge *Filostratus* in den aanvang zynes *Beelde-
boeks*; *Pakatus* in zyn *Lofreden*; *Kornelis de Bye* in het *Gulden Kabinet*
des Schilderkontes; en de geestryke *J. C.* in zyn *Winteravonds-
Tjakherting*, op de volgende wyze:

Hoe naar vermaagschapt zyn de Schilders en Poëten!
Zy moeten, te gelijk, van alle dingen weten;
Goed oordeel, vinding, geest, en vreemde fantazy
Gelyk haar nodig zyn, en malle drollery.
De pen (en zo 't pinceel) moet meesterlyk een leven
En geestigheid aan 't werk tot eeuwigduuring geven.
Zo word een kloek gedicht bespraakte Schildery;
Een wel geschilderd stuk een stomme Poëzy.

Ook stortende] Hoewel ik aangaande de zo genoemde *Didoos* dood
my geheelyk aan de waarheid van *Justinus* houde, heb echter
Annaas tafereel (ter liefde van de ongemeene versiering ontrent
haar medoogenswaardige rampzaligheid) niet willen missen: des-
halven verzoekik dat de genegene Leezer de verscheidenheid mijner
gedachten, ontrent deeze twee tafereelen, heuschelyk gelieve over
het hoofd te zien.

Laurentis] Een stedcken in Latium, het vermaardste deel van
Italien, niet verre van de stad *Lavinium*; heden onderzyn ruinen
begraven op een plaats, tusschen *Ostia* en *Antium*, welke *San Lo-
renzo*, volgens *Luk. Holstenius*, word geheeten: Ondertusschen zie
de op 81 pag. gemelde brief van den doorgeleerden *Sam. Bochartus*,
waar

waar in; dat *Enas* Italiën nooit aangedaan heeft, zonneklaar word
vertoond.

Nemicus] Een kleene rivier in Latium, of in het Roomsche
deel van Kampaniën, uit zeker meer zyn aanvang nemende; heden
il Rivo de *Remi* genoemd.

Traansloed] Zo doet de Hr. *Constant. Huygens*, in zyn *Tetradak-
tron*, *Thirsis*, of den Hr. van Wassenaar, tot zyn bruid, *Maria de
Matenes*, vrouw van Haferwouw (in het jaar 1618. verdrongen,
zo als hy haar, met een sleetjen, over hetys wilde schuyven) onder
andere spreeken:

*Unda tuos necat; unda meos submerget ocellos;
Et poterunt lachryma quod potuisti, aqua?*

Het water, welke uw oogen heeft vernietigd, zal ook de mijne
doen verdrinken. O wateren! 't geen gy gedaan hebt, kunnen ook
de traanen doen.

5. K A L L I R H O E ,

zich zelven doorsteekende :

ensem media in praecordia adegit. Silius, 8 B. Pun.

H Ad gy *Koresus* door uw oogen omgebracht ,
 Het heilig offermes waar onbesmet gebleven ,
Kallirhoe , hy had met vreugd die dood verwacht ,
 En gy het staal niet door uw blanke borst gedreven .

Zag u de wijsgod nu , zo konstig afgemaald
 By 's priesters lyk , hy riep : rampzaligheid der vrouwen !
 'k Ben niet gevoeleloos , mijn hart is niet verstaald ,
 En , zonder traanen . kan ik hier u niet aanschouwen .

Al heeft de dichter my het treurspel toegewijd ,
 Ik haat het , als een vrouw daar in onschuldig lijd .

H I S T O R I E .

Koresus , eene der priesteren van *Bacchus* , beminde , binnen Kalydon in Etolien , eene *Kallirhoe* . Doch zonder voordeel . Aangezien de grootheid van haar afkeer die van zijn genegenheid verre overtrof . Hy riep dan zijn beschermgod *Bacchus* te hulp , en kreeg gehoor . Die van Kalydon overviel een doodlijke ziekte , by manier van rasernye en dronkenschap . Waar op het Orakel van Dodona wierde raadgevraagd . Welke antwoorde dat de gestoorde *Bacchus* diende te vreedem gesteld te worden ; doch op deeze wijze : *Koresus* of *Kallirhoe* , of iemand van haarent wegen , moest voor zijn altaar geslacht werden . *Kallirhoe* dan , die straf niet af bidden konnende , en de ouders hunne hulp haar ontzeggende , liet zich , gelijk een slachtoffer opgeschikt , ten dienste van het land , in den tempel leiden . Maar *Koresus* , wiens beurd het was het priesteramt waar te neemen , hervatte zijn oude liefde , en stak , in plaatz van het offer te treffen , zich zelven het hart af . Welk deerlijk schouw-

VIT MUNTENDE VROUWEN. 133

fchouwfpel het gemoed van *Kallirhoë* zo veranderde, dat zy mede zich zelyen de keel affneed.

Zie *Pausanias* in de Achaïfche zaaken, en *Mark. Antonius Kanani*, over de 25 afbeeldinge van zijn broeder *Job. Angel. Kaninijs* Beeldeboek.

VERKLAARINGE.

Oogen] Daarom zegt *Propertius* (4 B. 9 klaagd.) van zyn vergrande Minnaares:

Fulminat illa oculis, &c.

Haar oogen blikzemen: en het is aartig dat *Okt. Venius*, meester van den grooten *Rubens*, een fchoone pylon uit haar oogen fchietende, in het 75 zynen liefde-zinnebeelden, nitteekend, daar by fchryvende:

Ecce oculis telum nostra puella gerit.

Zie mijn vryfter draagd pylon in haar oogen: en hierom neemt *Neera*, by de geestige fneidichter *Marullus*, *Kupido* boog en fchichten af; doch (door het bitter fchreyen van den jongen geraakt zynde) langdihertuyg wederom, en ftiert hem heene, zeggende dat zy de minnaar met haar oogentrof, en geen fchichten van doen had.

Diergelyke zoetigheden van de oogen zal een liefhebber by *Guarini*, *Sidnei*, &c. in hunne puntlichten, en by *S. Ingen*, in zyn *Getrouwe Herderin*, 135 pag. kunnen vinden.

Treurfpel] Volgens *Athenaus* (2 B. 3 Hooftft.) hebben het *Bly-en Treurfpel*, in *Ikarium*, een dorp in *Attica*, haar aanvang genoomen onder de woelende dronkaarts, ten tyde van wynoogft, *Bacchus* met jaarfpeelen vierende.

Altoos het *Treurfpel* is byzonderlijk de *Wijn*god *Bacchus* geheiligd en toegewijd, in het Griekfch *τραγῳδία*, *Tragodia*, dat is, Bokverdienend treurgezang geheeten; aangezien de dichters, om ftrijd onder malkanderen *Treurfpeelen* fchrijvende, den overwinnaar een bokken opdroegen; volgens *Horatius*, in zyn *Dichtkonft* dus fchrijvende:

Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum.

Die om een geringe bok te verdienen *treurvaarzen* heeft gefchreven.

En waarom meer een bok als eenig ander gedierte? dewijl die byzonderlyk aan *Bacchus* wierd opgeofferd, en hem ter eeren geslacht, als een vyandlyk georocht dat zyne wyngaarden bedorf. Alwaarom by *Ovidius*, des *Almanaks* 1 B. de bok op deeze wyze word toege-
sprooken.

*Rode caper vitem; tamen hinc, cum stabis ad aram,
In tua quod spargi cornua possit, erit.
Verba fides sequitur: noxa tibi deditus hostis
Spargitur affuso cornua, Bacche, mero.*

Knaag de wijngaard, niep eenen, ó bokjen, in stukken; zy zal noch de wijngewen, die voor den altaar op uw hoorenen uitgegoren zal worden. En het gebeurde zo: die vyand van *Bacchus*, hem opgeofferd zijnde, wierd met wijn besproeid. Ziet hier ook de geruygenis van *Virgilius*, 2 B. van zijn Landbouwkunde.

*Baccho caper omnibus aris
Ceditur, & veteres ineunt proscenia ludi.*

Aen alle de altaaren van *Bacchus* slachtmen bokken, &c. gelijk by *Lud. du Choul*, in zijn Verhandeling van der oude Rom. Godsdienst, op een Grieksche medalie van den keiser *Hadrianus*, en op een oude verzegelsteen, word vertoon. Ziet de Aanteekeningen van *Thom. Farnabius* over de aangetoogene plaats van *Virgilius*.

Hier om wierden ook aller Dichteren hoofden zó wel met klimop kranffen als lauwerbladen gekroond, volgens *Horatius*, 1 B. 1 Gez. en 1 B. 3 Br.; *Virgilius* 8 Herders gez. *Ovidius*, 5 B. zynes *Almanaks*, en 1 B. de 6 zynex Treubr. aldus tot zyn vrienden schryvende:

*Si quis habes nostris similes in imagine vultus,
Deme meis hederas, Bacchica jerta, comis.
Ista decent latas felicia signa poetar.*

Zo gy misschien een goudene verzegelsteen met mijn afbeeldinge bezit, doet'er toch de *Bacchus* toegewyde klimop kranffen af; aangezien het de vrolyke poëten alleen toekomt zulke gelukzalige rekenen te draagen.

6. A R M I D A ,

verlaaten van Reinoud.

latum spectabat in aequor. Ovid. 2 Remed. Am.

DE dageraat verlicht alom de vlakke zee,
En helpt *Armide* in 't schip van *Reinoud* naar te speuren;
Ik zie haar, overstelp't van smert en hertewee,
Haar krachtelooze konst, en zyn vertrek, betreuren.

Had *Reinoud* haar gezien in die bedrukte stand,
Hy koos, voor oorlogs eer, ô schoone liefde, uw
schand.

H I S T O R I E .

Als, in het jaar 1099, de *Christene* Princeen, onder het be-
leid van *Godefrroi* van *Buillon*, het Joodsche Land eenpaarig in-
trokken, om de stad *Jerusalem*, en alle gedachtenissen van de
Heere CHRISTUS de Turken te ontwealdigen, zo span-
de de *Hel* alle zyn krachten in om deeze zo genoemde kruis-
vaart te stutten en te vernietigen. Onder andere maakte hy
een tovenaar op, geheeten *Hydraoth*, koning van *Damaskus*.
Deeze wist door de arglistigheid van de schoone *Armide*, zyn
nicht, de voornaamste kruishelden uit het leger te lichten.
Welke evenwel weder door *Reinoud*, (wegens het ombren-
gen van de Noorwegische *Gernand* uit het leger gewecken)
deeze toveres, op de weg, zyn ontrukkt. *Armida*, dit po-
gende te wreeken, krygt, door haar konst, *Reinoud*, op de
rieviere *Orontes*, in een beswooren schip, en toverd hem
door gezang in slaap, met opzet van hem het leven te be-
necmen. Doch het bezien van dien schoonen jongeling,
nauwlyks 15 jaaren oud zynde, haar in liefde ontstekende,
brocht zy hem, geboeid, met haar vliegende wagen, bui-
ten *Afrika*, op eene der *Gelukkigige* eilanden; daar zy, in een
ogeblyk, een aanzienlyk paleis voor haar deed timmeren.
Ondertusschen had men deezen jongen held in het beleg van

ARMIDE. Tasso, 16 cant. Hieros. lib.

gemelde stad van nooden. Dus vergaf hem *Godefrui* de dood van *Gernand*; en twee afgezondene gingen hem, met een betoverd schip, opzoeken. Vonden hem in een tuin, leggende in de armen van de bekoorlyke *Armida*. Die tot haar tovetboeken zich begevende, de twee hoofdmannen gelegenheid gaf van zich te ontdekken, en hem in zeker beswooren schuld zyn schande te doen zien. Hy van zyn wellustig leven walgende, maakt daadelyk zich gereed om met hen te vertrekken. *Armida*, haar arbeid, in hem op te houden verspild hebbende, vernield het paleis; en ryd, met haar wagen, naar *Gaza* tot het leger van den Soudaan van *Egipten*, &c.

Ziet *Torquat. Tasso*, het 14, 15, en 16 B. van zijn verlostte *Jerusalem*; verciert met de konstpinten van *Ant. Tempesta*; *Quinault* in *Comedie sans Comedie*; *A. Peys* in de *Toveryen van Armida*; *Scudery* in zijn 40 *Harang. Marino*, &c.

VERKLARINGE.

Armida] De versierde liefkoozerven van *Reinoud* en *Armide* heeft de weëgalooze *Tasso* uit die van de *Homerische Ulysses* en de toveresse *Circe* (of ook *Kalypso*) getrokken; doch wat heet hier in de aloude en deshalven onbetnoeide Griek by dien volmaakten Italiaan? niet als de bloote en ruwe vindinge.

Voorts hebben zy de historie schilders tot aangenaame en zielverrukkende gedachten stof gegeven: als

I. Aan *Anton. Van Dyk*; die *Armida* vertoon den slapenden *Reinoud* met bloemkranien boeiende; volgens *Tasso*, of (zo men wil) het gezang van meer genoemde *Hoofd*, bestaande in deeze overlieflyke woorden:

De schoone toveres,
 Voor wie *Damasko* boog
 Door *Hydraotes* les,
 Als zy om roof uittoog,
 En, naar haar wensch, den overwonnen *Reinoud* zag,
 Die, door pluimstrykery van slaap, veroverd lag.

Ditz lege leize; gy
 Zult mijn gevangen zijn;

Maar.

*Maar om uw leen wat vly
Ik, yzer best of lyn?*

*Neen, neen; voor geen geweld uw sterkheid swicht; men moec
Haar maaken dwee, door trek van eenig smeekend Zoet.*

Stal hiel haar Zoete taal:

Toen gluurde 't oog rondom,

En, met een schoone straal,

Uitpiktze een schoone bloem;

*Toen noch een, toen noch een; haar rijke schoot die swoel,
Tot dat zy was van rooz, ligustre, en leit vol.*

Zy strengelde de roen,

En daar 't haar voeglijk docht,

Zy tusschen 't vrolijk groen

Nu blank nu blus in vlocht;

En, hem terwijl by sleep, met deeze zeelen sloot,

En voerde daar hem nooit zyn vangens verdroot. &c.

Waar op ik, met beschroomtheid, doe volgen, als een sleepdragende dwerg zyn prinses, het sneldichtje, door my opgemeld meesterstuk (op het Princelyk huis tot Hondsholtedyck te zien) ontworpen:

*De Schoonheid maakt zich licht verwinsten van 't Geweld:
Hoe Zoet toond dat Van Dyk in 't boeyen van dien held!*

II. Aan zekere N. N. deeze toveres, volgens Quinault, met een schicht in de vuyft voorde slapende Reinoud arbeeldende; welke aangename schildery ik gedwongen wierd met deeze gedachten te omhelzen:

Hier dreigd een Schoonheid haar erfvyand met een schicht.

Kupido poogd haar het geweer met kracht te ontwringen,

Let, hoe ze rukt, en trekt, en worsteld met het wicht,

Terwijl haar deeze lucht schijnt uit het hert te springen:

Arnida, wecht niet meer met Reinoud, en dit kind!

'k Voel toch in 't hert dat die verwonnene u verwint.

Ondertusschen ook den graagen aanschouwer, wegens Reinoud, met dit sneldicht toesprekende:

Wek Reinoud niet; laat toe dien ced'len minnaar leggen.

*Al Zag hy, met een schicht, Armida voor hem staan,
Hy zou niet wijken; maar dit tot die schoonheid zeggen:
Uw ooggen hebben het al, voor uw schicht, gedaan!*

*De Ziel word eens door deeze, en die meermaal onttoogen,
Dus vrees ik min uw schicht, en meer, belaa's, uw ooggen!*

III. Aen *Ant. Tempella*, in het van een rukken deezer gelieven; waar in onze *Tasso* het zielroerend scheiden van *Maroor Eneas* en *Dido* t'eenemaal heeft na geboort, dat van *Nasos Thefus* en *Ariadne* daar evenwel aanlasschende: welke laatste ook van *Ariosto* (ziet het 10 Gez. zynes *Reclanda*) in zyn *Birennus* en *Olimpia* is gevolgd.

Reinoud] Zoon van *Bartholdus* en *Sofia*, gebooren binnen *Verona*, een stad in *Italien*, aan de rievier *Athesis*; van welken het geslacht van de *Estes* is afgedaald, volgens de uitvinder van deeze bevallige versieringe, het beschilderde schild van *Reinoud* beschryvende in zyn 71 Gezang.

7. B E R E N I C E ,

gescheiden van Titus Vespasianus :

vertoond door

L E P A U T R E .

Neuterque recedens

Sustinuit dixisse vale. Lucan. § Pharfal.

LE Pautre zal hier *Berenice* trekken
 Van *Titus* : maar ik zie zijn arm pinseel
 Den onmagt met een grootsche rijkheid dekken
 Van fries , en boog , en nis , en kapiteel.
 Hy wykt ver af van 't zielverrukkend scheiden ,
 En toond het oog een keiserlyk zalet ;
 Maar 't oog laat zich niet van die pracht verleiden ;
 't Heeft zich al op de voorgrond neêrgezet.
 Daar zoekt het hartzeer en bekommelingen
 In 't aangezicht van prins *Vespasaan* ,
 En hoopt dat die prinses zich zal bedwingen ,
 Vergrammen , en gewillig heene gaan.
 Daar steld het zich in 't midden der gelieven ,
 En vleid en bid den sterksten , om toch niet
 Den swaksten met het hard vaarwel te grieven ;
 Maar liever zaam te sterven van verdriet.
 U schilder , u vergeef ik 't ondertusschen
 Dat gy dees vrouw , en dien verlegen vorst
 (Die 't minnevuur , gedwongen , moeten blusschen)
 Niet , met uw konstpinseel , aantasten dorst :
 Die scheidende zijn svaarder uit te drukken ,
 Als moorden , en bebloede gruwelstukken .

H I S T O R I E.

Titus, zoon van *Flavius Vespasianus*, Roomsch keizer, aanvaarde, na de dood zijnes braven vaders, het rijksgezag niet, of wierd van zijn gewoone wulpsheid afkeerig, en verdroef alle hoeren en haare dertele en wellustige bedienden uit zijn paleis. Onder deeze was *Berenice*, dochter des konings van Judaa, *Herodes de III*, togenaamd *Agrippa*. Zy had 16 jaaren toen haar goddelooze vader overleed, getrouwd zijnde met haar oom, *Herodes de IV*, koning van Chalcis. Na wiens dood (twee kinderen van hem hebbende ontfangen) zy weduwe bleef; midlerwijlen met haar broeder, koning *Agrippa de jongere*, in onecht levende. Doch als dit ruchtbaar werd, zo heeft ze, om alle opspreek te vermijden, *Potemo*, de koning van Pontus, getrouwd; maar na een korten tijd verlaaten, en weder by Judeaas koning zich gevoegd. Met welke zy te Romem komende, in het keiserlijk hof is gehuisvest van *Titus*; die haar voor zijn boel gebruikte. Doch zy hoopte vergeeffch op de trouw van dien jongen erfrins. Want de Roomsche Raad zijn gemeenschap met een uitheemsche koningin qualijk neemende, moest zy, regensdank van *Titus*, Romem verlaaten en weder naar Syrien vertrekken.

Ziet *Josefus* 16 B. der Joodsche Oudh. en 1 B. der Joodsche Oorl. *Suetonius*, in 't Lev. van *Titus*, 7. Hoofdst. *Dio*, 66 B. *Aurel. Viktor* in *Tito*; &c. *Jak. Strada*, by zyn Muntsbeelden; *Scudery*, in zyn 8 Harang.; &c. *Korneille en Racine* in hunne treurspelen van *Berenice*; &c.

V E R K L A A R I N G E.

Berenice] By *Tacitus* (2 B. *Histor.* 81 Hoofdst.) *regina florent aetate formaque*, een koningin in het bloeyent haares levens, en schoonheid. De medaiekundige *Kar Patinus* zet, by gemelde plaats van *Suetonius*, wel een beeld van *Berenice*, naar de wijze der Aziatische vorstinnen gesluyerd; begeerd evenwel niet dat men haar voor de koningin van Chalcis zal aannemen. Ook spreekt van haar en haar zuster *Drusilla*, het Boek van de Handelingen der *Apostelen*, in het 25 Hoofdst. Doch zie hier haar *geslachtboom*, uit gemelde Boeken van *Josefus* zaamgesteld;

Ge-

Geslacht van *Berenice*.

<p><i>Salome</i> gehuwt aan tene van haar broe- ders.</p>	<p><i>Herodes de Grootte</i>, zoon van <i>Antipater</i> de I Af- kalonijs; vriend van <i>Mark-</i> <i>Antonius</i>; door <i>Kleopatra</i> vader van <i>Filippus</i>; door <i>Dosis</i> van <i>Antipater</i> de II; door een Samaritaninne van <i>Herodes</i> de II, toege- naamd <i>Antipas</i>, en <i>Archelaus</i>.</p>	<p><i>Marianna</i>, door haar man met het swaard gedood.</p>
---	---	--

<p><i>Berenice</i>.</p>	<p><i>Aristobulus</i> de IV. oudste zoon:</p>	<p><i>Alexander</i> de III, geworgd.</p>
-------------------------	---	--

<p><i>Herodias</i>, gehuwt aan de viervorst <i>Filippus</i>.</p>	<p><i>Herodes</i> de III, bygenaamd <i>Agrippa</i>.</p>	<p><i>Herodes</i> de IV, koning van <i>Chalcis</i>.</p>
--	---	---

<p><i>BERENICE</i>, gehuwt aan haar oom de koning van <i>Chalcis</i>.</p>	<p><i>Agrippa</i> de II, vriend van de Room- sche keizer <i>Klaudius</i>, by <i>Severinus</i>, <i>Span-</i> <i>hemius</i>, en <i>Begerus</i>, op medaliën aige- beeld.</p>	<p><i>Drusilla</i>, <i>Marianna</i>, gehuwt aan <i>Festus</i>. gehuwt aan een burger van A- lexandryen.</p>
---	--	---

Vespaasaan] Zijn vriendelijkheid, heele'dheid, en andere deugden heb ik elders gepreezen, en het beeld ontmoet ons overal op goude, zilvere, en kopere medaliën.

Prinses] Gemeenlijk voeren de Franse Trouwspeldichters (mischien uit de kuische Lelivorst in hunne stukken vereischende) in hunne Tragediën, *Klytemnestra*, *Fedra*, *Kleopatra*, Sec eerbaar, manierlijk en behaaglijk in, daar zyze nochtans by *Euripides*, *Ovidius*, en *Seneca*, overbaar, schelmachtig, wreed en afgrijslik vinden. Dus beeld *Racine* ook deeze *Berenice* af, als een zedige en kuische prinses, in het 2 Ton zijnes 2 Bedrijs, met de woorden zijner vertaaldere, dus van haar spreekende:

*Men zegt, zy heeft een hart gelijk een Rom eininne,
En duizend deugden.*

En wat verder :

*Die Zorg voor mijne min , die liefde , en die Zo teer ,
's Behaagd my alles , haar volmaakteid , deugd , en eer .*

Gelijk mede in het 4. Ton. des 4. Bedr.

Wie weet , zo Romen eens haar deugden komt te aanschouwen ,

Of zy haar Zelf niet voor een Romeinin zal houwen .

Maar men hoor liever naar Juvenalis , volgens de waarheid . in het 6 schimpd. van haar bloed schande in deezer voegen schrijvende :

*Deinde adamas notissimus , et Berenices
In digito factus pretiosior ; hunc dedit olim
Barbarus incestu , dedit hunc Agrippa sorori ,
Observant ubi festa mero pede Sabbata reges ,
Et verus indulget sensibus clementia porcis .*

En dan die vermaarde diamant ring , noch kosteliker geworden zijnde , zedert haar *Berenice* aan de vinger heeft gedraagen ; de onroomtche *Agrippa* had deeze tot een pand naarer bloed schande aan zijn zuster geschonken , in het Joodsche land ; te weetend daar de wet het eeten van verken vleesch verbied , en de grooten ongeschoeid ter kerken gaan .

En *Jak. Bidermannus* , in het 28 Hoofdst. des 3 B. van zijn *Herodias* , hem volgende :

*Hunc Agrippa minor , sceleris postrema paterni
Effigies ; hunc ipsa soror male nupta sequetur
Agnoscenda procul Berenice .*

Deeze word gevolgd van *Agrippa* de jongere , het schelmachtig evenbeeld van zijn ueugdeloozen vader ; deeze weder van zijn op een schandelijke wijs getrouwde zuster , die kennelijke *Berenice* .

Liever zaam ! Niemand heeft de gesteltenis van hunne gemocderen in dit scheiden uitgedrukt als *Suetonius* , in het 7 Hoofdst. schrijvende kort en zinnijk : *Sumptam sibi Berenices statim ab urbe dimisit , invitum invitam ;* tegens zijnen dank heeft hy de tot zich genoemene koningin , ook tegens haaren dank , de stad uit laten gaan ; welke weinige woorden de grontslag van *Racines* treurspel zijn .

8. MARIA STUARD,

onthoofd.

diro sacrum caput ense recidis. Lucanus 8 Pharfal.

Maria, zal ik u verfoeyen, of beklaagen?

Ik ken uw vyanden, en weet wie voor u fryd.

Helaas! 't meêdoogen zou zich onverschillend draagen;

Maar 't is een vrouw; een beeld vol teêrheid dat hier lyd.

Moet ook een vrouw haar hals voor de y're rechtbyl buigen?

Ach! daar het weinig bloed noch op de boomen zit

Uit *Thisbes* aad'ren, als het gloejend rood kan tuigen;

Wat is 't dat Engeland's gebergt blijft even wit,

Daar zo veel edel bloed steeds zypeld van haar toppen?

Of stort de onnoof'le melk in plaats van purp're drop-
pen?

HISTORIE.

Als, na het overlyden van de Engelsche koninginne *Maria*, dochter van *Henrik de VIII*, de zuster *Elisabeth*, het rijksgezag aanvaarde, zo heeft ook *Maria*, de Schotse koninginne, dochter van *Jakob de V*, (als of *Elisabeth* onwettig waar) de naam van koninginne van Engeland gebruikt. Gevende een oorzaak tot groote verweringen, en rykgeschillen. Tot dat zy van haar bastaardbroeder *Mauray*, benevens haar ondankbare en staatzuchtige onderdaanen is vervolgd, afgezet, en naar Engeland gejaagd. Als wanneer deeze ongelukkige de Engelsche, voor 's rijks welstand be-
kom-

MARIE. Stuart. Augustus. Thuanus lib. 86.

kommerd, hebben in het net getrokken, de voorstanders van de Roomfche Godsdienst tot gevaarlyke raadflagen aangedreven, de afwezende geheimfchryveren (welke omgekochtfcheenen) door hunne getuigeniffen onderdrukt, en de Rechters van *Elifabeth* verkoolen (het eene verraad na het ander opftaande) in het jaar 1587, het 46 haares ouderdoms, en het 18 van haar gevangenis, op het kasteel van Frodingam met de byl outhoofd.

Zie *Kambdenus*, 9 B. en andere Engelfche fchryvers; *Thomas*, 86 B. *Est. Paqueter*, 5 B. de *Recherches de la France*, 17 Hoofdf. *Jak. van Oorts*, ongelukkige Heerfchappye der Stuarden; *le Moyne*, *Beverwyk*, *Lamb. van den Boſch* &c. *Vondel* in zijn *Treurſpel*; de Schotten *Andr. Melvius* en *George Buchananus*, &c. in hunne fheldichten.

VERKLAARINGE.

Maria] Aangezien pater *Le Moyne*, met het lof van deze rampzalige koningin, zijn *Gallerie des Femmes Fortes* poogd op te pronken, zo ben ik genootzaak, gebruikende zijn eierlijke afbeeldingen, haar mede in dit werkjen een aanzienlijke plaats te geven; want wegens de gefchiedeniffen onzer tyd voeg ik me gaer naer't gevoelen van *Andr. Pels*, die (in zyn *Gebruik en Misbruik des Toneels*) ziende op Engeland's ſtaatsveranderingen, de Dichters in deezer voegen onaerrecht:

Op Zaaken die ontrent

Onze eeuw gefchied zyn, is 't niet raadzaam zich te leggen

Gy moogt van Edipus en Klytemneſtra zeggen

Al wat u invalt; maar van Karel Stuard niet.

Hoe licht verſpraakte u; 't is te korteling gefchied;
En 't is zeer neetlig voor of tegen Majefteiten

('t Zy gy hen martelaars of ſchuldig noemd) te pleiten.

Zie nu, met aandacht, die verſcheiden ſtoffen van
Maria Stuard, en Johanne Graai, eens an.

Wie deeze voorſtaut, ſchijnt die ongelijk te geven;

Wie beide voorſtaut, word van alle wind gedreven.

Beklaagen] Waarelik is *Stuards* ongelukkige Heerfchappye beklagens waardig, volgens zekere T. H. voor bovengenoemd Bock van *Jakob van Oorts* deeze verzen ſtellende:

Wat heeft het huis van Stuard harde slagen
 En ongeval getref!

Het Schotsche rijk was nauw haar opgedraagen
 Of z' hebben 't straks bezest.

Met Robert de Eerst' quam 's ongeluk beklommen
 Zijn koninglijken troon;

Heerz eer verzon'd den Tweeden by de schimmen
 Door 't wangen van zijn zoon;

De broedermoord hielp Jakob de Eerste om 't leven;
 De Tweede bleef in sryd;

Wie weet waar dat den Derden is gebleven?
 De Vierde is uit ter tyd

Door oorlogsramp; dit deë de Vijfde ook quijnen;
 En reizen naar het gras,

Wat onheil quam den Zekten niet verschijnen!
 Doch God die keerde 't af.

De moordlust had een droeve val beschooren
 Mariaas bedgenoot;

's Vernielend kruid deë hem in 't puin versmooren;
 Dus raakt die vorst ter dood:

Zy komt in 't swart het treurtoncel betreedn;
 In Fodringam gerecht,

En offerd aan de byl en blok haar leden,
 Betaald 't gewijde recht, &c.

Zie de verklazinge deezel in het Geslachtregister der Stuarden,
 te vinden op 65 en 66 pag. van ORANJES OVERTOGT.

Voorn] Te weeten de Paus Urbanus de VIII, de Bisschop van
 Munster Ferdinand van Furstenberg, &c. in hunne sneldichten;
 doch byzonderlyk de fenixdichter Joost van Vandelens, zo in aange-
 toogen Treurspel, (de Gemartelde Majesteit by hem gehoeten)
 als in volgend sneldicht:

Zo bloeide Stuards jeugd, eer haar haar hoofd zag rollen,
 Eerze, op 't verwoed scharvor, van hertewec gestwollen,
 Onnozel storf, onthalt na die gesmeede wet.

Zo word Maty omhelst van nicht Elisabeth!
 Twee punten hebben haar de byl door 't vleesch gedreven,
 Haar erfrecht tot de kroon, en haar Katolisch leven.

Boomen] By Ovidius spreekt de rampzalige Thisbe (van welke 122
 pag.) de moerbezieboom, waat onder zy zich zelyen ombrocht,
 met deezel woorden aan:

*At tu qua ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cadis, pullosque et lactibus aptos
Semper habe fetus, gemmi monumenta cruoris.*

Maatgy, ô boom, die uw takken nu overeene en terstond over twee rampzalige lijken zult uitspreiden, bewaar de tekenen van deeze moord; en draag voortaan treurige en roode of liever bruine vruchten, ter gedachtenis van het tweemaal vergooten bloed.

Wit] Dat Engeland wel eer de naam had van *Albion*, wegens het krytachtig aardryk van dat landschap, en de *witte* blinkende rotzen waar mede zy is omringd; dat daarom ook de oude Britanische dichters haar *Inis wen*, of het *Witte* eiland, hebben genoemd, is in de aangetogene **ORANJES OVERTOGT**, op 13 pag. aangeteekend. Doch byzonderlijk waaren de krytmijnen ontrent de stad *Sorbiodunum*, in *Wilschire*; daar de koopman (*negottor craterius Britannicianus*, in een Belofschrift aan de Zeeuwische *Nehallenia*, by *Bonhern* genoemd) al van ouds grooten handel mede gedreven heeft.

Melk] Van het melk-in plaats van bloed vergieten, in eenige menschen voorgevallen, zie de Aanmerkingen der Geneesheeren *Thom. Bartholinus*, &c. in het *Directorium Medico-practicum* van *Mathaeo Moronus*.

Doch de Roomsche Kerk geloofd dat toen den Apostel *Paulus*, te *Romen*, uit last van de keiser *Nero*, wierde onthoofd, in plaats van bloed, zuivere melk uit zijn romp is geloopt. Ziet de schrijvers der *Martelaarsboeken*, de sneldichtende *Paters Job. Chevalier*, en *Laurent. Le Brun*; den Italiaan *Job. Math. Caryophyllus*, &c. Behalven dat zy het zelve ook van de *Egyptische Karyarina* getuigd, volgens gemelde Schrijvers, en dit sneldicht van *Pater Jak. Bidermanns*:

*Unorum rabies jam fracta, furorque rotarum,
Et reliquum etisum fulmine pegma fuit.
Cum Catharina caput tibi denique sistulit ensi,
Capitque attonitum lacte madere solum.
Quippe videns pugnas in virgine terra viriles,
Luc nisi vidisset, crederet esse virum.*

De moordstellagie, radere en haaken, door de bliksem vernield zijnde, heeft men, ô *Katharina*, u met het swaard ontbalt; als wahnpeet, in plaats van bloed, gy melk uit uw doorgesneden aderen hier vloeyen; Het aardryk, dat u zo mannelijk zag vechten, kon voor zy de melk zag, dat gy een vrouw waard, niet geloven.

VIERTHIENDE INHOUD.

Geduld en groothartigheid in rampzaligheden.

I. I F I G E N I A,

aan Diana opgeofferd:

om ftryd vertoond door

TESTA EN RACINE.

Castumque datura cruorem

Flontibus ante aram stetit Iphigenia ministris.

Ovid. 12 Metam.

V Reugdhaatsier, droeve ziel, waar heên?
 Blyfste inde schakels van Racines treurspel hangen?
 Of kan u Testa, met zijn krachtig etzen, vangen?
 Of mind gy den poët en teekenaar? neen, neen;
 Gy zult de konst van 't spel, of van de print verkiezen,
 En dit of dat verliezen,
 Al zijnze beide uw tydverdrijf en leer!
 Kies een, en toon melyên.
 Hoe prikklen 't hart de graafnaald, en de vêer!
 Hoe worsteld het met deeze Ifigenjen!

Die jonge maagd verdiend mijn rouw,
 Neêr zittende als een lam, getroost de dood te lyden;
 Doch haar gelaatenheid doet Agamemnon ftryden,
 En zard de gramschap van zijn zinnelooze vrouw.
 Zie, zie de vader, met een slip, zijn oogen dekken;
 De moeder 't hair uittrekken!
 Ach, hoe verrukt my Testaas schoone print!

Racine , uw poëzye
 Heb ik , in mijn onwetenheid , bemind,
 'k Veracht haar , en prys deeze *Ifigenye*.

Is 't mogelyk ? mijn ziel , gy droomd ,
 Of zult ; wend uw gehoor naar ons toneelstellagie ,
 Daar hecht *Achill* zijn smart aan 's koningins quellagie:
 Let hoe de liefde van dien onbeschroomden
 Ichroomd.

Waar blyft gy *Testa* , met het jammeren der oudren ?
 't Werk leund hier op de schoud'ren
 Des ted'ren mins ; uw vader schiet te kort.
 Ik werp uw print ter zyên ,
 Daar niemand sprekt ; daar men het offer
 Ichort ,
 En slechts een hind slacht voor *Ifigenye*.

Zo wyk ik van dit offer af ?
 Oneen ; mijn Gallery verlangt naar tafereelen.
 Wel hoe ? die sryken voor de schreyende toneelen ?
 Vertoonders tong en oog de meeste gaf ,
 Een treurspeldichter vaak de minste stof tot traanen :
 Dit is geen ydel waanen.
 Besluit , en zeg , wie deeze tweestryd won ;
 Gymet uw schilderyen ;
 Wiens teêrheid , zo natuurlyk , als een zon ,
 't Gesternt verdoofd der Fransche *Ifigenyen*.

H I S T O R I E .

Als *Paris* (*Alexander* zomwylen ook genoemd) zoon van
Priamus , der Trojaanen koning , om het wegvoeren van *He-
 sione* , zyns vaders zuster , te wreken , naar Griekenland rei-
 zende , de schoone *Helena* , in het afweezen van *Menelaus* ,
 haar man , uit Sparten geschaakt en te Troyen had over ge-
 bracht ; zo quamen van alle kanten de Grieksche Prinssen by
 malkanderen , met voorneemen om , onder het verkooren op-
 per-

perhoofd, *Agamemnon*, koning van Mycenen, gewapendet-hand de geroofde vrouw den schaaker weder te ontveldigen. Maar zy in de Beötische zeehaven Aulis, hunne vergader-plaatz, naar een voorspoedige wind wachtende, doorschoot de opperveldheer, onverhoeds, een hinde juist *Diana* toegewyd. De wraakzuchtige jagtgodinne zend daar op een doodlyke krankheid onder de krygslieden. Welke (volgens de uit-spraak van den aartswicchelaar *Kalchas*) niet als met de dood van *Agamemnon*s dochter was te stuiten. De vader, gedwon-gen zynde de kinderliefde achter des volks welvaaren te stellen, doet *Ifigenia* in het leger koomen. Die naar 's vaders, niet 's moeders, driften luisterende, met een zeldzaame verduldig-heid haar ongeval braveerende, zich ter slachbank laat leiden.

Zier *Diktys* de Kretenzer, 1 B. des *Trojaansch. Oorlogs*; *Lucretius*, 1 B. der *Natuurkunde*; *Ovidius*, 12 en 13 *Her-schepp.* *Euripides*, *Koster*, *Vondel*, *Rotrou*, en *Racine*, in hunne *Treurspeelen*; &c. *Emman. Thesaurus* in zijn Vorste-lijke *Huis-vercierselen*; *Ifigenia*s slachtoffer van *Korn. Chi-selius*, &c.

VERKLAARINGE.

Testa] Gelyk de Dichters zo hebben ook de Schilders om stryd gezocht op het alletederste deeze rampzalige ten toon te voeren; onder de laatste was den Italiaan *Pernu Testa* niet de minste; ge-storven in het jaar 1650. Zie zijn afbeeldinge, leven, en register zijner onvergelykelyke konststukken by *Joach. Sandrart*, in zijn Boek van de Schilderkonst; en *Korn. de Bye*, in het Gulden *Kabi-net* des Schilderkonstes. Voorts zie behalven zijne de Printen van *J. W. Baur*, *Fr. Klein*, *Le Pantre*, &c.

Maagd] Zy ontmoet my, met de haren voor en boven het hoofd gevlochten, en in de nek met een offerband zaamengestrikt, en met bekleede schouders, op een Grieksche medalie van zilver, by de Heer **JAKOB de WILDE**, met dit byschrift: **ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΟΣ**. Wiens ruggestuk een slachtofferhande vertoond, geteekend: **ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΛΛΙ-ΕΡΗΜΑ**; der Grieken zoenoffer. Zie ondertusschen haar gelaat en gestalte beschreeven van den Frygiaanschen *Darus*, in zijn boek-je van den *Trojaanschen oorlog*.

Dood] Zo moest dan de reis der Grieken naar Trojen met het vergieten van maagdebloed zijn aanvang neemen; op welke wijze zy van het overheerde Trojen naar haar vaderland ook zijn vertrokken; de onnozele *Polixena* (quansuis om de geest van *Achilles*, haat vryer, te bevredigen) voor het graf van dien wijsberoemden krijgheld sneuvelende.

Als ik deeze, door de hand eenes priesters, in een priete van meergeprezene *Ger. Laitresse*, zag slachten, heeft het medelijden my dit By(schrift op het papier doen stellen :

*Geen minnaar trekt den degen uit,
En wond zijn schoone bruid.*

Ovidius, gy schiept nooit ysselijker logen!

't Is Pyrrhus niet, wiens staal die maagd de borst ontsluit.

En 's vaders spookten, met dat bloed vergieten, stuit.

Leermeester van de min, hoekon 't uw hart gedoogen!

Laitres schikt beter; die weet wat de min beduid;

Die geeft het mes een paap, stokoud en onberwoogen,

Zet Pyrrhus in een hoek, en dokt zijn lekende oogen.

*Geen minnaar trekt den degen uit,
En wond zijn schoone bruid!*

Zie haar ook zeer fraai afgebeeld door *Le Pautre, etc* en in veersen door *Ovidius, Seneca, P. C. Hoofd, Kester, Vondel* en *Pradon*, in hunne Treurspelen; *Scudery, Marino, Seges*, &c.

Lam] Daarom is het bevallig, en mijnes oordeels beweeglijk, dat *Le Pautre* haar als een tenger meisjes, en niet als een huwbaare dochter, vertoon; nademaal die tedere jongheid byzonderlyk ons, met haare onnozele-gelaatenheid, tot medelijden verwekt.

Vader] Behalven deeze *Ifigenie* had hy noch andere dochters, als: *Istanassa, Laodice, Chrysothemis*, en de kloekmoedige *Elektra*; doch maar een eenige zoon, te weten *Orestes*; volgens *Burkh. Pylades*, in het 5 B. zijner *Heldesammen*.

Slip] Naat de vindinge (hoewel *Euripides* ontleend) van den Griekschen schilder *Thomas*, die daar mede zyn onmagt bekende, om, naar den eisch, de droesheid en inwendig hertzeet van den vader uit te drukken: gelyk dit van hem getuygen *Vol. Maximus*, 2 B. 12 Hoofdst. 5 Voorb. *Plinius*, 35 B. 10 Hoofd. *Quintilianus*, 2 B. 14 Hoofdst. zynes Onderwyz. vorders *Junius*, 3 B. 13 Hoofdst. *Hoogstraaten*, 3 B. 8 Hoofdst. en *Nik. Bonius*, in zyn *sneidicht*; &c.

VIT MUNTENDE VROUWEN. 152

Hind] Zo wil *Teſta*, *Domin. Bonon*, *Fr. Klein*, *Bawor*, *Dowdys*, en andere, in hunne Beelden; *Euripides*, *Ovidius*, *Dikty*, &c. in hunne Schriften: maar *Lucretius*, *Propertius*, en *Horatius* (behalven *Eſylus* en *Sofokles*, *Pindarus* en *Panſonias* in Baor.) zeggen dat *Iſigenia* waatelyk is geſlacht. Waar mede ook eertyds overeenquamen die van de twee Kappadociſche ſteden, beide (by *Dio*, 35 B.) de naam dragende van komana: welke (even gelyk heden de *Rooniſche Kerk* ſpiezen, pylen, ſwaarden, nagelen, en duizend andere wergtuygen, waar mede hunne *Martelaaren* ter dood zyn gebracht, als aanbiddelyke heiligdommen bezit, en op zekere tyden te voorſchyn brengt) om ſtryd zorgvuldig bewaarden en vertoonden het waare ſwaard. met welke *Iſigenia* in *Aulis* was opgeofferd.

Zo dat de Verzierung van *Iſigenia* en de Geſchiedenis van *Jefſaas* dochter ook hier in overeenkoomen, dat de dood deezer maagden niet genoegzaam aangewezen kan worden. Zie van de laaſte de verſchillende Godsgelcerden by *Saubertus* in zyn 21 Hoofdt. van der Ouden Offerhanden; *Dreſſus*, in zyn Aanteekningen over *Sulpit. Severus*, 146 pag. en de vermaarde *Voffius* in het Byvoegzel van zyn *Afgodendienſt*, &c.

Doch vreemder ſchryft *Steſchorus*, by *Panſonias* in de *Korint*. 222-ken, vertellende dat de geofferde *Iſigenia* was niet *Agamemnon's*, maar *Theſens* dochter; in onechte gewonnen by *Helena*, en, gelyk haar eigene, opgevoed by *Klytemneſtra*. Als of quanfuis de kuyſheid-lievende Goden het wederhalen van de gelchaakte *Helena* niet wilden zegenen noch begunſtigen, voor en alcer, met de dood van deeze dochter, de moeder van hare miſdaaden was gezuiverd en ontlaf. Welk gevoel *Racine*, in zyn roem verdienend treuſpel, heeft aangenoomen en uitgevoerd.

2. K A S S A N D R A,

de dood-braveerende:

vereenwigt door

KATHRYNE LESKAILLES

Treurspel ;

en

JAKOBUS DE RYKS

Teekening.

UW kuifche priesterin, *Apoll*, is in gevaar!
 De schelmfche *Egistus*, en de dochter van *Tindaar*,
 Staan voor 't paleis gereed met uitgetoogen fwaarde;
 Daal neder in *Mycene*, en hef haar op van de aarde!
Trojaansche Pallas, help! *Kassandra* moet'er aan.
 Waar is uw hemelfch vuur, uw blikfems om te slaan?
 Hier treedze treurig, en verbaast, en opgetrokken,
 't Gewijde lauwerblad bedekt haar bruine lokken,
 Terwijl het alterkleed op 't zedigft neerwaarts
 plooit.
 Schoon *Pallas*, wrokkende op uw flam, geen blik-
 fems strooid,
Apollo, wreed en onbarmhertig, fluit zijn oogen,
 Onze Amftelaaren zijn, ô maagd, met u bewoogen!
 Gy word hier door *de Rijk* onfterflik, en *Katbrijn*,
 Wiens verfuw vleefch en bloed, wiens dicht uw ziel
 zal zijn:
 Dus zal men, eeuwen lang, *Kassandra* zien en hooren
 Als nimmer omgebracht, of wonderlijk herbooren.

CASSANDRE. Senec. Agamemnon & Act.

HISTORIE.

Apollo, *Kassandra*, dochter van *Priamus*, der Trojaanen koning, beënnende, gaf haar te verzoeken al het geen zy mocht wenschen, miet hy de vruchten van haar wederliefde genoot. Dus begeerde zy de geest van voorzegginge; doch die hebbende ontfangen, weigerde zy de voorwaarde naar te komen. *Apollo*, bedrogen zijnde, en het gegevene haar niet konnende ontnemen, werkte door zijn vermoogen uit dat niemand haar voorzeggen geloofde. Waarom zy den ondergang van Trojen, en de bloedstortingen daar in zullende voorvallen, ook vergeeffsch voorspelde. Wanneer nu de arglistige Grieken Trojen, in die rampzalge nacht, overrompelden, en aan alle kanten in brand staaken, wierd zy door *Ajax Oileus* in de tempel van *Pallas* verkracht. Doch, na des stads verwoestinge, heeft haar *Agamemnon* buiten het lot naar zich genoomen. Met welken zy binnen Mycenen konnende, door de zaamsweeringe van de koningin *Klitemnestra*, en haar boel *Egisthus*, (pogende zy de dood van *Ifigenie*, en hy het leet van zijn vader *Thyestes* door *Atreus* aangedaan te wreken) is omgebracht.

Ziet *Lycosron* in zijn *Kassandra*; *Virgilius* 1 en 2 B. *Aeneid*. *Diktys* de *Kretenz*, 5 B. *Escylus* en *Seneka* in hunne Treurspeelen van *Agamemnon*; *Filoftratus*, 2 B. in het Tafereel van *Agamemmons* dood; *P. Mussardus* van de *Sibyllen* en voorzeggende Vrouwen; *Jak. Filip. Bergamensis*, 27 Hoofdst. *Vondel* in *Palamedes*; *Pater Affesan* in zijn *Agamemnon* Tragedie, onverbetterlyk door *Katryne Lescaille* verduitscht; &c. *Marino*. &c.

VERKLAARINGE.

Priestess] Zy word ook *Alexandra* geheeten, volgens *Cal Radiginus*, 24 B. 6 Hoofdst. welke naam beteekend, dat zy met voorzegen de menschen behulpzaam was; ja mede, na haardood (volgens het verhaal van *Plutarchus* in 't Leven van *Agis*) *Passifae*, ora dat zy ieder een hun lot voorzeide, hebbende een van alle kanten bezochte tempel binnen de stad *Thalamis* in *Messenien*. Maar aanmerkelyk is de vertellinge van de *Kantteekenaar* over de *Ilias* van *Homerus*; schrijvende, 2 B. dat op zekere tijd, *Helenus* en *Kassandra*, kinderen van *Priamus* en *Hekaba*, in de tempel van de

Thyberische *Apollo* bleeven slapen, door de onachtzaamheid der dienftmaagden zijnde achtergelaaten. Welke des anderen daags wederkeerende, de kinderen van slangen zagen omwonden, en gelijk het scheen geworpd; doch die op haar geschreeuw wegvloten, en onder de naasté lauieren zich verborgen. Ondertusschen hadden de kinderen, zonder eenig letzel zijnde, op deeze wys de geest van voorzegginge ontfangen.

Apollo] Het is zeker dat de Poëten (voor de eerste vindere van goddelyke en menschelyke wysheid by de aloude bekend) alle weetenfchap onder het loofwerk van Fabelen begrypende, aangaande hunne goden, nooit geloofd hebben het geen zy van haar schreeven; aangezien zy dezelve schandelyk ten toon stelden, en hen misverstand, mislagen, alderhande rampzaligheid en gruwlyke boosheid toedichteden. Wat vind men al hoerery, overspel en bloedschande, wat al onderlingen haat, wrok en twist, wat al verdriet en droefheid, wat al bedrog en schelmery onder de goden by *Homerus*, *Virgilius* en *Ovidius*? Alwaaron ook de wyfte heidenen met zulke goden spotteden; gelyk zekere *Cinefias*, die *Timotheus*, van welke, in een lofsdicht van *Diana*, die godinne razend, woedende, en dol genoemd wierd, zulke een dochter toewenschte. Zie *Plutarchus* in zijn *Onderwijs* van het gebruik der Poëten.

Ja dit was by haar de bron-ader van de *Ongodiftery*, terwyl de verderziende beter hielden geene dan gebreklyke goden te dienen; want dat de zo genaamde *Ongodisten* by de heidenen, deeze verferde goden eer beschimpten dan de godheid heel verzaakten, is by *Klémentis Alexandryner* (in zijn *Vermaanrede* aan de Heidenen) wel aangemerkt, en word van *Vossius* (in den aanvang zijnes Boeks van de *Afgodtrye*) met de leere en Godsdienst van *Anaxagoras* en *Sokrates* beweezen. Versta dan, by voorbeeld, door *Venus* geregde of ongeregelde liefde, door *Vulkaan* het vuur, door *Mars* den oorlog, door *Neptunus* de zee, door *Apollo* de vrye konsten, &c. en niet anders; gelyk dat van *Vollenhove* in een Reden, ontrent zeker *Bruijloitsgedicht*, wydlustiger word vertoond.

Tyndaar] Zie deeze vertooning by *Vendel* in zijn deftrige *Palamedes*, door de voorspellende *Neptunus* op deeze wyze afgeschilderd.

Kassandra, vol van god, komt razende ingevlogen,
 Bewyft den *lyke en romp noch de alleruiterste eer
 Met haare roozenhoed; † Zegaatze fluks te keer
 Met haar bebloede byl, en dekt den Lieleloozen
 Met zijne schoone bust, die, vallende, de roozen
 En frisse bloemen kreukt, en versd den elpen stoel.
 Leg, roept de moorderes, leg daar, ô konings boel!
 Ô schandvlek van mijn bed! ô pest van zure zeden!

* van *Agamemnon*. † *Klytemnestra*,

Pallas]

Pallas] Welke de naam weldroeg van beschermgodin der Trojaanen, doch waarelyk in alle voorvallen haar beschadigde; volgens *Virgilius*, 1 en 2 B. *Aeneid*. Ja haar beeld was eene der noodlotten; welke zorgvuldig bewaard zijnde 't geslacht van *Dardanus* nooit uitgeroeid kon worden, zo dat getuygd *Ovidius*, 13 B. der Hefsch. *Plautus*, in het Blyfspel van de *Bacchides*; *Q. Smyrnaeus* 10 B. *Silius* 1 en 13 B. der Punitiche Oorl. &c. Alwaat om de looze *Ulyffes*, met de dappere *Diomedes* verzeld, dat zelve, ten minften zijn naboorzel, eerst heeft moeten fceelen, en door zijn behendigheit *Trojen* ontweldigens; volgens *Dionysius* Halykarn. *Solinus*, 8 Hoofdft. *Ovidius* en *Virgilius* op de aangeto-gene plaatzen. Ziet de Verhandelinghe wegens de eerste Inwoonderen van Italiën, en de komft van *Eneas* in dat gewelt, van *Theod. Rykins*, de gevoelens van *Sam. Bochartus*, en *Filip. Kluwerus* krachtelyk verdelende.

Uw *Blikfems*] Met welke zy *Ajan Oileus*, wegens zijn begaane kerkfchenderye in het verkrachten van *Kaffandra*, doodgefchlagen heeft; volgens *Seneca* in het Treufpel van *Agamemnon*, *Virgilius* 1 B. *Aeneid*. *Horatius*, in Toezang, &c.

Op eenige Latynfche medaliën van de keifer *Domitianus* by *Kar. Patinus*, &c. ftaat zy met de blikfem in de vuylt; doch op de Griekfche van den koning *Antigonus Tutor* by *Spanhemius*, ja op die van de Olympieës, vertoond zich een uil, haar toegewyd en dus haar be-teekenende, die een blikfem in haare klauwen draagd, by *Hab. Goltzins*, 10 Tab. van Griekenland; behalven dat op een byzondere van *Antoninus Pius*, by gemeide *Patinus*, der goden fmid *Vulkanns* een nieuwgelmeede blikfem aan *Pallas* overgeeft. Zie van haar blikfem *Servius* op *Virgilius Aen. Livius*, 12 B. en de *Harpokrates* van meer-maalen geprezeze Hr. *Gisb. Kuper*.

De *Ryk*] Al van ouds hadden de Griekfche fchilders en beeldhou-wers, als *Fidias*, *Praxiteles*, *Zennis*, *Apelles*, *Thimas*, &c. de ge-woonte van de befte dichteren hunne fchoonfte vindingen, en dier-lykfte gedachten, te ontleenen; welke de Italiaanfche wonderbaarlyk zijn gevolgt: zo behelpt zich

<i>Da Vinci</i>	} met de	{	manieren	} van	{	<i>Homerus</i>
<i>Polydoor</i>			grooetheid			<i>Virgilius</i> .
<i>Angela</i>			diepzinnigheit			<i>Dantes</i> .
<i>Rafaël</i>			bevalligheit			<i>Petrarcha</i> .
<i>Montegna</i>			wysheit			<i>Sauzarinus</i>
<i>Tittaen</i>		veranderingen	<i>Arsoffa</i> .			

Ziet het gulden Kabinet des *Schilderkunfles* van *Korn. de Bye*.

Dicht] Veele konnen dit niet geloven, vervoerd of door een dom-me onweetenheit, of door een booze nyd; terwyl (het zijn de woor-den van *Andr. Pels* in het *Gebruik en Misbruik des Toneels*)

Men

Men hier te land

Al wat geen winst geeft acht voor Zonde, ik swyg voor Schand;
 Zo dat hy in de vloek des Hemels schynt gebooren
 Die tot vermaak, of nut der menschen, heeft verkooren
 Een oefening, wen zy geen tastlyk voordeel geeft.

En een weinig verder:

Hier te lande

Alleen verstrekt de kunst tot 's Dichters schade en schande.

Maar deeze mogen zich zelve met de volgende zinspreuken ver-
 grooten en vleyen, van Ovidius, 1 B. der Minned, 10 v.

*Scinduntur vestes, gemma franguntur & aurum;
 Carmina quam tribuent fama perennis erit.*

Kleederen, goud, en gesteenten, breeken, verslyten, en vergaan,
 maar de goede naam, die de vaersen toebrengen, is onbederf-
 lyk.

En 4 B. 8 Pontische Br. op dit voorwerp nader passende:

*Dii quoque carminibus, si fas est dicere, fiunt;
 Tantaque maiestas ore canentis eget.*

De vaersen, zo men het zeggen mag, maken goden, en haar ont-
 zaggelyke majesteit moet zich van dichters bedienen.

3. ANDROMACHE,

genoodzaakt haar doodvyand te beminnen.

Pyrrhin' connubia? Virg. 3 Æneid.

Andromache, men doet de Gallery te kort
 In dien het tafereel haar ooit geweigerd word
 Van uw grootmoedigheid, in zo veel ongelukken;
 Die, beurt op beurt, het afgepynigd harte drukken.

Ik stel u dan, beroofd van staat en van gemaal,
 Voor *Pyrrhus* knielende; schoon *Hektor* door het
 staal
 Zyns vaders sneefde, en 't lijk diens wagen na moest
 sleepen,
 En schryven Trojens val in 't veld met purpre streepen.

'k Voeg *Pyrrhus* voor u, bids en onverbiddelyk,
 't En zy hy van uw min ziet een gewisse blyk,
 En gy niet langer schreid; maar laat de veege traanen
 Aan de ongelukkige en omfwerende Trojaanen.

Astyanax plaatze ik (het voorwerp van uw smart)
 Alhier, en toon hoe hy omhelst word van uw hart,
 Terwijl uw armen naar dien trotzen *Pyrrhus* reiken,
 Dat steenen beeld; helaas, die onverzets'ren eiken!

Wat zultge doen? gy moet, of door de trouw, zija
 throon

Opklimmen, of de val aanschouwen van uw zoon:
 Bewaar hem en aanvaard de staf van *Pyrrhus* ryken;
 In onweêr moet men 't zeil of minderen of slyken.

HISTORIE.

Andromache was de dochter van *Eëtion*, koningsken van Theben in Cilicien, door *Achilles* vermeesterd en verwoest. Haar trouwde *Hektor*, de zoon van koning *Priamus*, dien zy uitermaaten beminde. Des was haar droefheid ook weergaloos, toen zy zija lijk achter de wagen van *Achilles* rondzom Trojen zag slepen. Had mede deelaan het hartzeer van *Priamus* en *Hekuba* in het verlies hunner (in de veldslagen omgebrachte) zoonen en schoonzoonen. Trojen overheerd, verbrand, en vernield zijnde, moest zy verdragen dat men *Astyanax*, een haarer zoonen, dien zy vergeefs poogde te verbergen, van een toorn afwierp. Waar na zy, nevens haare overige zoonen, in de looting der gevangene vrouwen, *Pyrrhus*, zoon van de moorder haares mans, is te deel gevallen. Welken *Hermione*, voor Trojen, door *Menelaus* haar vader, ten huwelijk gegeven was; hoewel, te Sparta, door *Tyndarus* haar grootvader, aan *Orestes* verloofd. Alwaarom deeze, van zijn bruid versteeken, *Pyrrhus* met *Andromache* in Epieren gekomen zijnde, te Delfos in de tempel van *Apollo* heeft doorstookten, en *Hermione* naar Mycenen gevoerd. Als wanneer *Andromache*, reeds van een zoon, *Molossus* naderhand geheeten, moeder zynde, met de Priester *Helenus*, haar mans broeder, is hetrouwd.

Ziet *Dikty*: de Kretenzer, 6 B. des Troj. oorlogs; *Virgilius* 1 B. *Aeneid.* *Ovidius*, *Euripides*, *Seneca*, *Pradon*, *Racine*, en *Sam. Koster*, in hunne Treurspeelen van *Andromache*, de *Troaden*, en *Polyxoens*, &c. *Scudery* in zijn 31 Harang. &c.

VERKLAARINGE.

Schoone schildery] *Portia*, de vrouw van *Brutus*, van welke boven 47 pag. is gesproken, ging dagelyks voor de schildery van deeze *Andromache* staan, om hartzeer met hartzeer, en daarentegen grootmoedigheid met grootmoedigheid op te wekken; naar de getuigenis van *Plutarchus* in het Lev. van *Brutus*.

Slepen] Ziet dit deerlyk schouwspel in de print van *Petr. Testa* vertoond; en lees ondertusschen het 22 B. van de Grieksehe *Ilias*; of het 2 B. van den Latynschehe *Eneid*, alwaar hy, volgens de vertaaling van *Vondel*, op deeze wyze word beschreeven:

Wanneer my in den droom, als uit het graf gewekt,
 De geest van Hector scheen heel drukking voor mijn oogen,
 Te staan, met eene wolk van tranen droef betoogen,
 Gelyk by eertyds, vuil van bloed, op's vyands spoor,
 En met de hoorde om 't been, en tusschen beiden door
 De beenen, dik en bol, gekneveld en geslagen,
 Gesleurd wierd achter aan Achilles oorlogswagen.

Trojen] Deeze zo vermaarde stad (nooit, op zulk een wyze als men voorgceit ingenoomen, en mishandeld; zo *Rupertus* in zijn *Hist. Universals* meend) lag in *Troas*, of kleen Frygien, aan de rievier *Xanthus* ook *Seamander* geheeten, tusschen de zeestrand en den berg *Ida*; wiens ruïnen en overblyfzelen, ten tyde van *Strabo* (volgens zijn schryven 13 B. des waereldb.) zo waaren verdweenen, dat men ook het minste teeken daar af niet kon beschouwen; zijnde mogelijk haare steenen tot herbouwinge van andere nabygelegene steden gebruikt.

Waar mede *Lukanns* overeenkomt, in het 9 B. des *Farfal. Oorlogs*, de bynaar vernietigde ruïnen van Trojen op deeze wyze beschryvende:

*Circus exusta nomen memorabile Troia,
 Magnaque Phœbai quarit vestigia muri,
 Jam silva steriles, & putres robore trunci
 Assaraci pressere domos, et templa deorum
 Jam lassæ radice tenent: ac tota teguntur
 Pergama dumetis: etiam periëre ruina.*

De zegenpraalende *Cesar*, in het landschap *Troas* aangekoomen zijnde, kreeg een lust om die plaatsen te bezien, die door de gedichten van *Homerus* en andere een onvergankelyke naam hebben ontfangen, ging rondzom het verbrande Trojen, en zocht naar de overblyfzelen van de muren die *Febus* en *Neptunus* wel zer hadden gebouwd. Doch alles was veranderd in een wilde en woeste bosschagie, die de gesloopte paleizen van *Assarakus*, en der goden neergestore tempelen, met haar boomen, door den tyd om ver geworpen, overdekte; en het geheele *Pergamum* met struiken en struwellen zo verduisterde, dat zelfs geen bouvallige overblyfzelen te vinden waaren.

Het tweede Trojen of *Ilium*, (welke *Trifanus*, zo de *Hr. Olib. Kuper* wil, geloofd, doch ten onrechte, des *Grooten Alexanders* *Alexandria Troas* te zijn) lag nader aan de zee kant, en was ten tijde van *Augustus*, en de volgende keiseren, een aanzienlijke stad;

stad; gelijk uit de keiserlijke medaliën by *Patinus*; *Plinius* 5 B. 33 Hoofdst. *Tacitus* 4 Jaarb. 55 Hoofdst. en 12 Jaarb. 58 Hoofdst. *Suetonius* in het Leven van *Julius*, 79 Hoofdst. en *Klaudius*, 25 Hoofdst. *Justinus*, 51 B. 8 Hoofdst. en *Serabo*, op de aangerogene plaats klaarlijk is te zien.

En van deeze, niet van de aloude, speuren noch heden de verbyvaarende reizigers de bouvalligheden en overblyfzelen, van de Turken *Eski Stamboul* genoemd: ja *Lilgow* getuigd in zijn Reisbeschrijvinge, dat hy langs het muurwerk van Trojen gewandeld, en noch drie verroefte stukken gèlds daar in gevonden heeft.

Pyrrhus] Van eenige geheeten *Neopolemus*, zoon van *Achilles*, gewonnen by *Deidamia*, eene der dochteren van *Lykomedes*, koning van het eiland *Scyros*; toen *Thetis* zijn moeder hem, in vrouwe kleederen, aldaar versteekende, van Trojes belegeringe poogde af te houden; volgens *Statius*, 2 B. van zijne *Achilleis*; *Ovidius*, 13 B. der *Hersch.* in de pleitreden van *Ulysses*; *Hyginus*, 96 *Verfiering.* &c.

Trots] Zo was ook zijn vader van inborst, gelijk hem *Horatius* in zijn *Dichtskunst* (in de vertaalinge van *Andr. Pels*) afmaald, op deeze wijze schrijvende:

*Wanneerge op uw tooneel den vorst Achilles seld,
Verbeeld hem dapper, onverbiddlyk, straf, verbolgen;
Hy weig're wetten, recht, en redenen te volgen,
En laate, al't geen hem raakt, affstuiten op Zyn kling.*

Astyanax] Ieder weet dat *Ulysses* den kleenen *Astyanax*, van *Homerus* zomwijlen *Scamander* genoemd, van de muur liet werpen, uit *Senska*, en *Sam Koster*, in gemelde Treurspelen; en *Ovidius*, 13 B. der *Herschepp.* Maar, volgens de stellinge van *Petr. Ronfard* (1 B. van zijn *Francias*, waar in hy der *Franschen* oorsprong haald van *Astyanax*, zo hy verfiert, naderhand *Frankus* geheeten, heeft *Andromache*, den waaren *Astyanax* verbergende, een ander kind in zijn plaats, overgelangd. In welk verduichtzel hem *Rassine*, in bovengenoemd Treurspel, heeft nagevolgd.

Doch deeze vinding nam buiten twyfel haar aanvang in het 6 B. van *Dikys* den *Kretenzer*, welke schrijft dat *Pyrrhus*, naar *Delfos* gaande om *Apollo*, wegens de zege voor Trojen behaald, zijne beloften te betaalen; te huis liet *Andromache*, en *Laodamas* die van *Hektors* zoonen allœen was overgebleven.

Gymnot] Gemelde *Dichters* schrijft dat de jaloersche *Hermione*, met *Orestes* gepaard, na't overlijden van *Pyrrhus*, van haar vader *Mene-laus* verzocht de dood des zoons van *Andromache* die met deeze was weggevlucht; maar *Thetis*, vreezende dat *Orestes* en zijn vrouw ook naar het leven van de swangere *Andromache* mogten staan, zond haar weder naar *Epiëren*; alwaarze *Molossus* baarde, benevens zyn broeders *Pielus* en *Fergamus*, de voortplanter van het huis der *Eäet-den*, koningen van dat landschap.

Epiëren] Een landschap in Griekenland, naar het Westen, grenzende aan *Theffalïen* en *Macedonien*; van wiens hoofdstad, *Euthroium* genoemd, gehouden door *Helenus*, zie *Virgilius*, 3 B. van zijn *Eneïd*; en *Linder. Nonnus*, in de verklaringe des 5 Taf. van *Iub. Goltz.* Griekenland.

Dit landschap had *Pyrrhus*, van het vernielde *Trojen* keerende, op de raad van *Helenus*, aangedaan, geheel verwerpende het vaderlijk koningrijk van *Theffalïen*; volgens *Pansanius*, in zijn *Attische Verhandelingen*.

4. O L Y M P I A S,

Moeder van Alexander de Grootte:

omgebracht van Kaffander.

Perrulit intrepidus ad fata novissima vultus.
Ovid. in Metam.

Zy spreekt:

'k **B**Raveerde 't swaar beleg, en Pydnaas hongers-
nood,
En 's Macedoners haat; zou ik nu schrikken, klagen,
En, met de traanen op de wangen, gaan ter dood?
Verdonk'ren dus de roem van mijn doorluchte magen?
Neen: zo, in 't sterven, mijn grootmoedigheid be-
sweek,
Wie zou geloven dat 'k, in 't leven, hen geleck!

H I S T O R I E.

Alexander de III, togenaamd de *Grootte*, koning van *Macedonien*, in zijn 33 jaar uit het leven gerukt zijnde, stonden de staatzuchtige Legerhoofden tegens malkanderen op, wegens het rijksbestier; na veel twifters, door het lot eindelijk onder hen verdeeld. Doch uit die loting reezen verscheidene oorlogen, terwijl ieder een zijn toegevoegd gedeelte poogde te vergrooten, en verder uit te breiden. Onder deze was eene *Polyperchon*, die, om in de gunst der *Macedoneren* te geraaken, *Olympias*, de koninginne moeder, eder uit *Epiëren* deede brengen. Welke nauwlijks in *Macedonien* was gekoomen, of zy deed de koning *Arideus*, en *Eurydice* zijn gemalin, die haar den toegang tot dat landfchap hadden ontzeggt, aanstonds ombrengen. En als zich *Kassander*, van *Eurydice*

OLYMPIA S. Justin. 14 Liv.

te hulp geroepen, met zijn krijgsmagt begon te bewegen, zo heeftze *Nikonor*, zijn broeder, het leven benoemen, en de begraafplaats van *Iolaus*, zijn andere broeder, omvergesmeeten, en vernield. Om welke onwertige wreedheid der Macedonieren genegenheid in haar is verkeerd. Zo dat (*Kassander* Macedonien naderende) zy met haar vertrouwelingen, en verscheidene vorstelijke vrouwen, na de Macedonische zeesaad *Pydna* zich heeft moeten begeeven. Doch hier heeft hy haar bezet, en, naar een swaar beleg, tot de overgaaf gedwongen. En alhoewel zy daar in de behoudenis van haar leven had bedongen, zo heeft die boosaartige *Kassander* de Macedoniers tegens haar opgeruid; welke, onzagezien haare verdiensten en voorige majesteit, haart er dood hebben veroordeeld. En toen deed die stervende moeder *Alexanders* goochartigheid noch in haar gebaaren uitmuntten; in koninglijken gewaade, alleen van twee staardochteren verzeld, de doodslagers te ontmoet tredende, en, zonder eenig misbaar te maaken, de quetzuuren ontvangende.

Zie *Justinus*, 14 B. 5 en 6 Hoofdst. *Diodorus* 19 B. 35 en 36 Hoofdst. *Pausanias* in de Attilsch. Zaak. *Ludov. Nonnus*, in zijn Ve. klaaringe des 35 Taf. van *Hüb. Goltz*: Griekenland.

VERKLAARINGE.

[*K. Braverde*] In de 76 Afbeeldinge des 1 De. is der *Beelden* van *1 een. Augustini* ontmoet ons het borstbeeld van *Olympias*, uit een *Cameus* gemaakt, wiens hoofd met een koninglijken hoofdband, en wijngaardshladen, volgens de gewoone dragt der Macedonische dochteren op de feesten van *Bacchus* en *Orfeus*, is versierd. Met welk gesteeute overeenkomt zekere oude medaille van koper by de Heer *JAKOB de WILDE*, dragende (hoewel zonder aanmerkelijk byschrift) diergelijke een afbeeldinge van *Olympias*, 't geen wy te veiliger geloven, om dat een rijder (hy zy dan *Filippus* of *Alexander*) op het ruggestak word gezien.

Doch by *Fulv. Ursinus* vind ik, in de 6 Afbeeldinge, uit een *Korniole* getrokken, *capita jugata*, dat is, haar hoofd tevens dat van *Alexander de Groote*; tuschen welke de gehoorte kop van *Jupiter Ammon* komt uitkijken; gelijk men dezelve, uit een *Cameus* gemaakt, by eenen anderen ziet afgebeeld, in des konings hoofdcieraad (zynde het eerste een hoofdband, en het tweede een helm) alleen verschillende.

Pydnaar] Een stad in Piënia, een gedeelte van Macedonien, gelegen aan de rivier Aliakmon, daar hy in de Thermaïsche zeeboezem zich ontlast, volgens *Strabo*, 7 B. mede *Citrum*, en volgens *Sofianus*, heden *Chitro* geheeten. Ontrent welke, in het 166 jaar voor des Heeren Geboorte Perfeus, de laatste koning der Macedonieren, in een veldslag van de Romeinsche krijgsoverste *Lus. Aemilius Paulus*, is overwonnen. Zie *Livius*, 44 B, 6 Hoofdft.

Onder de medaliën van de Heer JAKOB de WILDE be-
waard een zeer ongemeen penningken van koper de gedachtenis
van deeze stad; vertoonende op de rechte zijde het hoofd van den
jongen *Herkules*, of liever (volgens het opschrift van diergelijke
ook ongemeene penningkens) van *Amyntas*, met een leeuwenhuid
overdekt; en op de averechtsche een adelaar staande op een slang,
dien hy met zijn bek schijnt te verworpen; en boven hem dit op-
schrift: ΠΥΔΝΑΙΟΝ, door die van Pydna geslagen.

Haar] Versta *Kassanders*, welke van *Polysperchon* tot *Antigonus*,
de landvoogt van Afiëu, was overgegaan, door dien *Antipater*,
zijn vader, voor zijn overlijden, de aanzienlijkste plaats, in het
rijkbestier nevens *Arideus*, deezen had opgedragen. Door wiens
onverzachtliken haat *Alexanders* stamhuis geheelijk is uitgerooid
en vernietigd. Van zijn krankheid en afschuwelijk einde schrijft
Pausanias in de Bzot. zaaken. Zijn beeld ontmoet ons by *Hüb.*
Goltzius, in de aangetogene Tafel, niet met een koninglijken hoofd-
band verciert, (aangezien hy, volgens *Plutarchus* in het Lev. van
Demetr. dat teeken, gelijk ook de titel van koning, nooit gebruik-
te) maar alleen, naar de wyze der Macedonische vorsten, met een
leeuwenhuid overdekt; hebbende het ruggestuk een rijder, nevens
dit eenvoudig byschrift: ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ; *Kassanders* munte.
Niet regenstaande zijn onderdaanen zomwijlen hem den koninglij-
ken titel hebben toegevoegd, zertende by hunne muntebeelden:
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ, des konings *Kassanders*.
Zie *Spanhemius*, 473 pag. van meermaalen aangerogen boek.

Magen] Te weten de wijdberoemde *Achilles* en *Alexander*; aan-
gezien zy den eersten bestond als dochter van *Neoptolemas*, en zuster
van *Alexander*, koningen van Epirus, uit genoemden krygsheld
voortgesproeten. Ziet *Lud. Nonnius*, in zijn *Verklaaringen* over de
medaliën van *Pyrrhus*, in het 5 Taf. van *H. Goltzii* Griekenland.

Zijn afbeelding geeft ons *Kanini* in het 24 Beeld uit een kopere
medalie getoogen; hebbende dit byschrift: ΑΧΙΛΛΕΥΣ; *Achil-
les*: waar in hy gezien word jong van wezen, zijnde zijn verspreide
hairlokken met een gekamden helm bedekt: (vertoonende het rug-
gestuk een Theffalisch paard, nevens de naam van ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ,
Nikomachus, de muntmeester of stedevoogd.

Doch de tweede als Moeder; gebaar by *Filippus* (volgens *Lud. Nounius*, zoon van *Amynas* de IV) koning der Macedoneren; on-
aangezien men voorgaf dat de Cyrenaische *Jupiter Ammon*, in de
gedaante van een slang, de plaats van *Filippus* in haar bed had waar-
genoomen; om het welke te bekrachtigen op zekere medalie, in de
34 Taf. van *Goltzii* Griekenland, een neêrgezeene vrouw (buiten
twyfel *Olympias*) een kronkelende slang by de kop vast houdende,
is verbeeld. Zie *Plutarchus* in 't Lev. van *Alexander*.

Op de medaliën word hy vertoond, of (naar de gewoonte van *Bau-
chus*, zijn voorganger in het overheeren der Indianen) met klimop-
bladen gekroond, of (als van *Kerannus*, nazat van *Herkules*, af-
komstig) met een leeuwenhuid overdekt, of met den koninglijken
hoofd snoer omgord; of met deezen en een ramshoorn, op het voor-
beeld van zijn ingebeelde vader gemeldé *Jupiter Ammon*, versierd;
doch (nevens de twee laatste gedaanten) altijd een snel gezicht,
en een voor uit gedrongen hals. Zie *Joh. Faber*, *Tab. Goltzius*,
Lud. Begerus, en *Kar. Patinus*, in meermaalen aangerogene Me-
dalyboeken.

Eenige brengen hem ook zomtyds met een gekamden helm te
voorschijn; doch nademaal het borstbeeld van *Minerva*, by de Ma-
cedoners toegenaamd *Alcidas*, zo dikmaals op zijn medaliën
(het byschift; ΑΑΕΞΑΝΔΡΟΥ, of ΒΑΣΙΛΕΩΣ Α-
ΑΕΞΑΝΔΡΟΥ, des konings *Alexanders*, op het ruggestuk
hebbende) word gezien, zo geloven de liefhebbers, dat *Kanini*
(zie zijn 12, 13 en 14de Beeld) en andere zomwijlen het eens voor
het ander hebben genoomen.

Ondertusschen zie van zijn geboorte, opvoeding, krijgsbedrijf-
ven, en dood (of door senyn of onmaatigheid gesprootene kooris
veroorzaakt) *Plutarchus*, *Q. Curtius*, *Arrianns*, *Justinus*, *Diodo-
rus*, ende uitleggers zijner medaliën.

5. S O F O N I S B A ,

door Massaniffa omgebracht :

geschilderd door

J O H . V O O R H O U T .

Mortis amore superba. Stat. 12 Theb.

Hier sterft de dochter van den strengen *Adrubal* ,
De vrouw van *Syfax* ; en haar bruidegoms gevangen ;
De malze *Voorhout* maald dus haar benyde val ,
En schift met blaauw vergif het purper van haar wan-
gen.

Dit schonk haar minnaar , doch gedwongen , tegens
dank.

Zy , zonder naar 't gemoed van die dit zond te vragen ,
Nam 't aan en sprak ; ô welk geluk ! ô lekkre drank !
Nu zietge , ô Rome , my nooit voor uw staatzwagen !

Dus toond zy , in haar dood , een edelmoedigheid ,
Die *Scipio* behaagd ; maar *Massanis* beschreid.

H I S T O R I E .

Als *Syfax* , koning van Numidiën , ter liefde van *Sofonisba* ,
van de Romeinen tot de Karthaginenzeren zich begeeven heb-
bende , van *Publ. Kornel. Scipio* Afrikanus , in een veldslag
was overwonnen en gevangen ; zo wierd ook der Romeinen
bondgenoot *Massaniffa* , door *Syfax* uit zijn thron gezet ,
de hoofdstad van Numidiën *Cirtha* overgegeven . Welke al-
daar *Sofonisba* ontmoete , die (zijnde de dochter van der Kar-
thaginenzeren veldheer *Adrubal*) met ootmoedigheid ver-
zocht , nu gevangen zijnde , van de Roomsche overlatt be-
vrijd te mogen weezen . Het geen hy , verliefd op haar
schoonheid (zonder den verwinnaar daar in te kennen) be-
willigde , en een huwelijk met haar inging . Doch *Scipio* ,
haar als de dochter van des Romeinen erfvand aanschouwen-
de , en , uit ter aart kniifch en zeedig , de redelooze liefde
verfoeyende , bestrafte deeze jonge vorst , en begeerde dat men
haar

haar als een krijgsgevangen hem zou overleveren. *Massanisfa* van de smaad der gevangenis haar niet als door de dood konnende bevryen, zend een beeker met fenijn aan haar, waarmede zy, als een koningin pogende te sterven, grootmoedig haar leven eindigd.

Zie *Livius*, 30 B. *Plutarchus* in het leven van *Scipio*; *Lipsius* in zijn *Staatkundige Vermaaning*; *Zevkotus* in zijn *Aanmerkingen* over *Florus* en *Suetonius*; *Beverwijk*, *Scudery* in de 5 Harang. *Jak. Fil. Bergomensis*; *D. v. R.* in zijn *Afrikaanische Sofonisba*; *I. Boukart* in het treurspel van *Hannibals Nederlaag*; *Kalderon* in dat van *Don Ian de Thessandier*, *Kornélie*, en *Guisl. van Nieuweland*, in hunne *Sofonisbaas*; *Sec.* de *Ineldichten* van *Scaliger* de oude, *Segetus* en *Buchananus*, door *Vollenhove* verduitscht; *Mark. Alex. Bodius*, in zijn *Heldinnebrieven*; *Sofonisbaas* klachte van *Jerem. de Dekker*, *Sec.*

VERKLAARINGE.

Sterft] Wegens het wel afbeelden van stervende menschen werden by de aloude eenige Schilders byzonderlijk geprezen en geroemd. Zie *Plinius* 35 B. 10 Hoofdst. schrijvende van *Apelles*, en 34 B. 8 Hoofdst. van *Cefilas*, die zekere gewonde ziektoogende zodanig vertoonde, dat men duidelijk kon zien hoe veel levens dat'er in hem noch overschoot.

Blaasro] Het was mede een ongemeene konst by de aloude Schilders in de aangezichten hunner beelden allerhande bewegingen van smert en pijn te brengen; om welk naar behooren uit te voeren *Parrhasius*, een vermaard Schilder van Athenen, by *Seneka*, 10 B. de 6 zijner Pleitstoffen, een zeldzaam doch ongeoorloofd hulpmiddel heeft gebruikt. Want zullende *Prometheus*, door de adelaar van *Jupiter* mishandeld, in zijn duidelooze smerten uitbeelden, bond, wong, en pijnigde zo lang een bejaarde slaaf, tot dat die, zijn doodlijk lijden met de fronzelen en trekken zijnes aangezichts uitdrukkende, hem een levendig voorbeeld verstreckte. Iets diergelijks verhaald men van den grooten *Michaël Angelo*, pogende het lijden van de Heere CHRISTUS aan het kruis op het allernatuurlijkste af te maalen; hoewel dit de pietkonstenaars wonderbaarlijk, met gemengde metaalen, in hunne beelden wisten uittevoeren. Dus, by *Plutarchus*, *Sympos.* 5 L. 1 Quast. zekere konstgieter, de stervende *Jokasta* willende vertoonen, vermengde zijn koper met eenig zilver in haar aangezicht; waar door hy de waare verbleeking en doodverf in het wezen verkreeg. Zie *Fr. Junius*, 3 B. 4 Hoofdst. 5 L.

Edelmoedigheid] By *Scudery*, in zijn 6 Harang. verwerpt de kloeke *Zenobia* (hoewel ook slaaf, en derhalven genoodzaakt met ketenen voor de triomfwagen van den keiser *Aurelianus* te gaan; zie 88 pag. deeze manier van sterven, als in geenerhande voorval passende

aan een waare edelmoedigheid; gelijk ook de sneldichter *Martialis* van dat gevoelen is, z. b. 80 sneld. in dezzer voegen, volgens *Velzenhorst's* overzettinge, eenen *Famius* beschimpende:

*Heeft Famius, terwijl hy 's vyands degen vloot,
Geen heldenstuk bedreven?
Hy nam zich zels het leven.
O dolheid! dat men sterft uit vreeze van de dood.*

En *Seneca*, in de dood van *Herkules*, ter afspraakinge der zelfmoorderye, deeze zinspreuk gebruikende:

*Wie zich vermoord van ongeduld,
Bevlekt onschuldig zich met schuld.*

Waar mede de *Publ. Syrus* overeenkomt, aldus schrijvende:

*Wie zich verdoet, van stervenslust gedreven,
Bezoodeld en beschuldigd zelf zijn leven.*

Scipio] Die byzonderlijk van geilheid en ongerregelde minnetochten walgde, en den bekoorlijken ommeegang der gevangene vrouwen schuwde; des, met zulk een zedigheid, in de verovering van het Spaansche *Karthago*, de gevangene bruid ongemoeid den prins *Lucius* weder ter hand stelde. Ziet de schoone print van den ridder *Petrus Beretinus Korton*; en meêr angetogene Aanmerkingen van *Sponius*; welke een aloud schild beschrijft, zijnde van syn zilver, over de 2 voeten hoog, en 21 ponden swaar, in het jaar 1676, ontrent *Avignon* gevonden in de rivier *Rhodanus*; op welke die gadelooze daad van *Scipio*, volgens het verhaal van *Livius*. 3 B. konstelijk was gewrocht

Massanis] Was de zoon van koning *Gala*; van welke *Livius*, 29 B. vader van *Manastabilis* en *Mikipisa*; grootvader van *Hieraxal*, *Ganda*, en *Jagurtha* verwonnen en door *Marius* in triumf naar *Romen* gevoerd; overgrootvader van *Juba*; wiens zoons zoon *Prolemans* getrouwd was aan *Kleopatra*, dochter van *Mark. Antonius* en *Kleopatra*, koninginne van *Egipten*; volgens de geslacht-aftcekeninge van *Lak. Sponius*, in zijn *Mengelingen der Geleerde Aloudheid*.

Hy ontmoet ons by *Leonard. Augustini*, in 't 1 Deels 39 Beeld, uit een *Amethyst* getrokken, lang van baard en hoofdhaar, geringkraagd en geheeld; nevens het beeld van een naakte *Venus*, en eenige *Punische* letters; hebbende zijn helm van vooren een zeepaard, ter zijden eenen wagen, en achter een jagthond.

Zie de Verklaringen van *Lak. Gronovius* over deszelves Beelden, van welken ook een kostelijke *Sardas*, te *Romen* in het veizegesteenkabinet der *Barbarynen* te zien, word aangetoogen, waar op de koning *Massanissa* zittende, en zijn drie zoonen voor hem staande, door de graafkonstenaar zijn afgebeeld.

Maar in eene der historypunten van gemelde ridder *Korton* zult gy hem vinden zittende, en door zijn dienaar het vergif naar *Sesoniaba* zendende, met een verwonderens waardige bevalligheid afgebeeld.

6. M A R I A M N A,

verdraagende de wreedheden van Herodes.

Porris

Egreditur, magnâ cum majestate malorum.

Stat. 7 Thebaid.

Zy spreekt:

D It hof verschriktme met haar marmere portaalcn,
Nu de Idumeër haar doet rooken van het bloed,
Waar in ik zie de zon der *Macchabeën* daalen.
Ach! 't zugt en schreid al wat zijn koningin ontmoet.

Is 't niet genoeg dat ik grootvaders troost moet missen?
Dat, onder schijn van spel, men my mijn broeder
roofd?

Dat mijne moeder quijnd in haar gevangnisse?
Eischt ook die dwingeland, die wreede beul, mijn
hoofd?

Verlangt zijn jalousy mijn levensdraad te korten?
Ween dan niet; wil hy bloed, laat ons geen traanen
storten.

H I S T O R I E.

Mariamna was de dochter van der Joden koning *Alexander* de II, gehuwd aan *Herodes de Grootc*, die haarent halven *Doris* verliet. Zag, in haar huwelijk niet als elenden en rampzaligheden ontrent der *Macchabeën* stamhuys; haar grootvader de goede *Hyrkanus*, van *Antigonus* gebannen, en van *Herodes* arglistig heeroepen, van zijn eigen volk verleid, en als een vertader omgebracht; haar broeder de schoone *Aristobulus*, zijnde hoogepriester, en hebbende nauwelijks 17 jaaren, in de vyver van het koninglijke lusthof tot Jericho, gedompeld en verstrikt; haar moeder *Alexandra*, als muitende en met *Kleopatra* koningin van Egipten handelende, in het hof, als een gevan-

MARIAMNE. Josephus Antiq. Judaic. lib. 15.
cap. 11.

gevangene, gade geslagen. Tot dat men haar eindlijk, door *Salome* haares mans zuster, van overspel, verraad, en giften-
ginge beschuldigd, heeft onthoofd.

Zie *Ioscfus*, 15 B. der Joodsch. Oudheden, *Georg. Fabricius*, 10 B. 41 Hoofdst. *Scudery*, in zijn 2 Harang, *Le Moyne*, I. Fil. *Bergomensis*, 65 Hoofdst. het *Deugdstoneel* van *Nik. Kaufinus* door *A. Kyussen* overgezet; de *Chronijk* van *Godsried*; *Hardy*, *Tristan*, *P'Ernite*, *Emman. Rodrigues*, en *Dan. Mostard* in hunne *Treurspeelen*; *Marino*, &c.

VERKLAARINGE.

Verschriftme] By naar op dezelve wijze begint de klachte van de Roomsche keiserin *Oktavia* (welken om de juistste gelijkheid haarer rampzaligheden, bovengenoemde *Tristan* in zijn *Mariamne* buiten twijfel heeft gevolgd) by *Seneca* aldus luydende:

Toleranda quævis patiar, haud unquam queant,
Nisi morte xristi, nostra finire mala.
Genetrice casa, per scelus rapto patre,
Orbata fratre, miseris, luctu obruta,
Mayore pressa, conjugis inuisa, ac mea
Subjecta famulæ, luce non grata suor. &c.

Hoewel mijn ongevallen verdragelijk schijnen; echter zullen zy niet als door een elendig sterven ten einde gebracht kunnen worden. Mijn moeder *Missalina*, mijn vader *Klaudius*, en mijn broeder *Britannikus* heb ik door een geweldige dood verloren; en nu moet ik in beklagelijke rampzaligheid mijn leven verslijten, van *Nero* mijn man gehaat, en van *Poppæa Sabina* een mijner volgmaagden over-
heerd. &c. Zie haar rampzalig leven, en deellijke dood in mijn **KEISERINNEN**, 17 en 19 pag.

Macchabeën] Welk geslacht begint met *Matathias*, toegenaamd de *Hafamoneër*; na wien alle nazaten *Hafamoneërs* of, zo men gemeenlijk spreekt *Macchabeën* worden genoemd; doch byzonderlijk *Judas* die, volgens het gevoelen der *Hebrëen*, alleen deeze bynaam moet worden toegeschreeven. Ziet de geleerde Aanteekeningen van *I. Druftus* over *Sulp Severus*, 235 pag.

Grootvader] Om alle misverstand verwekkende verwarringen in de naamen van *Mariamnaas* ouden voortekoomen, lust ons het geheel *Geslachtregister* der Joodsche koningen hier ter neder te stellen, met zijn verklaringe, genoomen uit gemelde *Georg. Fabricius Chemnicensis*:

Geslacht-

Geflachtregister van *Marianna*.

Matathias de I. *Simeon* de I. *Hassamon*.

Eerste voorstander der vrijheid tegens *Antiochus*, en uitroeyer der afgoden.
Fabr. 322 Hoofdst.

1

<p><i>Jobannes</i> de I; bygenaamd <i>Gadus</i>, van die van <i>Jambri</i>, op de paalen van <i>Arabien</i> gevangen en omgebragt. <i>Fabr.</i> 323.</p>	<p><i>Simeon</i> de II; bygenaamd <i>Thassius</i>, tot <i>Jericho</i>, van zijn 1choonzoon, over tafel vermoord. <i>Fabr.</i> 324.</p>	<p><i>Judas Macchabeus</i>; dien onverwinnlijken krijgsheld; in de veldslag tegens <i>Bacchides</i> van de zijne verlaten, en ge-dood. <i>Fabr.</i> 325.</p>	<p><i>Eleazar</i>, bygenaamd <i>Abaron</i>; bleef dood onder een nederge-storte elefant <i>Fabr.</i> 326.</p>	<p><i>Jonathas</i>, bygenaamd <i>Apphus</i>, gedood, zijnde misleid, door <i>Tyrson</i>. <i>Fabr.</i> 327.</p>
--	--	--	---	--

<p><i>Matathias</i> de II; nevens zijn broeder, op de zelve tijd, omgebracht. <i>Fabr.</i> 360.</p>	<p><i>Judas</i> de II; over tafel vermoord, in de bloem van zijn leven, van zijn zusters man. <i>Fabr.</i> 359.</p>	<p><i>Jobannes</i> de II; bygenaamd <i>Hyrkanus</i>, 31 jaaren hogepriester, <i>Fabr.</i> 357.</p>
---	---	--

<p><i>Aristobulus</i> de I; de eerste der <i>Macchabeën</i> de koninglijke naam voegende by die van hogepriester; doch stervende in het eerste jaar van zijn regering op dezelve plaats daar hy zijn broeder had omgebracht. <i>Fabr.</i> 394.</p>	<p><i>Antigonus</i> de I; door zijn broeders toedoen overrompeld, en vermoord ontrent <i>Cesarea Palestina</i>. <i>Fabr.</i> 395.</p>	<p><i>Alexander</i> de I; bygenaamd <i>Iannas</i>, de tweede koning; stierf in het leger, in het 27 jaar zijner regering. <i>Fabr.</i> 397. Wiens vrouw was <i>Alexandra</i> de I, ook <i>Salome</i> geheeten, een staatkundig wyf. <i>Fabr.</i> 398.</p>
--	---	---

Johann

Johannes de III, of Hyrcanus de II,
de vierde priester en koning; in het 80
jaar zijnes onderdoms gedood van
Herodes de Grootc. Fabr. 399.

Aristobulus de II,
de vijfde koning, met
fenijn omgebracht
door de aanhangers
van *Pompejus.*
Fabr. 400.

Alexandra,
in haar leven
rampzalig, en
ongelukkig, na
de dood haarer
kinderen, als
de allerlaatste
der *Macchabeen;*
van *Herodes* om-
gebracht. *Fabr.*
407.

Alexander de II;
binnen Antiochien
onthalt, door de
aanhangers van *Pompejus.*
Fabr. 404.

Antigonus de II;
die zijn oorn *Hyrcanus*
de ooren dede
afsnijden; door het
bevel van *Mark Antonius*
met de byl
onthoofd; zonder
manlijk oir na te laa-
ten; de laatste ko-
ning der *Macchabeen.*
Fabr. 405.

Aristobulus de III; MARIAMNA, — Herodes;
hoogepriester, in het 17
jaar zijnes onderdoms
uit last van *Herodes*
verdronken. *Fabr.*
406.

met het swaard
gedood, uit last
van haar argwaa-
nende man.
Fabr. 414

zoon van
Antipater de
Askalonyt,
broeder van
Paselus, Jo-
sippus, Ero-
ras, en Salo-
me. Fabr.
412.

Broeder] *Mark Antonius*, toen hy in Egipten zich ophield, deeze jongeling by hem ontbiedende, wilt *Herodes* geen weg om de toorn van den Drieman te ontwijken, terwijl hem *Mariamna* ried, het hoogepriesterschap *Aristobulus* op te dragen; zangezien dit ampt zijn bedienaar niet toeliet elders heen te reizen. Hy volgde dan de raad van zijn getrouwe gemaalin; doch ziende dat de juychende gemeente dien jongen priester te zeer beminde en anhing, en vreesende dat eens de gehaste *Kleopatra* dien den koninglijke waardigheid mogt aanbieden, dede hem, zelf op het feest der *Loverhuten*, op die wijze als gezegt is, ombrengen.

Moeder] *Alexandra*, dien *Herodes* vreesde als geduurig handelende met de koningin *Kleopatra*; tot wien zy ook, met *Aristobulus* haar zoon, gevlucht zou hebben, indien *Herodes* haare pogingen niet

niet had veryeld. Welke zoon, in de keur van een opperpriester, verby gegaan zijnde, zond zy de afbeeldingen van *Aristobulus* en *Marianna* naar Egypten, om *Kleopatra* tot haar onderstapt te bewegen. Ja, toen deeze op een deerlijke wijze was omgebracht, wistze, door brieven, het zo ver te brengen, dat *Kleopatra*, (bovenmaaten den jongeling bemind hebbende) *Mark Antonius* aanhitste om deeze moord op *Herodes* te wreken. Doch zy vreesde *Herodes* zo wel als hy haar. Alwaarom *Marianna*, naar haar sterfplaats gaande (quanstus om den dwingeland te believeen) met zeer bittere en smadelijke woorden van haar wierd bejegend; gelijk dat *Josephus* omstandelijk verhaald in het 15 B. 11 Hoofdst. der *Jood. Oudheden*.

Dwingeland] *Marianna* was in schoonheid, eerbaarheid, en huwlijksrouw; heuchheid, grootmoedigheid en destigheid; doch ook in spitsvinnigheid uitmuntende, waar mede zy het geduld van *Herodes*, die haar teerder als alle zijne andere vrouwen beminde, te byster tergende, zich zijn dodelijken haat heeft op den hals gehaald. Ziet *Jesefus* op de gemelde plaats.

Zijn hoofd] Hy had al te voren aan zijn broeder *Jesefus* bevolen, haar in zijn afwezen om te brengen; quantuis, op dat (zo hy misschien quam te sterven) niemand, naar zijn dood, die schoone zou mogen genieten; te weeten, toe hy te *Laodicea* van *Mark Antonius*, zedert eenigen tijd verliefd op *Marianna*, was ontboden, om zich wegens de moord van *Aristobulus* te verantwoorden. Zie *Jesefus* op de aangewezenen plaatsen.

V Y F T H I E N D E I N H O U D .

Ongeduld en mistroostigheid in rampzaligheden.

I. M O N Y M A ,

poogende door de dood van Mithridates zich te ontslaan.

*Arctis colla laqueis inferi
Prohibebis?* Sen. Thebaid.

Zy spreekt:

V Erwacht ik dan de dood van *Mithridates* hand?
Elendig hoofdcieraad, wild gy me niet verworgen?
Ontzegtge *Monyma* die dienft? heillooze band,
Gund gy geen eind aan mijn verdriet, en aan mijn zorgen?

Neen, ik heb schuld; gy zijt doorwaterd en verrot
Door al het schreyen, van dat ik dien vorst moest minnen,

Die my niet mind, zo lang beroofd van zijn genot.
Help uit haar droefheid toch, ô snoer, een koninginne!

Ly, die gelukkige met uwe glans omvangt,
Dat de ongelukkige zich in uw strik verhangt!

H I S T O R I E .

Mithridates Eupator, koning van Pontus, op de schoone *Monima*, binnen de stad *Miletus* in Iöniën zich ophoudende, verliefd zijnde, kon op geen andere wijze haar tot een huwelijk met hem bewegen, als met het toezenden van den vorstlijken hoofdband, en het opdraagen des koninglijken naams. Zy verliet dan Iöniën, en ging naar Pontus. Doch, hebbende meer een heer dan een man, (die, terwijl hy buitens lands te-

MONIME Plutar in Lucullo.

gens de Romeinen oorlogde, haar in de bewaaringe van onbeleeftde ongrieken stelde) geleet zy eer een gevangene slavine, als wel een heerlichende koningin. Te meer, toen die vorst, door *Luc. Licinius Lukullus* geslagen, en op de vlucht gedreven, zekere *Bacchides* naar *Tamarea* stierde, om zo wel zijn vrouwen *Monyma* en *Berenice*, als zijn onghewede zusters *Roxane* en *Statira*, het leven te beneemen; en dus van der verwinnnaaren moedwilligheid te verloffen. Die ieder van haar de vryheid gaf van een dood, die haar de allerzachtste en gemakkelijkscheen, te verkiezen. Dus stierven *Berenice*, *Roxane*, en *Statira*, door vergif. *Monyma* pogende zich te verhaugen, doé den koninglijken hoofdband om haar bals; doch als die, door de swaarte van haar lichaam, in stukken brak, wierp zy dezelve verachtelijk weg, en liet zich door *Bacchides* de keel afsnijden.

Ziet *Plutarchus* in het Leven van *Lukullus*; *Appianus* in de *Mithridat.* 227 Hoofdst. *Xiphilinus*; *I. Lipsius*, 1 B. 7 Hoofdst. van zijn Staatkundige vermaaningén: *Beverwijk*, *Le Moyne*, &c. *Racine* in *Mithridates*, tragedie; *Monyma*'s klachte van *Ierem.* de *Dekker*, &c.

VERKLAARINGE.

Mithridates] Bygenaamd *Eupator*, en somwijlen *Dionysus* of *Bacchus*, zoon van *Mithridates Euergetes* (uitgenomen *Alexander* de Groote de magtigste onder de koningen zijner tyd; na een oorlog van 40 jaaren tegens de Romeinen, door de gelukkigheid van *Sulla*, de manhaftigheid van *Lukullus*, en de magt van *Pompejus* overheerd; en eindelijk, door zijn zoon *Farnaces* verraden, van zijn eigen handen omgebracht) ontmoet ons op de medalien, by *Hub. Coltzins*, 4 Taf. zijner Asiaische Medal. dragende lange hairen, ruw en wild uitgespreid, met den koninglijke hoofdband vercierd. Op wiens rugge rukken, binnen een kians van klimop, een weidende hinde (van welk zinnebeeld *Almanus*, 4 B. 40 Hoofdst. reden geeft) word verzoond; en dit byschrijft: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ, koningh *Mithridates Eupator*.

Zie van de naam *Dionysus*, *Liber*, of *Bacchus*. (door hem gebruikt zederd hy, gelijk *Bacchus*, schadeloos van de bliksem was getroffen) *Cicero* in de pleitreden van *Flokkus*, *Dio Prusens*, in zijn 37 Reden; *Plutarchus*, in zijn *Maalsijdsragus*, 1 B. 6 Vr. *Appianus*, &c.

Minnen] De Fransche *Racine* heeft in zijn *Treurspel* de historie van *Mithridates* en *Monyma* (de oorlogen tegens *Lukullus*, en die tegens *Pompejus* onder een mengende) met een onverdragelyke stoutheid verward, en mishandeld. Brengt een verliefde zoon, *Xifaris* geheeten, by *Monyma* (geenzins, gelijk hy sield, de dochter van *Filopemenes*) welke van *Appianus* (in het 245 Hoofdst.) gezegt word door zijn vader *Mithridates* omgebracht te zijn, door dien zijn moeder *Stratonika*, een zangster, om haar zoon in der Romeinen gunst te dringen, zeker kasteel aan *Pompejus* had overleverd. Doch lang na de dood van *Monyma*; van welke alleen, volgens *Plutarchus*, *Pompejus* de brieven, onder de veroverde geheimenissen van de veldvluchtige *Mithridates* heeft gezien.

Ontzegtge] Van dit beklagelyk geval, gedenkt *Pater Balduin*. *Kabeljauw* in volgend sneldicht:

*Prompta mori Monymae textum diadema lapillis
Induit in nodum; triste pependit onus;
Rumpitur; illa cadit vitam qua perfida fallit;
Fascia, debuerat fallere nolle necem.*

Monyma, te sterven voortgenoomen hebbende, deed de met gesteentenbezaaide hoofdslyer om haar hals; maar, de zelve te onsterk zijnde, heeft zy zich niet konnen verhangen; als of die band, in het leven haar met gehoopte hoogheid misleid hebbende, ook in het sterven haar bedroeg.

Help uit] De vervloekte zelfsmoorderye was by de uitzinnige Heidenen zulk een heilzaam en onseilbaar hulpmiddel om hen van eenig verdriet, ramp en ongemak, te bevryen; dat zy ook, van in- of uitwendige ziekten besprongen, zich zelve het leven benaamen.

Zie van deze afgruylijke mistroostigheid het Grieksche *Bloembos*, wien de lovenswaardige *Vollenhove*, onder andere, dit sneldicht heeft ontleend, en te onzen dienste verduitscht:

*De dappere Elnus, een krygshoofd, overladen
Met goude kroonen, en veel schoone rykszieraden;
Herdacht, terwijl de koorts verflond zyn lijf en leen,
Zyn dapperheid, en (om voortaan geen lof te derven)
Viel met zyn borst in 't swaard; hy sprak dit woord alleen:
Het past een vrouw van ziekte, een man van staal te sterven.*

Dus was ook de keizer *Hadrianus*, in de Bajen ziek leggende, in zyn pyne, zo onverduuldig dat hy zich onverzies wilde doen doorsteken; doch als dit aan den dag gekoomen was, zo liet hy den ondekker van dit voorneemen ombrengen; gelijk ons van *Spartianus*, in zyn *Leven*, word medegedeeld.

Niettemin ontmoet ons op eene zyner medaliën dit opschrift: *PATIENTIA AUGUSTI COS. III. Des keisers Lijdzzaamheid en geduld*; in zynderde burgemeesterschap.